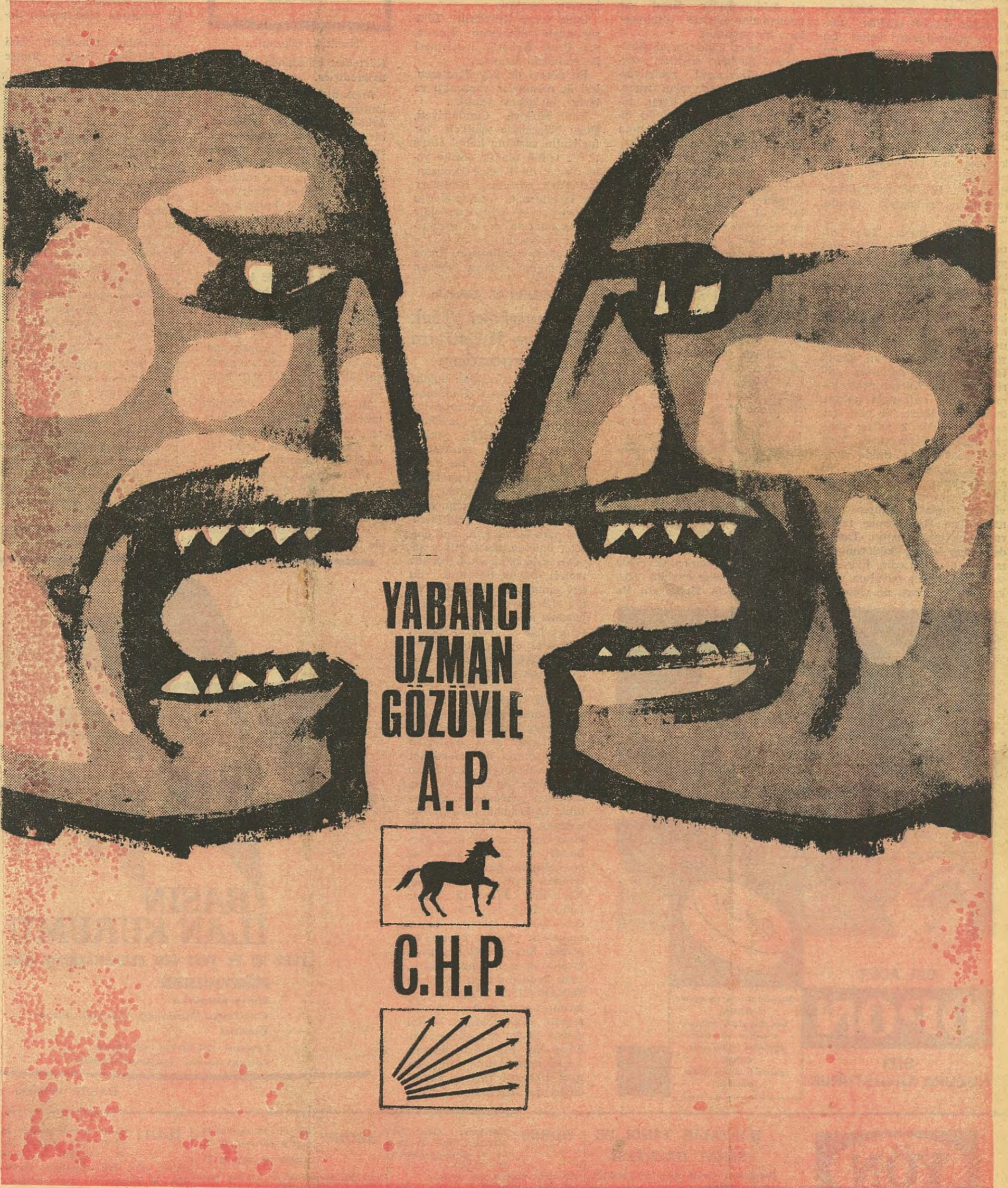

YÖN

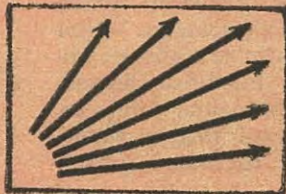
HAFTALIK GAZETE

YABANCI
UZMAN
GÖZÜYLE
A.P.

C.H.P.

OKUYUCU'DAN YÖNE

Kürt Meselesi Üstüne

Sayın Avcioğlu, Kürt meselesini tartışmayı açmakla çok büyük bir yurt görevi yapmıştır. Hiç bir meselemizin tabu sayılıp tartışılmaması, o meseleye çözüm getirmemiştir. Aksine, meseleler tartışmayla açıklığa kavuşur, ondan sonra da çözüm bulunur.

Bugün için böyle bir sorunumuzun varlığını aslında kabul etmeyen kimse yoktur. Resmen de bu sorun kabul edilmekte, kapalı şekilde tedbirler alınmaktadır. Fakat bu tedbirler, bugüne değin neyi başarabilmiştir?

Bu konuda Sayın Muzaffer Erdost, YÖN'de çıkan seri röportajı ile ilk büyük adımı atmıştır. Fakat bunu başka hiç bir uğraşı izlememiştir. «Şemdinli Röportajı», basında ve kamuoyunda bir bomba gibi patlamalıydı. Yankı bile uyardırmadı... Hiç bir şey, görmezlikten gelinerek çözülmemiştir.

Buyrun Doğu'ya... Hiç olmazsa bir barış gönüllüsü gibi yurdumuzu gezin... Karların altında âdeta kaybolan, ıstıksız, yolsuz, yoksul Doğu köylerine gidin. Tatvan'a, Kurtalan'a, Eruh'a, Bitlis'e gidin. Şehir sayılan o yerlerin lüks olmayan otellerine gidin. Hangi radyoları dinlediklerini, hangi fikirlerle donatıldıklarını görün. Onların Kürtçe neler konuştuklarını anlamaya çalışın. Oradan ayağınıza bir yün çorap ve bir lastik pabuç geçirip düşün yollara yaya... Yedi sekiz saat karda, tipide yürüyün. Karların altında köyleri arayın, bulun. Kapıyı vurup köy evlerine misafir olun. Evin ortasındaki tandırın yanına oturun. Ayaklarınızı tandırın içine uzatıp ısıtın. Tandır dan çıkıp içeriye dolduran dumana tahammül edin. Evin köşesine bucağına, çuvalına bakın. Bir kış boyu ne yiyip içtiğini araştırın. Pişirdikleri «çorti»den bir kaşık alıp bakın. Ama yüzünüzü buruşturmayın. Hiç olmazsa ev sahibini mahcup etmemek için tükürmeyin ağzınızdakini ve yutun. Bilin ki sizin milyonlarca yurttaşınız nutuklarla değil, o «çorti» ile karını doyurmaktadır. Belki bin yıldan beri...

Radyosu olan bir köy odasına varıp oturun. Onlar Irak, Erivan ve İran'ın Kürtçe yayın saatlerini öğrenmişlerdir. O saatlerde radyolu odayı nasıl dolduruyorlar... Nasıl çıt çıkarmadan sesleri dinliyorlar... bir seyredin.

Hurafenin içinde nasıl yüzüyorlar? Seyhler, seyitler, seydalar onları nasıl zehirliyorlar, görün. Köyde okul varsa, okula ve öğretmene karşı tutumlarını inceleyin. Okulu bitirenlerin öğrendiği okuma yazma nelerle yaramaktadır, görün... Saidi Nursi'nin yeni harflerle kitaplarını ancak okula gidenler okuyabildiği için, Nureddin halka tanıtılanların bu okul mezunları olduğunu da dehşetle görün. Ama oralarda biraz durun. Kürtçeyi de çat pat anlamaya başlayın. İhbarcı, şikâyetçi olmadığınızı, olamayacağınızı, anlayınca Barzani'den, Seyh Sait'ten nasıl bahsediyorlar, dinleyin. Irak'a gidip gelenler neler anlatıyorlar, dinleyin.

Oralarda bir «barış gönüllüsü» olun, onları aydınlatın.

Ve bütün bunları yaptıktan sonra bizim tenkidimize girin. Bu hayatın bütün kahırları içinde görev yapan Doğu köylerinin çilekeş öğretmenleri, siz konuşun. Doğu Anadolu'nun Baykurt'ları, Makal'ları neredesiniz?

Yurtsever bilim adamı, sosyolog, psikolog nerdeyseniz bu derdimize çözüm yolu gösterin.

BİR ANI

Milli Birlik idaresi devrinde İçişleri Bakanlığı başlıklı yazı. İçişleri Bakanı Muharrem İh-

san Kızıoğlu imzası... Yazı, Doğu bölgesi valilerine, milli eğitim, ilköğretim müdürlüklerine ve köy okulları müdürlerine... Yazıda öz olarak diyor ki, Doğu bölgemizde gizli bir Kürtçülük faaliyeti vardır. Bunun sebebi de, Doğu halkının Türk soyundan geldiklerini bilmemeleridir. Eğer Kürtçe konuşan ve propagandalara kendini kaptıran vatandaşlara Türk soyundan geldikleri öğretilirse, vatandaş da bu bölücü propagandalara kendini kaptırmayacaktır.

Daha sonra Kürtlerin Türk soyundan geldiklerini ispatlayan Prof. Weber'in incelemesi ile tezimizin kanıtı...

Bu görevi de köy öğretmenleri ile memurlar yapacaktı ve bizler, bu görevi yaptık...

Yani Türkiye Cumhuriyeti, Doğu bölgesinde tehlikeli bir faaliyetin varlığını kabul etmişti. Ve tedbir olarak, çözüm yolu olarak da Kürtçe konuşanları Türk soyundan oldukları na inandırmak çalışmalarını öngörüyor. Bu görevi de köy öğretmenlerine, devlet memurlarına veriyordu.

Bu görev yapılmıştır, ama yara kangren olmaya devam etmektedir.

Mehmet N. Gültekin

Almanyadaki Türk işçiler ve Hristiyan propagandası

Alman ekonomisinin bugün içinde bulunduğu çıkmazdan kurtuluşunun ancak uzun bir çalışma devresi içerisinde mümkün olabileceği, yetkili Alman çevreleri tarafından ifade edilmektedir. Bu ifadeler, tütmeyen fabrika bacaları, yarıda durdurulmuş inşaat ve nihayet haftanın belli günlerinde işsizlik sigortasından para almak için, ilgili daireler önünde gün geçtikçe sayıları biraz daha artan işçi kümeleri, büyük ümitlerle bu dev sanayi ülkesine akın etmiş, 1,3 milyonun üzerindeki yabancı işçiyi olağan bir karamsarlığa düşürmektedir. Gerçekler öyle gösteriyor ki, büyük göçün dönüşünün başlaması çok yakın bir gelecektir.

Büyük çoğunluğu feodal, çağ yaşamı içerisinde buraya gelmiş Türk işçisi, Alman topraklarına ayak bastıktan hemen sonra, iki memleket arasındaki sosyal koşulların doğurduğu, intibaksızlık bunalımına girmektedir. Çoğunlukla toplu halde barakalarda yaşayan işçi, kısa zamanda kendisini kesif bir propagandanın etki alanı içerisinde bulmaktadır. Benim, «Üçgen tehlike» diye adlandırdığım, Kürtçülük - Nureddin - Kilise üçlüsü Türk işçisinin düşünce üzerinde işlemeye başlamaktadır. Çoğu Türkiye'de gerekli bir eğitimin yoksun bırakılmış işçi, elinde olmak, sizin kendisini bu akımlara kaptırmaktadır. Üçgenin uçlarının başarı oranları zaman zaman değişmektedir. Kimi zaman Berlin'de faaliyette bulunan Nur Enstitüsü çalışmalarını arttırmakta, kimi zaman bilhassa Doğulu vatandaşlarımız üzerinde çalışan

CUMARTESİ 26 AGUSTOS
Samstag 26 August

RAB bön adamları korur; düşkün oldum, ve beni kurtardı.
Mesnevi 116, 6

Der Herr behütet die Einfältigen. Wenn ich unterliege, so hilft er mir.
Psalm 116, 6

Nasihatlı takvim!...

Kürtçüler bu alanda öne geçmektedirler.

Artık bir İşçi Cemiyeti toplantısında, sözüne «Atatürkçü Arkadaşlarım» diye başlayan bir konuşmacı yuhalanarak susmaya zorlanmakta, ihtisas için buraya gönderilmiş üniversite mezunu genç rahatlıkla Turan şiirleri söyleyecek gücü kendisinde bulabilmektedir. Nice benzerlerini sayabileceğim bu iki olayı, içerisinde yaşadım.

Ekonomik krizin etkilerini Türk işçisi üzerinde belli şekilde göstermeye başladığından bu yana üçgenin şimdiye kadar başarısı su götürsen son ucu Kilise, dergi, kitap, takvim v.b. gibi propaganda araçlarıyla çalışmalarını gözle görülür bir biçimde arttırmıştır.

Bu amaçla yayınlanmış bir takvimin yapıklarını birlikte okuyalım, takvim Türkçe ve Almanca olmak üzere iki dilde hazırlanmıştır.

«Ne mutlu size, şimdi aç olanlar, çünkü tok olacaksınız. Ne mutlu size, şimdi ağlayanlar, çünkü güleceksiniz.»

«Onun (hikmetin) sağ elinde ömür uzunluğu var.»

«Vakit tamam oldu ve Allahın melekutu yakındır, tövbe edin ve incile iman edin.»
«Şimdi: ne yiyeceğiz? Yahut; ne içeceğiz? Yahut; ne giyeceğiz diye kaygı çekmeyin.»

«Ve benim bu sözlerimi işiten ve yapmayan herkes, evini kum üzerinde kuran budala adama benzer.»

«Size eza edenlere hayır dua edin, ve lânet etmeyin.»

«Size hakaret edenler için dua edin.»

«Yeryüzünde olan şeyleri değil yukarıda olan şeyleri düşünün.»

«Konulan temelden, yani İsa Mesih'ten başka, kimse temel koyamaz.»

«Rab bön adamları korur, düşkün oldum, ve beni kurtardı.»

Ve tam üç yüz altmış beş tane böylesine vecize. Bunları benimsemiş büyük bir kütlenin Türkiye'de yazacakları ve sahneye koyacakları senaryonun ne tür olacağı, herhalde derin düşünceleri gerektirmeyecek kadar açıktır.

Vagon vagon Alman işgücü piyasasına arz edilmiş Türk işçisi yakın zamanda dönüş hazırlığı içerisinde. Sayıları yüzelli bin aşkın, çoğu kalifiye işçi olan bu selin Türk ekonomisine olacak yıkıcı etkisi, pek mümkün olmamakla beraber bir takım tedbirlerle belki geçirilebilir. Geçirilemeyecek olan bu kütlenin düşünce dağarcıklarında birlikte getirdikleridir. Hükümet bu konuya ciddiyetle eğilmelidir, hiç olmazsa bu konuda ilk kez görev sorumluluğunun bilincine varmalıdır. Yoksa mahkeme-i kübra da dahi hesabını veremeyeceği bir suçla millet önünde mahkûm olacaktır.

DENİZ KAVUKCUOĞLU
ALMANYA

BİR ADET

OPON

Sizi

HUZURA KAVUŞTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz

OPON,

baş, diş, adale, lumbago, romatizma ve sinir ağrılarını teskin eder.

OPON,

günde 6 tablete kadar alınabilir

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

BASIN: 10674r30

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES : İdarehane: Gazeteciler Mahallesi, Blok: D-Daire: 11 Çankaya/Ankara Tlf: 176989.

Fer türlü yazışma için adres : P.K. 512 — İstanbul

İstanbul Bürosu: Mollafenari Sok. 30/32 Cağaloğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE Bir yıllık (52 sayı) 60 TL.

6 aylık (26 sayı) 30 TL.

3 aylık (13 sayı) 15 TL.

Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta

pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş

sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLÂN : Beher sütunda santimi 25

TL'dir. Sürekli çıkacak ilân

ve reklamlar ile yayın

ilanları için özel indirimler yapılır.

İlan ve reklamların yayınlanmasından

ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez.

Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.Ö.

YÖN, 24 ŞUBAT 1967

YÖN HAFTALIK GAZETE

EMPERYALİZMIN YENİ OYUNU

ROCKFELLER MOSKOVA'DAN YANA!

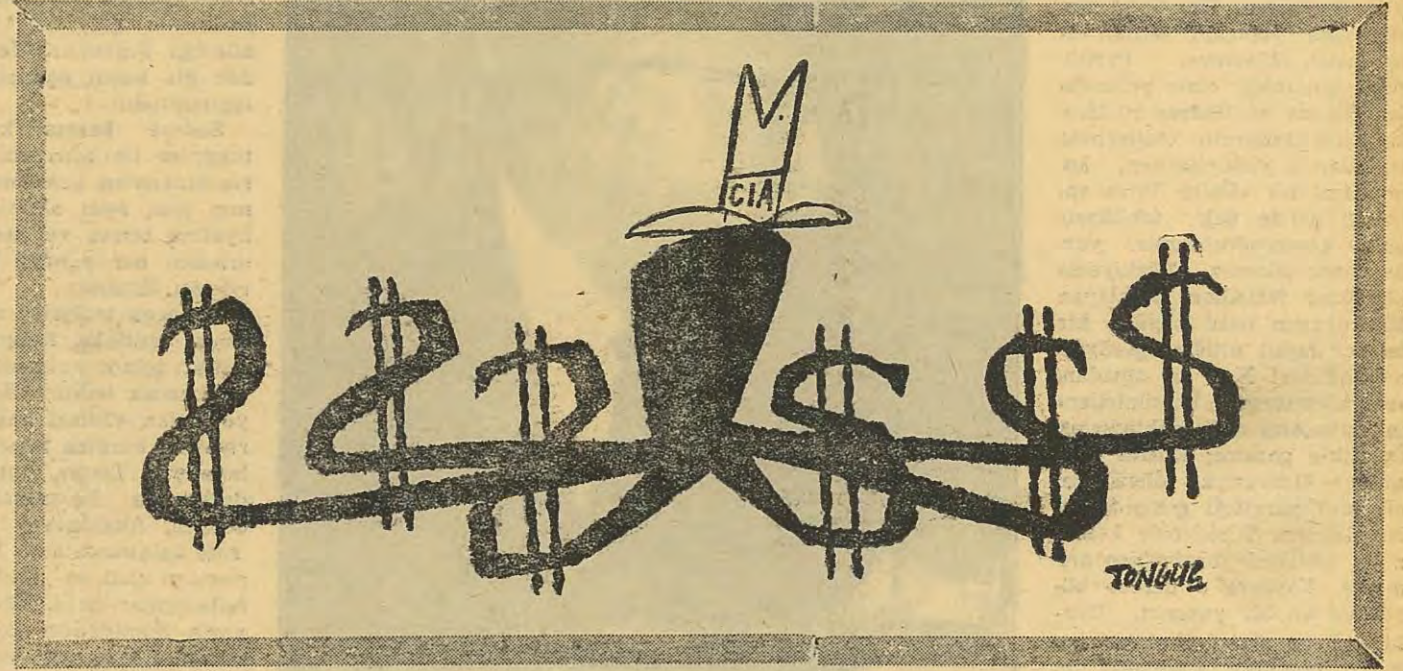
Türkiyenin kaderi, Amerikan dış politikasındaki uzun vâdeli gelişmelerle sıkı sıkıya ilgilidir. Bu sebeple, Amerikan politikasını çok yakından izlemek zorundayız. Artık herşey göstermektedir ki, Moskova — Washington arasında devamlı bir yakınlaşma gerçekleşme yolundadır. Nükleer denemelerin durdurulmasından sonra, uzayın askeri amaçlarla kullanılmasından vazgeçilmesi konusunda iki dev anlaşmışlardır. Nükleer silahların yayılmasını önleme anlaşmasının imzalanması, nükleer enerjiyi barışçı alanlarda kullanmaktan dahi yoksun kalacaklarını ve iki dev ülke denetimi altına girme ihtimalini endişe ile karşılayan Almanya ve İtalya gibi ülkelerin itirazları yüzünden gecikmektedir. Yoksa Washington ve Moskova, bu önemli meselede çoktan görüş birliğine varmışlardır. Vietnam işinde de, ufukta henüz bir çözüm yolu gözükmemekle beraber, Moskova ve Washington ilk kez barışı sağlamayı ciddiyetle düşünmeye başlamışlardır.

Bu gelişmeler, sağlam bir ekonomik temele dayanmasaydı, belki küçümse-nebilirdi. Halbuki asıl ekonomik alanda, başdöndürücü bir ekonomik yakınlaşmanın temelleri atılmak üzere-dir. Milli Geliri şimdiden Batı Avrupa'ya yaklaşan Doğu Avrupa pazarı, büyük Amerikan iş adamlarının ağız-larının suyunu akıtmaktadır. Devlet içinde devlet olan Rockefeller'in bir şirketi, çoktan Doğu ülkeleri teşebbüs-leri ile işbirliğine girişmiştir. David Rockefeller, Moskova ile ekonomik ve mali yakınlaşma tezinin şampiyonlu-ğunu yapmaktadır. Üretimlerini kıs-mak zorunda kalan Ford ve General Motors, Fiat ve Renault'dan sonra Do-ğu Avrupa pazarlarına göz dikmiştir. Amerikan İşçi Konfederasyonu bu ge-lişmeye karşı iken, «big business» it-tifak halinde, Sovyetlerle geniş ekono-mik işbirliği istemektedir!

Sovyetler de kendi açılardan, «American big business» i ile tam an-laşma durumundadırlar. Moskova, ka-pitalist ülkelerin geleneklerine uyarak New York Times'a iki sayfa boyun-da bir ilân vermiş, Sovyet pazarında nasıl başarı sağlanacağını açıklayarak Amerikan iş adamlarına çağrıda bu-lunmuştur. Şimdiden kapitalist basın, Doğu-Batı teknik ve sanayi işbirliği anlaşmalarının kısaltılmış ismi olan ITC rûmuzunu (industrial-technical cooperation agreements) kamu oyuna ezberletmiştir.

ITC, kapitalist ve sosyalist sistem-ler arasında, her iki taraf da sistem-lerinden vazgeçmeden, teknik ve sa-nayi işbirliğini kurmayı gerçekleştiren formüldür. Sosyalist ülkelerde, bizim çok bilmiş politikacılarımız aksini id-dia etseler de, yabancı sermaye yatırımları kesinlikle yasaklanmıştır. Üre-tim araçlarının özel mülkiyetini kendi vatandaşlarına yasaklayan bir siste-min, yabancılara bu hakkı tanımya-cağı aşîkârdır. Öte yandan «big busin-ess» ise, yalnız ve yalnız kâr peşinde-dir.

ITC anlaşmalarının orijinal bir bi-çimi olan «ortak üretim» teşebbüsle-ri, bu iki zorunluluğu uzlaştırmaktadı-r. Genellikle, Batılı ortak, makine, teknik yardım ve dış ülkelerde pazar-lama imkânları sağlamaktadır. Yöne-time, müşavir sıfatıyla katılabilmek-tedir. Doğu Avrupalı ortak ise, fabrika binasını, işçiyi, teknik personeli ve ham maddeyi getirmektedir. Teknik yardımın tek taraflı işlediği sanılma-malıdır. İleri bir teknolojiye sahip Doğu Avrupa, büyük kapitalist teşeb-büslerle teknik bilgi mübadelesi yapabileceği güçtedir. Nitekim dev kimya tekeli Imperial Chemical, Sovyetlerin bu alandaki ekonomik araştırmaların-dan yararlanmaktadır. Doğu'nun Ba-tı'ya karşı bir aşağılık kompleksi yok-tur, aksine daha çok sayıda teknik personele sahiptir. Bu sebeple, «ortak üretim» tam bir eşitliğe dayanmakta-dır. Batılı kapitaliste, getirdiği maki-na bedeli uzun vâdede ödenmektedir. Ekseriya bu bedel, üretilen malın bir

kısmını dış pazarlarda satmak üzere kapitalistin almasıyla karşılanmakta-dır. Üretilen mal, Fiat otomobilinde olduğu üzere, iç pazar için ise, inakına bedeli, başka bir ihraç malıyla -Fiat'ta petrol ile- ödenmektedir. Dövizle öde-me enderdir. Kurulan tesis, tabii ki devletin olmaktadır.

Bol sayıda ve ucuz teknik elemanın varlığı, ham madde zenginliği ve Doğu Avrupa pazarının hudutsuz genişliği, kapitalistler için bu tip anlaşmaları câzip kılmıştır. Belki de yakın bir gelecekte General Motors, Moskova'da imâl edilen Chevrolet'leri Türk paza-rına sürmeye kalkışacaktır! Doğu Avrupa ülkeleri ise, bu anlaşmalar saye-sinde, ekonomik sistemlerinde bir de-ğişiklik yapmadan, kapitalistlerin yar-dımıyla, kapitalist ülkeleri bir an ön-ce sanayi alanında geçme şansına ka-vuşmaktadırlar.

Bu kapitalist-sosyalist işbirliğinin, Soğuk Harbe kesinlikle son vereceği gibi, Washington ve Moskova arasın-da çok yakın dostluğa yol açacağı aşîkârdır. Böylece nükleer silahların kurduğu terör dengesi, ekonomik iş-birliği ile çok daha sağlam bir teme-le oturma yoluna girmektedir.

USTALAŞAN EMPERYALİZM

Bu Moskova-Washington kucaklaş-masının, Amerikan hegemonyası altın-daki Üçüncü Dünya ülkeleri üzerinde etkisi ne olacaktır? Washington, fakir ülkeler üzerindeki hegemonyasını ke-sinlikle sürdürme kararındadır. Was-hington'un gözünde, Sovyetlerle kucak-laşma, ileri kapitalist ülkelere özgü bir imtiyazdır.

ABD, son yıllarda bu bakımdan hay-li başarı kazanmıştır. Güney Ameri-kada, birkaç yıl önce biribiri ardına patlak vereceği sanılan Castro tipi ih-tilâller uzunca bir süre için önlenmiş-tir. Orta Doğu'da Nâsir ilerlemesi dur-durulmuş, Suudi Arabistan ve bir de-receye kadar Ürdün, emperyalizmin hayli sağlam kaleleri hâline getirilmiş-tir. Uzak Doğu'da Endonezya esir edil-miş, Hindistan Amerika'ya sığınma zo-runda kalmıştır. Afrikada devrimci-lik gerileyen bir eğri çizmektedir. Yal-nızca Vietnam, emperyalizmin dışleri-ni kıran çetin bir cevizdir.

Sanılmasın ki, emperyalizmin Üçün-cü Dünyada kaybettiği bu ilerleme, yalnız kaba kuvvetle gerçekleşmekte-dir. ABD'de Üçüncü Dünyayı fethetme politikası, artık çok ince bir bilim hâ-line gelmiştir. Bu konuda binlerce bilimsel araştırma yapılmakta, yeni yeni teoriler hazırlanmaktadır. Was-hington sınıf mücadelesi metodlarını, marksistlerden öğrenerek, kendi yas-landığı sınıflar emrinde geliştirme ve kullanma yolundadır. CIA dahi, hükû-met darbeleri tertiplemekten çok, Üçüncü Dünya ülkelerindeki hasım güçleri, çeşitli yollardan bölme, parça-lama ve «nötralize» etme metodların-da ustalaşmıştır. Son günlerde Ame-rikada açıklanan CIA marifetleri, bu örgütün nasıl dünya çapında geniş bir «entellektüel savaş» yürüttüğünü göster-

miştir. AID, burjuva yetiştirme, kapi-talist sendikacı imâl etme, ufak tefek reformlarla devrimci yönelişleri fren-leme hususunda acemilikten kurtul-muştur. Gıda sıkıntısı dahi, birçok devrimci ülkeyi, Amerikan buğdayı karşısında boynu bükük bırakmıştır. İkinci Dünya Harbinden sonraki bir bocalama dönemini atlatan emper-yalizm, artık tecrübelidir ve dünya çapında sistemli, plânlı bir mücadele yürütmektedir.

WASHINGTON'UN YENİ PLÂNLARI

Sovyetlerle kucaklaşmaya yönelen emperyalizm, Üçüncü Dünya hegemon-yasını pekleştirmek için yeni metod-lar uygulamaktadır. Güney Amerika-da, bazı ülkelere gelen büyük mu-kavemete rağmen, Washington «komü-nist» tehlikesine karşı koymak için ortak bir müdahale kuvveti kurma ça-basındadır. Sömürgecilüğün «Asyahları Asyahlara kırdırma» metodundan esin-lenen, Pentagon emrindeki bu «Ame-rikahlararası Seyyar Kuvvet», Mos-kova ya da Pekin'in düzenlediği «ko-münist ihtilâlleri» ni kıt'anın her ta-rafında bastıracaktır. Moskova, ABD için büyük dosttur, ama Güney Ame-rika için büyük bir tehlikedir!

ABD, Asyada da buna benzer bir plân peşindedir. Japon ve Amerikan kapitalizminin öncülüğünde, Güney Doğu Asya ülkelerini gruplaştırma ça-bası içindedir. Bu ülkeler arasında top-lantılar yapılması, bir kalkınma ban-kasının kurulması bu yolda ilk adım-lardır. Endonezyayı «kurtarma» işini, Amerika ve Japonya birlikte yüklen-mektedirler. Bunu «Asyalararası Sey-yar Kuvvet» in izlemesi beklenebilir.

Zengin Orta Doğu petrol kaynakla-rının korunmasında ve Sovyet Güney hududunda Dulles'in kurduğu kordon-un yaşıtılmasında, öyle anlaşılmakta-dır ki, büyük görev Türkiye'ye düş-mektedir. Bunun içindir ki, Washing-ton, Türk-Yunan işbirliğini yeniden kurma ve Kıbrıs «Natolaştırma» yo-lunda her iki tarafa da büyük baskı yapmaktadır. Silâh yardımını arttırarak NATO'nun Güney Doğu kanadı içinde iki ülkeyi sıkı bir şekilde bağ-lamaya çalışmaktadır. Türkiyeden, Kıbrıs «komünizmden kurtarmak için», Enosis'e kadar giden bir «NATO fedakârlığı» istemektedir.

Demek oluyor ki, Amerika bir yan-dan komünist Rusya ile sarmaş dolaş olacak, öte yandan ise, Üçüncü Dün-ya ülkelerini «komünist Rusya» tehli-kesine karşı koruyacaktır! Oyun, doğ-rusu çok ustacadır. Ne var ki, Üçün-cü Dünyayı iyice köleleştirme anlamı-na gelen bu kaba oyunu sevinçle ka-bullenmeye hazır sınıfları, emperya-lizm, birçok ülkede iktidara getirmeyi başarmıştır. Güvenlik içinde daha faz-la zenginleşmenin tek sağlam sigorta-sını emperyalizme uşaklıkta gören

komprador iktidarlar, «Komünist Rusya» tehlikesi yaygaralarıyla, her türlü Amerikan oyununun gönüllü uy-gulayıcılarıdır. Komünist Rusya'nın emrinde gösterip bütün sol milliyetçi-liği ezmenin özlemi içindedirler. Anti-komünizm, bu bakımdan milletleri kö-leleştirmenin ve milliyetçileri yok et-menin ideolojik silâhı hâline gelmiş-tir.

Komünizmin diktatoryal, sert me-todlarını reddetmek başka şeydir, an-tikomünizm iddiasıyla, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin âleti olmak başka şeydir. Ne var ki Üçüncü Dünyada bu ayırımı yapamayan bir takım kudret sahibi kişiler ve kurullar, Amerikanın Sovyetlerle kucaklaştığı bir dönemde, emperyalizmin ve kompradorların ya-rattıkları bir Komünist Rusya tehli-kesi ortamı içinde, milletleri köleleş-tirmek isteyenlerin oyununa gelmekte-dirler. Üçüncü Dünyada Amerika, Ko-münist Rusyayı kendisi için dost, uy-duları için umacı göstermeyi, kudretli kişi ve kurulların, ihanet ölçülerine varan gafleti ve cehaleti sayesinde ba-şararak işini yürütmektedir.

Üçüncü Dünya ülkelerinde oynanan bu oyundan, Türkiyenin de alacağı dersler vardır. Son günlerde Soğuk Harp döneminden kalma, dış politi-ka açısından zararlı beyanlar, önemli saygıdeğer kişilerin ağızından sık sık işitilmeye başlanmıştır. Bir kısım po-litikacılar, Washington'un dümen su-yunda bir «parlâmenter faşizm» kur-mak için, bu Soğuk Harp edebiyatın-dan yararlanmaktadır. ABD, kendi-sinin inandığını kendi davranışıyla ispatladığı bir tehlike bahane edilerek, Amerikan hegemonyasına karşı çıkan güçlerin ezilmek istenmesinde ve dış politikanın tamamen Washington'a ba-ğımlı kılınmasına imkân verecek bir ortamın yaratılmaya çalışılmasında el-bette baş teşvikçidir. Rus düşmanlığı ve «komünizm geliyor» yaygaraları, gü-nümüzün ortamında, sadece ve sadece, Türkiyemizi sömürgeleştirmeyi plân-layanların ekmeğine yağ sürmektedir. Prof. Nihat Erim, dünyadaki son ge-lişmeleri iyi değerlendiren ve «Atlan-tikten Ural dağlarına kadar uzanan bir Avrupa» idealini benimseyen son bütçe konuşmasında, «komşularla iyi ilişkiler konusunda, bizim önem ver-diğimiz ilk adım, bütün NATO mütte-fikleri içinde, Sovyet Rusya ile uzlaş-maz, en ileride düşman olmak zihni-yetinden kesin surette ayrılmaktır» derken herhalde emperyalizm ve iş-birlikçilerinin sahneye koymayı dene-dikleri bu oyuna dikkati çekmekteydi. Yalnız bu usta oyuncuların unuttukla-rı bir nokta vardır: Türkiye, ilk kur-tuluş savaşı yapan ülkedir. Bu toprak-lar üzerinde Atatürk milliyetçiliği hâlâ çok güçlüdür. Bunun içindir ki, Tür-kiyeyi bir Filipin yapamayacaklardır.

Doğan Avcıoğlu

PARLMANTER FAŞİZME DOGRU!

Kompradorlarımız için «Demirperde» komünizmi, artık bir umacı olmaktan çıkmıştır. Sosyete, kış sporlarını artık Uludağ yerine, Komünist Romanya'da yapmayı tercih etmektedir. Moskova, Paris'e ciddi bir rakip olma yolundadır. Ne var ki, Bükreş ve Moskova'nın konforlu otellerinde votkalarını yudumlar, komünizmi bir «Dolce Vita» rahaveti içinde pek tehlikesiz bulan kompradorlarımız, yurda döner dönmez, Türkiye'de komünist ihtilalleri plânlayan Moskova'nın nasıl büyük bir tehlike teşkil ettiğini görüvermektedirler! Hep bir ağızdan, «sosyalist maskeli komünistler» in ezilmesini istemektedirler. Özellikle gazeteci İlhami Soy-sal'ın öldüresiye dövülmesi olayının yarattığı geniş tepkiler üzerine, Türkiye'de komünizm tehlikesi birdenbire artmıştır. Yaygara o derece büyüktür ki, bir yabancı, Türkiye'yi komünist ihtilalin eşiğinde sanabilir. Komünist ihtilalin bu ölçüde yaklaşmış olmasına rağmen, İçişleri Bakanı 15 yaşındaki ortaokul öğrencisiyle bir iki yazardan başka komünist ihtilalcı hâlâ ele geçirebilmiş değildir. Doğu'daki eşkiyayı yakalama işini baharda ele alacağını açıklayan Sükân, hâlen, Moskova Radyosu bültenlerini T.I.P. bildirileri ile karşılaştırarak akademik faaliyete yönelmiştir. İçişleri Bakanı, komünist ihtilalcileri, metinler üzerinde çalışarak yakalama çabasıdadır. Nitekim Sükân, bu akademik faaliyet sonucu, T.I.P.'in Moskova'dan direktif aldığını keşfetmiş ve bunu Meclis kürsüsünden açıklamıştır: Şöyle ki, Moskova «Kapitalizmi reddeden bir kalkınma yolu» diyormuş, T.I.P. de aynı deyişi kullanıyormuş. Sükân, «Yakaladım» diye bağır-maktadır. Sükân, sosyalistim diye yırtınan bir partinin her-

CUMHURBAŞKANI CEVDET SUNAY

halde kapitalist kalkınma yolu tavsiye etmesini beklemekteydi! Ne var ki, Moskova'nın en çok kullandığı deyimlerden biri de, Sükân'ın ağzından hiç düşürmediği «Demokrasi» sözüdür. Bu zehir hafiye mantığı ile Sükân da şüpheli duruma düşmektedir.

«Komünist ihtilali geliyor» diye feryat edenlerin dayandıkları müthiş deliller, bundan ibarettir. Bu gidikle, «Bana bir kişinin istediğiniz bir cümlesini verin, onu idama götürüyüm» diyen Napolyon'a hak vermek gerekecektir. Sükân'ın suçlamalarına zaman zaman

Demirel de katılmakta ve T.I.P. ile söz duellosuna girismekte-dir. İktidarın başı, devleti bile özel teşebbüs görmekten gelen bir ahşkanlıkla, T.I.P.'i yerle bir etmek için, parmağını tehditkâr biçimde sallayarak şu müthiş ifşaatta bulunmuştur: «Bunlar, parlâmentoyu bile devletleştirecekler!»

Bütçe müzakereleri işte böyle bir mizah atmosferi içinde geçmektedir. Aslında durum ciddidir: «A.P.'nin beşinci ko-lu» durumundaki yöneticilerin elinde, C.H.P. felce uğramıştır. Ortanın solu ekibine söz verilmemektedir Feyzioğlu'nun sözcüleri ise, McCarthy'ci gidice dur diyecekleri yerde, bunu teşvik etmektedirler. Türkiye yetiştirmesi gizli servisi Sü-reyya Koç, A.P.'nin alkışları arasında, Sükân üslubu ile konuşmaktadır. İşbirlikçiler, Millet Partisinden de esirler almıştır. Bu sebeple, Bütçe müzakereleri bir A.P. — T.I.P. duellosu biçiminde geçmektedir. T.I.P. sözcüleri, küfürbaz A.P. karşısında başarılı bir mücadele yapmaktadırlar. Küfürbazlara, hak ettikleri cevapları, gereken sertlikle vermektedirler. Fakat en ufak bir tehlike karşısında, saklanacak delik arayanların nerelerden cesaret aldıkları artık ortaya çıkmıştır. Milliyet Gazetesinin, aşağıdaki sorusuna Sunay'ın verdiği cevap, A.P. silâhşorlarının celâdet nedenlerini gözler önüne sermiştir:

Soru — Millî Güvenlik Kurulu toplantılarında, sol akımlara karşı sıkı tedbirler alınmasına ve basına takyitler konulmasına karar verildiği söyleniyor. Bunlar doğru mudur? Sa-... basına takyitler konularak, parlı sol akımların önlenmesi gerektiğinde misiniz? Bu konuda genel olarak fikirlerinizi açıklar mısınız?

Sunay'ın cevabı — Millî Güvenlik Kurulu, memleketin huzuruna müteallik konularda gayet hassastır. Millî Güvenliği etkileyen her hususa ve bu cümleden olarak sol akımlar ile bunları aksettiren basına dikkat ve titizlikle eğilir. Bunlar üzerindeki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir. Karar ve icraat, Anayasa gereğince Hükûmete aittir. Hükû-

met memleketin yüce menfaatlerine zararlı gördüğü aşırı akımlara ve bunları destekleyen yayınlara karşı tedbir almakta gevşek davranamaz. Bu maksatlar için bazı kararlar alındığı doğrudur. Ve bunlardan bir kısmı açıklanmış bulunmaktadır.

Sadece basına konulacak takyitler ile aşırı sol akımların önlenmesi beklenemez. Bunun için, aşırı akımların faaliyetine temel ve hedef olan ortamın her yönden kalkındırılması lâzımdır.

Alnacak tedbirler ne olursa olsun, mutlaka Anayasa hudutları içinde kalacaktır.

Alınacak tedbirlerden şimdiye kadar, «Temel hak ve hürriyetleri koruma tasarısı» açıklanmıştır. Tasarı, Anayasa hudutlarında bulunmak şöyle dursun, Anayasayı tamamen rafa kaldırmaktadır. Biraz fikir namusu olan en muhafazakâr hukukçular dahi, Sayın Sunay'a hürriyetleri koruma tasarısının Anayasaya temelinden aykırı düştüğünü söyleyeceklerdir. Nitekim ünlü Şinasi Osma dahi durumun farkına var-dığı için Zafer'deki başyazısında, önce Anayasa değişikliği istemektedir. A.P. İzmir Milletvekili, görüşünü şöyle açıklamaktadır: Kanaatimizce yapılacak iş, mevcut ceza kanunlarının açıklarının kapatılması yanında, Anayasanın 20. maddesinde de küçük bir değişiklik yapılmasıdır. Bu da, (Herkes oğlunca ve kanaat hürriyetine sahiptir. Düşünce ve kanaatlerini söz, yazı ve resimle veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir veya yayabilir) şeklindeki Anayasa maddesinin son kısmına (Ancak aşırı sol fikirlerle komünizmin fikirleri yaymak ve savunmak yasaktır. Suçtur) ibaresinin ilâvesi zaruridir.

Spor işlerinde uzman Osma, yerden göğe haklıdır. Ancak, «komünizmar, aşırı sol» gibi kaypak yasaklarla Anayasanın ırzına geçmeden önce, Hürriyetleri Koruma Tasarısını Anayasaya uydurmak, mızrağı çuvala sokmaktan daha zordur. Nitekim Bayındırlık Bakanı Etem Dinçer, tasarının ne zihniyetle hazırlandığının tipik bir örneğini, Bütçe'de vermiştir. T.I.P.'li Şaban Erik, ayyuka çıkan müteahhit yolsuzlukları karşısında bir devlet ofisi kurularak devletin kendi işlerini kendisi yapmasını istemiştir. Teklif, Anayasaya da, babayasaya da tereddütsüz uygundur. Müteahhit zümresini kaldırmak da söz konusu değildir. Ana Sayın Bakanın cevabı

şöyledir: «Devlet inşaat ofisinin kurulması isteği, müteahhitliğin kaldırılmasını gerektirir. Bu, Anayasaya, Türk Ceza Kanununa aykırıdır. Onların arzuları, nizam, demirperde gerisinde mevcuttur.» İşte A.P. iktidarı, Anayasaya uygunluğu böyle anlamaktadır!

Ne var ki, Sayın Cumhurbaşkanı, kapalı bir biçimde de olsa, tasarının korumakla görevli bulunduğu Anayasaya uygunluğu konusunda şimdiden fetva vermektedir.

Acaba, «Hürriyetleri Koruma Tasarısı»nın ötesinde, Sunay'ın Başkanlığında toplanan Millî Güvenlik Kurulunda kararlaştırılan «Anayasaya uygun» öbür tedbirler nelerdir? A.P. silâhşorlarının dillerinin altında geveledikleri baklaya göre, ön plândaki tedbirlerden biri T.I.P.'in kapatılması ya da ön plândaki yöneticilerini saf dışı ederek partinin başsız bırakılmasıdır. A.P. hatipleri, bunu Bütçe müzakerelerinde ciddi ciddi söylemektedirler. Savcılar ve Yargıtay Başsavcılarının yerini, A.P.'li silâhşorlar almışlardır. T.I.P. gibi, öğretmen ve gençlik teşekküllerini de kuşa çevirmek, uygulanan plânın unsurlarındandır. Öğretmen Şerif Tekben'in bir arkadaşına yazdığı mektup, Tekben'in açığına göre, polis marifetiyle postadan çaldırılmış, fotokopisi alınmış ve sağıcı gazetelerde yayımlanmıştır. Anayasanın 17. maddesi açıkça çığnendiği halde aldırış eden yoktur!

Filipin demokrasisini kurma çabasıdakilerin, daha bir sürü tedbirler alma niyetinde oldukları şüphesizdir. Bir takım geleneksel hassasiyetler dolayısıyla, bunlara en yüksek yerlerde bulunan ve tarafsız kalması gereken kişilerin ve teşekküllerin cesaret vermesi acıdır. Son İrfan Tansel — Hüsnü Özkan, duellosu da dikkat çekici olmuştur. Eski Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı, iki iddiada bulunmuştur: «Eskişehirde uyuma ve esasen Eskişehir'e bütün uçakları kaldırıp müttefik hava meydanlarına götürmek amacıyla gitme...» Bu iddiaları yetkililer, hattâ diyelim bizzat Tansel, usulüne uygun şekilde cevaplandırabilirdi. Ama Hava Kuvvetleri Komutanının cevabı, politika dışı kalması gereken bir kişinin, tam politika içine daldığını gösteren bir belge olmuştur. Tansel, önce müthiş bir ihbarda bulunmuştur: «Hali hazırda MDO. (Millî Devrim Ordusu) ihtilâl teşkilâtının genel sekreteri Hüsnü Özkan'dır. Başkanı ise Mucip

DAVUL II

Ankaranın taşına bak
Boş gözlerle boşuna bak.
Daha da acı yarının
Şeker elli kuruş arttı ah ağız,
Uluların işine bak.

Ankaranın taşına bak
Ah çekenin düşüne bak.
Alacak kim, yiyecek kim,
Yükseldi et 16'ya ah ağız,
Uluların işine bak.

Ankaranın taşına bak
Gökteki aç kuşuna bak.
Avunurduk duman duman,
Birinci liraya çıktı ah ağız,
Uluların işine bak.

— Ankaranın taşına bak
Kırk bin köylük aşına bak:
Bir ak suya kara bulgur katar da
Gider yine onu seçer ah ağız,
Şu ulunun işine bak.

Ankaranın taşına bak
Yemsiz atın leşine bak,
Bir görünmez vergi bindi sırtına
İyice küçüldü soluğun ah ağız,
Uluların işine bak.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN
Akademik faaliyetlere girişti.

Ataklıdır. Bu teşkilât M.D.D. (Millî Devrim Derneği) içinde bir organdır. Basına değil de yetkili makamlara ve çok önceden yapılması gereken ihbarın, cadı kazanı kaynatılmak istenen ortamda atılması, dikkat çekicidir. Üstelik Tansel, «11'ler aleyhine» son günlerde yayına başlayan Bedîî Faik'te 11'lerin ihtilâl plânının bulunduğunu söylemiştir. Tansel'in, Demirel'in mutemet adamı bir gazetecide «ihtilâl plânı» bulunduğunu bilmesi tuhaftır. Üstelik, Tunçkanat belgesinde, «AP, iktidarına teminat verdi» diye yazılan bir kişinin, düello sırasında, İnönü'yü ihtilâlcileri hımaye etme töhmeti altında bırakan sözler söylemesi şaşırtıcıdır. Demirel'in mutemet adamı Bedîî Faik de gazetesinde, bunu ispatlamaya çalışmaktadır. Durum, bu ölçüde arap saçına dönmüştür. Üstelik CHP, grubunda çoğunlukta bulunan Feyzioğlu ekibi, bu paralelde faaliyet göstermektedir. «Yanlış paşalara oynayan» bu grup, buralardan gelen cesaretle İnönü'ye karşı isyanını sürdürmekte ve girişilmek istenen «sol milliyetçilik» i tasfiye hareketinin, bu tutumuyla, teşvikçisi olmaktadır. Feyzioğlu grubunun, «Temel Hürriyetleri Koruma» tasarısının çıkışını, hiç değilse taraftarlarını koridora tutarak ve ılımlı muhalefet yaparak kolaylaştıracağı aşîkârdır. Bu karışık ve tehlikeli durum, İnönü'nün bir an önce partisi içinde birliği sağlaması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Parti Meclisi toplanarak, Feyzioğlu, Merkez Haysiyet Divanına sevk edilmelidir. Bu noktada yersiz hukukî ve siyasî tereddütler, Anayasayı rafa kaldırmak isteyenlerin cin'etini arttırmakta ve işlerini kolaylaştırmaktadır. Başta birlik içinde CHP, TIP ve öteki partilerin milliyetçi unsurları, Anayasa'dan yana bütün aydınlar, dernekler, basın, üniversite, sahneye konulmak üzere bulunan Filipin Demokrasisi teşebbüsüne şiddetle karşı koymalıdır. Bir takım yerlere yeslenmekle, herşeye hâkim olabileceklerini sanan Filipin Demokrasisi heveslilerine, bunun imkânsızlığını ispatlama durumundayız.

Cevapsız kalan sorular

Amerikan üsleri ve ikili anlaşmalar skandalı iyice açığa çıktığından beri, iktidar çevreleri, «Üsler bizim kontrolümüzde, Amerikan üslerinde —pardon, tesislerinde— bizden habersiz kuş uçmaz» gibi yanıltıcı iddiaları sık sık tekrarlamaya başlamışlardır. Bunun üzerinedir ki, Senatoda Tunçkanat, Savunma Bakanına şu soruyu yöneltmek zorunda kalmıştır: «Bakan, biz bu üsleri istediğimiz şekilde kontrol edebiliyoruz diyebilir. Yalnız bizim bildiğimiz, yapılan anlaşmalar herüz tādil edilmediğine göre, acaba bu özel müsaadeyi Amerikalılardan nasıl almışlardır?» Bakan bu soruyu Senatoda geçiştirmiştir. Ama Millet Meclisinde eski Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı ve C.H.P. Hatay Milletvekili Hüsnü Özkan, ustaca yönelttiği sorularla iktidar çevrelerinin oyununu bozmuş ve üsler konusundaki acı gerçeği gözler önüne sermiştir. Hüsnü Paşa'nın soruları ve Topaloğlu'nun cevapları şöyledir:

Hüsnü Paşa — İkili anlaşmaların yeniden gözden geçirilmekte olduğunu söylediği tarihten bu yana, Türkiye'de mevcut Amerikan radarlarında

HÜSNÜ ÖZKAN
İtirafa zorladı

elektronik kestirme mevzilerinde, Amerikan uçak üslerinde, Amerikan ikmal üslerinde statü bakımından bir değişiklik olmuş mudur? Bunların hareket, haber alma bölümlerine siz ve sayın kumanda kadememiz girip gereği gibi malumat almak imkânını elde edebiliyor musunuz?

Bakan Topaloğlu — Elde edebileceklerdir. Bu tesislerde kurs görmüş Türk Subayları çalışacaklardır. (Yâni Amerikan statüsünde hiç bir değişiklik yoktur. İşler, eskisi gibi yürümektedir. Bakan ve generallerimiz, Amerikan üslerinin hareket ve haber alma bölümlerine girip gereği gibi bilgi edinme hakkına sahip değildir! Topaloğlu ancak «edilecek» yapacak» diyebilmektedir.)

Hüsnü Paşa — Türkiye'deki Amerikan üslerinde uçak tipleri, miktarları Millî Savunma Bakanlığınca bilinmekte midir?

Topaloğlu — Buradaki uçaklar zaman zaman gelir giderler. Eski Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı olarak bunu bilmeleri lazımdır. (Yâni üsler gelip giden Amerikan uçaklarından, neler getirdiklerinden, uçakların miktarı ve tiplerinden Türk Savunma Bakanlığının haberi yoktur!)

Hüsnü Paşa — Türkiye'deki Amerikan üsleri, radar mevzileri ve kestirme istasyonlarında mevcut silâh, bomba, roket ve cephanenin miktar ve cinsleri Millî Savunma Bakanlığınca bilinmekte midir?

Bakan Topaloğlu — Bu gibi gizli hususlar, dünyanın hiç bir yerinde parlâmentoda konuşulmaz. (Konuşulur, zira Hüsnü Paşa, silâhların cins ve miktarının açıklanmasını değil, Topaloğlu'nun «Bakanlık bu konuda tam bilgi sahibidir» demesini istemektedir. Bakan bu cevabı veremiyerek, A.B.D.'nin üsleri, bizim bilgimiz dışında, başımıza beklenmedik anda çorap örebilecek tehlikeli silâhlarla doldurabileceğini itiraf etmiştir.)

Hüsnü Paşa — Hâlen Türkiye'de ne kadar Amerikan askerî personeli vardır? Bunun ne kadarı subay, assubay ve erdiler? Bunların ne kadarı hava, deniz ve kara kuvvetleri personelidir?

Bakan Topaloğlu — Personel zaman zaman değişmektedir. (Yâni, Türk Hükûmeti ülkemizde mevcut Amerikan askerî personelinin sayısından da habersizdir.)

İşte Millî Savunma Bakanının itiraflarıyla üsler konusundaki acı gerçek!

Suyu Bulandıranlar!..

Bu haftanın birinci günü Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay Milliyet gazetesine özel bir demeç vermiştir. Milliyet'in dokuz sorusundan biri, darbe teşebbüslerine aittir:

«Soru: Yine son günlerin en vahim söylentilerinden biri de Türkiye'de demokratik rejime son vermek üzere bazı darbe teşebbüslerinde bulunulduğu ve bu teşebbüslerin Silâhlı Kuvvetlerin içinden geldiğidir. Ayrıca, partisz demokrasiden bahsedildiği söylentileri de yaygındır. Bu söylentiler ne dereceye kadar doğrudur?»

Cevdet Sunay, bir Cumhurbaşkanı'nın dünyanın neresinde olursa olsun böyle sorulara vereceği tabii ve klâsik cevabı vermiş ve «söylentileri» tekzip etmişti.

Ne var ki böyle sorularda önemli olan, verilen cevap değil, sorulan sorudur. Bir Cumhurbaşkanı'na böyle bir soru yöneltebiliyorsa ve Cumhurbaşkanı da böyle bir soruya cevap vermek zorunluluğunu duyuyorsa o memleketteki söylentilerin ciddi bir yanı var demektir.

Üstelik Türkiye'de son zamanlarda pek yaygın olan ihtilâl söylentilerinin kaynağı da meçhul değildir. Bu söylentiler iki sorumlu kişinin davranışlarıyla kamu oyununa yansımıştır.

1 — Başbakan: Birkaç ay içinde Anadolu'yu dolaşarak yedi sekiz ilde darbe teşebbüsleri ve ihtilâller üstünde çeşitli konuşmalar yapmıştır. Silâhlanmış halk kitlelerinden, milis ordularından, kıyamlardan, isyanlardan her demecinde söz açmıştır.

2 — Genelkurmay Başkanı: Aynı tarihlerde Genelkurmay Başkanı da Ordunun çeşitli birliklerini gezmiş, bu birliklerde yüksek rütbeli subaylarla toplantılar yapmış ve yayınladığı ünlü emirname «Her türlü fenalığı bir anda yok edecek büyük lider ve kumandanın zuhuru» ndan söz etmiştir.

Görülüyor ki darbe söylentilerinin kaynağı sorumsuz kişilerin ağızları değildir. Böyle bir ortamda Cumhurbaşkanı'na: «Hükûmet darbesi olacak mıdır?» diye sorulması ve Başkanın bu soruya cevap vermesine şaşılmaz.

Bir de Halk Partisi içindeki sağcılarının durumu vardır. Feyzioğlu ekibinin parti içindeki davranışları konuşulurken İsmet Paşa dikta özlümüne işaret etmişti. Feyzioğlu sağcılarının Amerika'ya dayanacak Filipin usulü bir demokraside kendileri için istikbal

gördükleri ve bu hesaplarla ortanın soluna karşı çıkarak hem teşkilâta sırt çevirdikleri, hem de İsmet Paşa'ya isyan bayrağı çektikleri artık apaçık tartışılan bir durumdur.

Türkiye'de bütün bunlar günün meselesi halinde devam ederken çok daha yeni havadisler de ortaya çıkmıştır. Bir vakitler 11'ler Cunta'sı diye anılan Havacılar Cunta'sının önde gelenlerinden Emekli General ve CHP Milletvekili Hüsnü Özkan bir açıklamaya yaparak 22 Şubat hakkında bilgiler vermiştir.

Hüsnü Özkan'a göre, 22 Şubat'ta Hava Kuvvetleri Kumandanı Orgeneral İrfan Tansel'in bir «A» plânı vardı.

Hüsnü Özkan'ın açıklamasından sonra Orgeneral Tansel de konuşmuş ve Özkan'a verdiği cevapta şu açıklamayı yapmıştır: «Hâlihazırda MDO (Millî Devrim Ordusu) ihtilâl teşkilâtının Genel Sekreteri Hüsnü Özkan'dır. Başkanı ise Mucip Ataklı'dır. Bu teşkilât Millî Devrim Derneği içinde bir organdır.»

Görülüyor ki Türkiye'de en akıl almaz gibi görünen konuşmalar yapılmakta, Cumhurbaşkanı'ndan başlayarak Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Hava Kuvvetleri Kumandanı ihtilâl ve darbe üstüne renk renk fikirler öne sürmektedirler.

Bütün bu görünüş içinde Anayasa rafın üstünde duran bir kitap gibidir. Ne var ki gene bütün bu gürültüler içinde iktidar partisi Türkiye'de komünistlerin yapacakları muhayyel bir ihtilâlden bahisle, rafa kalkmış Anayasayı daha öteye atmak çabaları peşindedir. Türkiye'deki sol akımları önlemek için «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu» getirmek yolunda çalışmalar başlamıştır.

Sağcı partilerden yüzlerce besleme derneği, ticaret odalarına ve iş adamlarına kadar kompradorlar dünyası, Filipin usulü bir çok partili düzenin veya daha açık görüşlü bir faşizmin ihtirası içindedirler.

Böyle bir ortamda bütün ileri güçlerin, «uyanık bekçiliklerine» tevdi edilen Anayasamızı koruyacaklarına, bu uğurda gereken mücadeleyi vereceklerine inanmalıyız.

İlhan Selçuk

(Mahkeme kararıyla yayımladığımız tekziptir)

Yön Dergisi yanıltılmıştır

2 Şubat 1967 tarihli nüshanızda neşrettiğiniz şahsımı ve başında bulunduğum müesseseyi hedef tutan yazıyı üzümlere okudum.

Evvelâ şunu belirtmek isterim ki lâlettayın bir haberi hiç tahkik lüzum hissetmeden sü-tunlarınıza almış olmanızı gazetinizin ciddiyetiyle bağdaştıramadım.

Gönül isterdi ki; bu asılsız metni evvelâ tahkik edesiniz ve sonra yayınlıyasınız. Böyle uydurma bir ihbara atfen efkârı umumiyeye yaymağa çalıştığınız haber asla varit değildir. Anadolu Ajansı bahis konusu düzeltmeyi bir yanlışlığı tashih için normal usul ile her zamanki teamüle uyarak ve sadece kendi inisiyatifine dayanarak bültenine yaymıştır. Zira mevzu bahis haberde Gürsel meydanında yapılan mitinge sayıları 150-200'ü

geçmeyen bazı üniversiteliler iştirak ettiği halde haberimizde bu rakamı şehven 1000 olarak geçirilmiştir. İşte o düzeltme ile bu yanlışlığı tashih ettik. Hâdisi bundan ibarettir.

Bununla ilgili olarak ne Sayın Başbakan Süleyman Demirel beni makamına çağırması ve ne de Sayın İçişleri Bakanı Faruk Sükan tarizde bulunmuştur. Bilâkis gerek Hükûmet Başkanı gerekse diğer Hükûmet üyeleri A.A.'nın tam bir tarafsızlık zemini üzerine oturabilmesi için normalin üstünde kolaylık ve anlayış göstermektedirler. A.A. Bu itibarla yöneticilerinin inisiyatifine terkedilmiş tam mânâsıyla tarafsız bir haber müessesesidir.

Bilhassa bütçe müzakereleri münasebetiyle muhalif-muvafık bütün partiler tarafından A.A.'nın tarafsızlığının tescil edildiği bir ortamda bize leke sürmeğe mâtuf bu neşriyatınızın boşuna gayret olduğunu bilmenizi isterim.

Saygılarımla,
Anadolu Ajansı Genel Müdürü
Atilla Onuk

Kıbrıs

Makarios'un Amerika ile anlaşması ve NATO formülünü kabul etmesinden sonra, lider Kemal Çoşkun ve 500 mücahidin çekilmesi, artan Amerikan baskısının yeni bir belirtisidir. İnce diplomat Çağlayangil, Turalı da bu çekilmeye razı etmiştir. Fazıl Küçük de —Hangi hikmetle bilinmez—, hareketi desteklemiştir. Kıbrıs Rum Radyosunun yayını, mücahitlerin geri çekilmesinin ne anlama geldiğini açıklamıştır:

«Kıbrıslı Türk Lise mezunlarının yüksek tahsile devam etmelerini sağlayan karar, bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Türk Lise mezunlarının yüksek tahsillerine devam etmeleri için teşebbüse geçen ve muhalefetle karşılaşmasına rağmen, muvaffak olan şahısları tebrik ederiz.»

Evet, karar bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Bundan sonra Anglosaksonların baskısıyla Yunanlılarla, Kıbrıs'ta NATO üslû Enosis'in son parçaları yapılacaktır.

Sunay, özel teşebbüs ve sol akımlar!

Partilerarası tartışma konusu olan meselelerde, Cumhurbaşkanının vaziyet almak tan kaçınması gerekir. Ne var ki, Sunay, Atatürk devletçiliğini A.P.'nin yaptığı tarzda yorumlamakta sakınca görmemiştir. Sunay, «Özel teşebbüse engel olmayan Atatürk, özel teşebbüsün ilgi göstermediği ve başaramadığı işleri devletin yapması esasına dayanan ve zamanına göre tamamen demokratik olan bir rejim kurmuş ve bunu durmadan geliştirmiştir» demektedir. Bu, Demirel'in ısrarla tekrarladığı devletçilik anlayışıdır. Petrol borusunu özel sektöre peşkeş çekmenin gerekçesini hazırlayan broşürde, T.P.A.O. Genel Müdürü de böyle bir Atatürkçülük yorumuna dayanmaktadır. Ne var ki, Atatürk'ün devletçilik anlayışını çok daha iyi bilmesi gereken baş uygulayıcı İnönü, 1933'de devletçiliği Sunay'dan çok farklı anlatıyordu: «Devlet, ancak ferdin yapamıyacağı şeyleri yapmaya çalışmalıdır, nazariyesi basiretle mütalâa olunmalıdır... Benim kanaatimce, bir işin efrada veya devlete ait olması, o işin talep ettiği vesaitle ölçülemez. Mesele nin bütün memleketle alakası veya hususi menfaatlere terk edilmesi ihtimalidir ki, bu hususta karar vermeye esas olmaktadır.» Demek ki, devletçilikte ölçü, özel teşebbüsün gücü değil, «memleketle alakası»dır, yani kamu yararındır. Nitekim C.H.P.'nin bugün en liberal programı dahi, kilit sektörlerin devlet elinde olmasını isteyecek, Sunay'ın Atatürk'e atfettiği devletçilik anlayışından ayrılmaktadır. T.I.P. ise, Anayasa çerçevesinde daha ileri bir devletçiliği savunmaktadır. Bu durumda Sayın Cumhurbaşkanı'nın A.P.'nin devletçilik anlayışına sahip çıkmaya hakkı olmasa gerekir.

Sunay'ın Atatürk'ün sosyalizm konusundaki tutumu hakkında söyledikleri de gerçeğe pek uygun düşmemektedir. Zira Atatürk, Prof. Reşat Kaynar'ın yazdığına göre, genç bir tarihçi topluluğuna, 1933 yılında «Biz devlet sosyalizmi yapıyoruz.» demiştir. Prof. Enver Ziya Karal, Atatürk'ün sosyalizm'den yana olduğunu belirtmektedir. Sayın Sunay, bu tarihçilerle konuşursa, Atatürk'ün sosyalizm görüşleri konusunda gerçeğe daha uygun görüşlere sahip olacaktır.

Bundan başka Sayın Sunay, Milliyet'e verdiği demeçte, Anayasamızla bağdaşması mümkün olmayan sol akımlara karşı, «Preventif — önleyici» kanunî tedbir görüşünü savunmaktadır. Demektedir ki, sol belli bir noktadan sonra tehlikeli olur. Bu kritik noktaya varmadan, daha önce sol yasaklanmalıdır. Bu mantıkla, «sosyalizm, ilerde komünizme zemin hazırlayabilir. O halde şimdiden sosyalizmi yasaklayalım.» gibi, Anayasaya aykırı bir tez savunulabilir. Sunay'ın sözleri şöyledir: «Sol akımların aşırı yoldan maksatlı bir şekilde veya istemiyerek komünizme münecer olmaları için, yalnız kritik bir noktada değil, kanunlarımızın kanallara ederek sınırladığı bir hadde, kesin olarak durması veya durdurulması gerekir.»

Sayın Sunay'a, bu teze karşı Anayasanın Kurucu Mecliste sözcülüğünü yapan Prof. Dr. Turan Güneş'in ileri sürdüğü görüşleri, bu haftaki YÖN'de okumasını tavsiye ederiz.

TÜRKİYE'DE CIA PARASI!

Bir kısım hainlerin Rusya'dan para aldıklarını delilsiz ispatsız ileri süren Sayın Sunay'a, 22 Şubat 1967 günlü Yeni Gazete'nin şu haberini sunarız:

NEW YORK, (HA.) — Amerika'nın Merkezî İstihbarat Teşkilâtından para alanlara dair yayınladığı bir haberde New York Times gazetesi, bazı Türklerin de para aldığını kaydetmektedir.

CIA'dan yapılan ödemelerin, «Philadelphia Milletlerarası Sosyal ve Ekonomik Eğitim Dairesi» kanalı ile yapıldığını yazan New York Times gazetesi, bu fonun, Harvard Üniversitesi Edebiyat ve Fen Fakültesi Dekan yardımcısı Richard M. Hunt emrine verildiğini de yazmaktadır.

Tahsil ve tetkik yapmak için Türk, Koreli, Japon, Kenyalı, Kolombiyalı, Tanagerikalı Ticaret Odası temsilcileri, mütehasşısalar, öğrenciler ve eğitim görevlilerine burs olarak para ödendiğine dair kayıtlara rastlandığı, gazete haberi belirtilmektedir.

CIA Oyunları

Ünlü CIA'nın yeni oyunları yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Endonezya'daki Yarbay Un - Tung'un darbe teşebbüsünün bir CIA tahriki olduğu anlaşılmaktadır. CIA tarafından «Gilchrist Dökümanı» denen bir tahrik belgesi hazırlanmıştır. Belgede, İngiltere'nin Malaya'dan hareketle, Endonezya'yı istila niyetinde olduğu, ülke içindeki bazı, «Ordu mensupları»nın da İngilizlerle işbirliği yaptığı açıklanmaktaydı. Yani Endonezya'da emperyalizmin «Beşinci kolu» vardı ve İngilizlerle birlikte, rejimi devirme yolunda harekete geçmeye hazır. Gilchrist Dökümanı, Cakarta'daki İngiliz Elçiliğine gönderilmiştir, fakat döküman, herhalde kasten, Dışişleri Bakanı Subandrio'nun emrindeki Endonezya İstihbarat Servisinin eline geçirilmiştir. Döküman, ön almak amacıyla, Subandrio ve taraftarlarını harekete geçmeye zorlamış ve bilinen olaylar vuku bulmuştur. Gilchrist dökümanı, Amerikan filmleri dağıtım temsilcisi diye iş gören CIA yetkilisi Bill Palmer'in villasında yapılan aramada bulunmuştur. Öyle görünmektedir ki, CIA sahte belge düzenleyecek bir takım solcuları tahrik etmiş, sonra da fırsattan yararlanarak onların ezilmesini sağlamıştır.

İkinci bir CIA oyununu, Amerikalılara kafa tutan ve CIA'yı pek sınırladığını Kamboc Devlet Başkanı Prens Sihanouk açıklamıştır. Prens, CIA'yı kendisi ile anne ve babasını öldürmek için komplo kurmakla suçlamış ve «Pentagon ile CIA, 1959 yılından beri beni ve ailemi ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yaptılar» demiştir.

CIA, Endonezya'da, kocaman bir partiyi ve iktidardaki bir ekibi temizlemek gerektiği için plânlı geniş bir harekâta girişmiştir. Kamboc'ta ise, hanelerin ortadan kalkmasıyla

ülkenin Amerikan uydusu hâline geleceği inancı ile, Prens ve ailesini öldürmeye kalkışmıştır. Yunanistan'da bir saray darbesiyle Papandreu'yu devirmekle yetinmiştir. Türkiye'de General Porter, Başbakan aramıştır. Görüldüğü gibi, Amerika'ya kafa tutan ülke ve kişilere karşı uygulanan metodlar çok çeşitlidir. McCarthy'ciliğe karşı savaş açan tarihî kişilerin, hayatlarının korunmasında çok dikkatli olmak gerekir.

CIA'nın Entellektüel savaşı

CIA'nın entellektüel savaşı deyimi, New York Times'da James Reston tarafından kullanılmıştır. Entellektüel savaştan murad, CIA parası ile az gelişmiş ülkelerin sendikacılarını, gençlik liderlerini, üniversite hocalarını, yazarlarını, gazetecilerini ve diğer önemli kişilerini satın almaktır. ABD'nin namuslu aydın çevreleri, şimdi, dolarla yürütülen bu savaşın utancı içinde kıvrınmaktadır.

Herşey New York Times'da 14 Şubat 1967 günü çıkan büyük bir ilânla başladı: İlânda, Amerikan gençlik liderlerini CIA'nın nasıl satın aldığını hikâyesinin Ramparts dergisinin Mart sayısında açıklanacağı belirtiliyordu. İlânda şunlar yazılıydı: CIA, öğrencileri casusluğa alıştırmıştır. CIA, milletlerarası öğrenci teşekküllerine, Soğuk Harp (McCarthy) tutumlarını benimsetmek için baskıda bulunmayı âdet edinmiştir. İlân ayrıca sözde hayır işleriyle uğraşan bir çok vakfın, nasıl CIA'ya paravan teşkil ettiğini belirtmekteydi.

Ramparts, ilercici Amerikan katoliklerinin çıkarttığı aylık bir dergidir. YÖN, bu derginin yazılarına dayanarak, Michigan ve Pennsylvania Üniversitelerinin CIA hesabına giriştikleri korkunç marifetleri, Türk okuyucularına duyurmuştu. Mart sayısı gelince, CIA'nın yalnız Amerika'da değil, bütün dünyada öğrenci liderlerini satın alma teşebbüslerinin hikâyesini, YÖN, Türk okuyucularına iletcektir. Fakat şimdiden, Ramparts'ın ilânının etkisiyle, yetkililer bülbül gibi konuşmaya koyulmuşlar ve bütün kirli çamaşırları ortaya dökmeye başlamıştır. CIA'nın, sendikaları, öğrenci örgütlerini, üniversiteleri, yazarları ve bütün önemli kişileri satın alma teşebbüsü, bütün dünyada geniş yankılar yaratmıştır.

CIA, Millî Talebe Teşekkülü (NSA)'nın dışında, Amerikan Gençlik Konseyi (U.S. Youth Council)'ni, Prof. İsmet Giritli'nin çok yakından tanıdığı milletlerarası gençlik kuruluşları olan Dünya Gençlik Topluluğu (WAY) ile Milletlerarası Talebe Konferansı (ISC)'ni para ile beslemektedir. WAY, Türkiye de dahil, 54 ülkenin gençlik teşekküllerini toplamaktadır, merkezi Brüksel'dedir. ISC ise Hollanda'da yerleşmiştir ve 60 «Hür Dünya» ülkesinin gençlik teşekküllerini bir araya getirmektedir.

Bu arada CIA hizmetindeki vakıfların da isimleri belli olmaya başlamıştır:

— Pan American Foundation: Miami Üniversitesi ile ilişkisi vardır. Başında Prof. A. Curtis Wilgus bulunmaktadır. Bu saygı değer vakıf, Güney Amerika'da talebe mübadeleleri ve akademik araştırma programlarının finansmanını sağlamaktadır. «Inter American Studies» gazetesi, bu saygı değer vakfa aittir.

— American Society of Afri-

can Culture: Başında Dr. John A. Davis'in bulunduğu bu saygı değer kültür derneği de «African Forum» adlı bir dergi yayınlamakta ve Amerikan zenci yazarları ile bilginlerine Afrika Üniversitelerinde iş sağlamaktadır. Ayrıca Afrika devlet radyolarına programlar hazırlamaktadır. «Afrika Kültürü için Amerikan Derneği», Brown Foundation kanalıyla CIA'dan para almıştır.

— The International Market Institut: Hazinedarı «Harvard Business School Review» dergisinin yayıncısı Ernest Frawley'dir. Enstitü, yaz aylarında yabancı orta kademe yöneticiler için pazarlama teknikleri konusunda seminerler düzenlemektedir. Enstitü, CIA hizmetindeki Independence Foundation kanalıyla para almıştır.

— The American Friends of the Middle East: Bu, «Orta Doğu'daki Amerikan Dostları Derneği», Orta Doğu'da geziler düzenlemekte ve bazı yayımların finansmanını sağlamaktadır. Pakistan'da ve öteki 7 Orta Doğu ülkesinde büroları vardır. Dernek, CIA'ya bağlı J. M. Kaplan ve Brown vakıfları kanalıyla para almıştır.

— International Development Foundation of New York: Bu milletlerarası kalkınma vakfı, Güney Amerika'da köylü ve gecekondu liderlerine sosyal ilerleme yolunda yardımcı olmaktadır. CIA, saygı değer vakfa Brown, Sydney ve Esther Rabb Foundation kanallarıyla para vermiştir.

Ayrıca New York Bağımsız Araştırma Servisi, New York Muhaberat Komitesi CIA'ya bağlıdır.

Talebe teşekkülleri ile vakıfların kirli çamaşırlarının ortaya dökülmesinden sonra, ünlü sendikacı Victor Reuther, New York Post'tan James Weschler'e büyük Amerikan İşçi Konfederasyonu AFL — CIO'nun CIA'dan büyük paralar aldığını açıklamıştır. Konfederasyonun Milletlerarası İlişkiler Direktörü Lovestone'un CIA ile gizli bağlantı bulunduğunu belirtmiştir. Weschler, bu konuda bir soruşturma açılmasını istemektedir. New York Post, soruşturmanın bir sürü skandal arasında, Konfederasyona bağlı bir sendikanın garip durumunu ortaya çıkaracağını ileri sürmektedir. Bu sendika seçimine CIA müdahale etmiştir. CIA'nın adamı seçimi kazanınca, sendikanın bütçesi zenginleşmiş, personel sayısı artmış ve Orta Doğu ile Güney Amerika'daki milletlerarası faaliyetleri birdenbire gelişmiştir. Kuvvetle tahmin edilir ki, bu sendika, petrol iş kolundadır!...

Daha sonra CIA'nın gazeteci teşekküllerini de beslediği ortaya çıkmıştır. Washington Post, Amerikan Gazeteciler Sendikasının CIA tarafından kiralandığını yazmıştır. Bu yoldan, Brüksel'deki Milletlerarası Gazeteciler Federasyonu ve Panama'daki Amerikalılararası Gazeteciler Federasyonu CIA parası almışlardır.

New York Times'da James Reston, yabancı ülkelerdeki «Üniversite liderlerini, sendika liderlerini, önemli yazarları ve gelecek nesillerin etkili kişilerini» etkilemeye ve kazanmaya çalışmanın önemini belirterek, CIA'nın faaliyetlerini şeklen eleştirmekte, fakat aslında savunmaktadır. Reston, skandalı şöyle yorumlamaktadır: «Tek tesellimiz, gerçekten çok kötü bir halk olmadığımızdır. Zira bu gizli fesat hareket-

lerini, çok beceriksizce yürütmekteyiz».

New York Times'ın başyazarı ise, olan bitene ateş püskürtmektedir: «Millî Talebe Teşekküllerinin CIA'dan yardım görmesi gibi bir münasebetsiz ve pis iş, sonradan icat edilen bir takım nedenlerle küçümsenmez. Milletlerarası toplantılara katılmak için talebe teşekküllerinin çok fakir bulunduğu, CIA'nın sadece gençliğin hayırsever bir patronu olduğu iddiası saçmadır....»

Bu pis hikâye, dış ülkelerdeki Amerikan gençliğine ve bilginlerine güvenilmesine yeni bir darbe indirmiştir. Daha önce, bazı Amerikan üniversitelerinin CIA ile ilişkilerinin açıklanması, onların bağımsızlıkları konusunda şüpheler uyandırmıştı....»

Şimdi sormak gerekir: Sayın Sunay, «Komünizm faaliyetleri içerden ve dışardan gizli olarak idare edilmekte ve miktarları çok az da olsa komünizmin hizmetinde bulunan yabancı hainler, yabancı kaynaklardan beslenmektedir.» demektedir. Mümkündür. Sayın Sunay'ın başında bulunduğu devletin görevi, dışardan beslenen bu hainleri yakalamaktır. Ama Türkiye'de bir de CIA'nın açıktan açığa beslediği bol sayıda hainler vardır. Amerikan Hükümeti, bir takım servislerde çalışan personele, çifte maaş bile vermektedir. Amerika'da skandal sayılan ve Johnson'u soruşturma açmaya zorlayan bu büyük CIA fesadı hakkında acaba Sayın Sunay ne düşünmektedir? Tek taraflı bir vatanperverliğin, vatanperverlik sayılamayacağı aşîkârdır.

Sunay ve öğretmenler!

İlercici ve Atatürkçü öğretmenlere karşı A.P. iktidarının sistemli bir mücadele açtığı açıktır. Bu gerçek, Millî Eğitim bütçesi dolayısıyla de T.I.P. ve C.H.P. sözcüleri tarafından belirtilmiştir. Eski Bakanlık Müsteşarı Kodamanoglu, oyunu şu sözlerle ortaya koymuştur: «Oldukça plânlı yürütülen istendiği anlaşılan bu çaba, şu noktalarda toplanmaktadır:

1 — Öğretmenlerimizi Cumhuriyetin kuruluşundan beri almış olduğu çalışmaları geleneklerinden ayırıp bir iktidar ideolojisinin uygulayıcısı hâline getirmek yolundaki baskı,

2 — Öğretmen ve öğrencileri, ders içi ve dışı faaliyetlerinde, iktidarın kıymet hükümlerini ve hayat görüşünü benimsetmek amacıyla tek taraflı ve iktidar görüşünü savunan yayımlarla beslemek,

3 — Resmî kültür kurum ve çalışmalarını iktidar anlayışına uygun güdümlü bir idare altına sokmak,

4 — Devlet kaynak ve nüfuzunu kullanarak yeni dernekler kurmak, kuruluşlara hakim olmak, bu mümkün olmazsa, onların kaynak ve itibarlarını kurutmak. Bütün bu çabaları hakkı gösterebilmek için de, komünizmle mücadele süsü verilmektedir.»

Gerçekten talebelere ve öğretmenlere karşı uygulanan plân budur. Bu plâna, İnönü karşı çıkmış, ayrıca Sunay ve Demirel'i defalarca uyarmıştır. Maaşesef, Sunay'ın son demeci, öğretmenler bakımından hiç de gönül açıcı değildir. Sunay, A.P. yetkililerinin sık sık ileri sürdükleri iddiaları tekrarlamıştır: «Millî Eğitim Bakanlığı işlem yaptığı dosyalar üzerinde, büyük bir dikkatle hareket etmektedir. Buna rağmen, ifti-

(Devamı 10. sayfada)

Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu

Prof. Dr. Turan GÜNEŞ

Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu'nun Anayasanın karşısındaki yeri konusunda Prof. Dr. Turan Güneş, Sosyalist Kültür Derneğinde düzenlenen konferansta özetle şunları söyledi:

Tasarının ismi dahi, büyük vehamet taşıdığını belli ediyor. Bir hak ve hürriyetin korunması bahanesiyle çıkan kanunların, o hak ve hürriyetlerin tamamıyla yok edilmesi amacını güttüğünü tecrübelerimizle biliyoruz. Menderes döneminin ünlü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu hatırlayalım: Kanunun ilk maddesinde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin temel demokratik hak olduğu, tamamen serbest bulunduğu belirtilmekteydi. Ondan sonra bu temel hakkı sıfıra indiren maddeler getirilmekteydi. Daha gerilere gidelim: Taktirî Sükûn Kanunu da, «Hürriyetler sükûnet içinde bir ortamda gelişeceğine göre...» diye başlar. Görüldüğü gibi, hürriyetleri kaldırmanın gerekçesi, hürriyetleri korumadır.

Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı, nasıl bir siyasi ortama tekabül etmekte dir? Niye böyle bir kanun çıkarılma eğilimi var? 27 Mayıs'tan önce de, muhalefetin çalışmasını önleyen kanunlar çıktı. Basın Kanunu üzerine kıyametler kopartıldı. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu çıkınca, üç muhalefet partisi büyük mücadele açtılar, Meclisi terkettiler. Halbuki bugün Adalet Bakanının söz konusu ettiği tasarıya karşı, muhalefetin davranışı çok çeşitli görünmektedir. Tasarı, esasen, bir zincirin halkasıdır: Daha önce ünlü «emirname» ortaya çıkmıştır. Başbakan «emirname»yi benimsemiştir. Bazı partiler «emirname» de ileri sürülen tipte bir mücadelevi derhal benimsemişlerdir. Bir kısım partiler ise, tenkidçi bir tutum takınmışlardır. Hattâ belli bir parti içinde dahi, farklı tepkiler görülmüştür. Bunun sosyolojik nedenlerini iyi değerlendirmek gerek.

Elimdeki metnin gerekçesinde, «aşırı ve yıkıcı cereyanlar, sınıf mücadelesinden önce, bidâyette sınıf şuuru yaratmak istiyorlar» deniyor. Önce sınıf şuuru uyandırılacak ancak ondan sonra toplum ifsad edilecek, temel nizamlar yıkılacak, proleterya diktatoryası kurulacak...

Gerekçenin demek istediği şu: Toplumda sınıflar var, ama bereket bu sınıflar, dünyanın farkında değil. Şimdi, bir kısım insanlar, «Ey halk, herkeşe şapur şupur, sana Yarabbi şükür... Uyan» derlerse komünist ihtilâli olurmuş. Gerekçede çizilen şema ya göre, komünist ihtilâli çok basittir: Sınıf ve zümre-

lere, birbirinize düşman olun denecek, düşman olacaklar, sonra proleterya ihtilâli gelecek «Biz sizi aldattık, şimdi keseceğiz» denecek. Böyle bir şey yeryüzünde vuku bulmuş değildir. Ama bir takım ülkeler, çıkarları gereği, bu «Ördek Hüsnü hikâyesini» kullanmaktadırlar. Bu ayıp bir tekerlemedir. Mihiyet'te yazdığım yazıda bunu açıkladım. Maalesef bazı arkadaşlarımızın ağızda da aynı tekerleme dolmaktadır. Bu safasatlarla ciddi şekilde mücadele gereklidir. «Komünizm tehlikesi var mı?» diyorsunuz. «Şimdi yok ama ya sonra...» diyorlar ve ekliyorlar: «Bugün şeker fiyatları arttı, fakir yemesin mi diye başlıyorlar. Birkaç yıl sonra, yavaşın Rusya diyeceklerdir.» Böyle demokrasi ve hürriyet anlayışı olmaz.

Gerekçede, «Bir Anayasa Mahkemesi kararında dendiği gibi, siyasi kanaatleri ne olursa olsun, vatandaşlar arasında kardeşlik'ten söz edilmektedir. Bu ne demektir? Yerleşmiş şöyle bir kanaat var: Partiler, «yollar asfalt mı olsun, arnavut kaldırımı mı olsun?» diye tartışabilirler. Tabii ki bu da önemli bir konudur. Ama, «Büyük şehirlerde, zenginlerin oturdukları mahallelere asfalt döşeniyor, köylerde ise yol yok» dendi mi, bu tehlikelidir, yıkıcıdır kovuşturulması gerekli bir fikirdir. Siyasi kanaat deyince, fincancı kartlarını ürktümeyen görüş farklarını anlıyorlar. Aydınım söylediği gibi, siyasi partileri futbol takımları olarak görüyorlar. Halbuki futbol takımına en çok benzeyen, Amerikan partileri dahi, farklı menfaatleri temsil etmektedir.

Eğer bir ülkede, sınıflar arasındaki ilişkiler, birarada yaşamayı imkânsız hâle getirecek durumdaysa, kanun da çıkartsan, bir işe yaramaz. Bir toplumda, birarada yaşamak için sınıflar arasında bir asgarî müşterek zorunludur. Ama bu, kanunla olmaz. Bizde ise, sınıflar şurulanması diye kanun çıkartılmak isteniyor.

Elimde bulunan metinde üç ana hüküm var. Metin, «ülkesi ve milletiyle bütün Türkiye» sözüne özel bir anlam veriyor. «Fakiri, zengini ile bütün» demek istiyor. Halbuki Anayasa, «ülke ve millet bütünlüğü»nü bu anlamda kullanmış değildir. Tek millet, ırkçı akımlara, bölgecilik karşı ileri sürülmüştür. Coğrafi ve yatay bir kavram

dır. Tasarı buna, «zengin, fakir bütünlüğü» biçiminde, dikey bir anlam vermektedir. Kısaca toplumun sınıf yapısının, olduğu gibi kalması istenmektedir.

Elimdeki metinde, «sınıf ve zümreleri tahrik ederek, millî bütünlüğü bozmak, aralarında nefret yaratmak v.b.» deniyor. Ceza Kanunu suç işlemeye tahriki açıkça belirtmiştir: «Umumhaneyi basalım, yıkıp yakalım» diye tahrikte bulunmak suçtur. Anlaşılan bu yeterli görülmüyor. «Fakirler doktorsuz» demek de suç sayılacak.

Türkiye'de, bu temalar, 27 Mayıs'a kadar kullanılmıştır. 27 Mayıs'tan önce, siyasi partiler birbirlerine karşı her türlü tahrike başvurmışlardır. Hırsızlıklardan, İsviçre Bankalarına para yatırmaktan söz edilmiştir. O tarihten

FAŞİST İSPANYA'NIN YENİ TEMEL HAKLAR KANUNU

Fasist İspanya'da dahi, gazeteci teşekkülleri, gazeteciler ve liberal çevreler, Basın Kanununu değiştirme teşebbüsüne karşı şiddetli bir kampanya açmışlardır. Değişiklik, bizim ünlü «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma» tasarısına çok benzemektedir. Franko Faşizminin bu yeni basın maddesini, bizim hürriyet koruyucularına kolaylık olsun diye yayınlıyoruz:

«1965'e ek B fıkrası — Kanunla söz özgürlüğüne getirilen sınırları çiğneyenler, 1 aydan 6 yıla kadar hapis ve 5 bin ilâ 50 bin Peçeta para cezası ile cezalandırılacaklardır. Yanlış haberler, ağap ve ahlak bakımından tehlikeli yayımlar, millî savunma, devlet ve güvenliği, kamu düzeni ve dış barışa aykırı haberler bu meyandadır. Millî Hareket ilkelerine ve temel kanunlara hücum edenler, kurumlara ve politik eylemleriyle idari faaliyetlerini eleştirerek kişilere saygısızlık gösterenler, mahkemelerin bağımsızlığına zarar getirenler de yukarıdaki cezalara çarptırılacaklardır.»

İşte İspanya'da kıyametler koparan yeni Basın Kanunu değişikliği. Ümit ederiz ki bizim hürriyet koruyucuları bundan yararlanacaklardır. Ama çok korkarız ki, Faşist İspanya, bizim yeni tasarımı örnek almaya kalksın!..

lerde ben de politikanın için deydim. Tabir caizse, zümreleri birbirleri aleyhine tahrik ve teşvik ettik. Sosyal fikir akımları yoksa, partilerin böyle birbirlerine sövmelerine müsaade olunmaktadır. «Sen müteahhitlikte şu kadar vurdun» denmesi yadırganmıyor. Bunlar, güreşte pehlivanların birbirlerine sa vurdukları nâralar sayılıyor. Sözlerin altında, sosyal gerçekler yok. Halbuki, «zengin parası çok, fakirin yok» denince, sosyal gerçeğe geliyoruz. Partilerin bu konuda vaziyet alması gerekiyor. Evvelce «Ahmet, Mehmet kanuna aykırı para yedi» deniliyordu, sosyal sınıf mensubu bundan alınmıyordu. Büyük toprak sahibinin CHP'ye ya da DP'ye girmesinde, sosyal durumu açısından belirli bir tercih yoktu. Demek ki, bugün, sözlerin şiddeti değil, sosyal sınıfların menfaatine dayanan politik tercihlerin ortaya çıkması telâş ve endişe yaratmaktadır. Tasarının sosyolojik gerekçesi budur.

Tasarı metninde «toplumun muhtelif sınıf ve zümrelerinden birini... tezyifkâr sıfatlarla topyekûn kötülemek»ten söz ediliyor. Her hukukçunun bildiği gibi, Ceza Kanunu açık olmalıdır, tefsir bile câiz değildir. Çeşitli zümreler nedir? «Vergi kaçakçılığı ile mücadele edeceğim» deyince, vergi mükellefleri zümresi, vergi kaçırma suçu ile kötülenmiş mi olacaktır?

Tasarıda, bir de, «kamu düzenini bozabilecek» sözü var. İdare Hukukunda, kamu düzeninden kasıt maddî düzenidir. Birinin kafasına sandalya indirmek, kamu düzenini bozar, fikir söylemek bozmaz. Tasarıda, kamu düzeninden kasıt, kurulu düzenin korunması olsa gerektir. Sonra, «bozan» değil, «bozabilecek» deniliyor. «Belki derya tutuşur, padişahım» gibi bir şey.

Bir futbol maçında, «Yuh arabacı Beşiktaş» diye bağırarak bölücüdür. Kavga bile çıkartabilir. «Temel Haklar Kanunu'na göre, bu futbol maçı bölücüler bile, 3 - 5 yıl hapis yiyeceklerdir.

«Tezyifkâr sıfatlarla alenen ve topyekûn kötülemek» deniliyor. İnönü, «bataklı tüccar»dan söz etmişti, demek ki bu kanunla içeri gidecektir!

Başka bir hüküm, «Anayasasının reddettiği komünizmi kurmayı amaç edinen bir görüşü etkili olarak aşılama, yahut komünizmi benimsetmeye, yahut beğendirmeye mâtuf propaganda ve telkin» yapma biçimindedir. Bizim Mehmet Selik, Kapital'i çevirdi. Bir sürü bilimsel Marksist yayın çevrilmekte. «Komünizm amaç edinen bir görüşü propaganda ediyorlar,» diye, marksist yayınlar yasaklanacak. Bir hukukî kavram olarak propaganda ne demek? Üniversite kürsüsünde, Manifestin son cümlesini «Proleterler birleşiniz» diye okursanız, bu propaganda değildir. Başka yerde okursanız, propaganda mı sayılacaktır? Propaganda sözü, hukukî değer taşımayan bir kavramdır. Tasarıya göre, marksizm'den söz etmek, fakültelerde de yasaklanmalıdır. Bazı profesör arkadaşlarım, «Efendim, biz ilmi açıdan inceleriz» demektedirler. Peki ya ötekiler? İl-

mi açıdan incelemek üniversitelerin tekelinde midir? Böyle bir ayırım yapılamaz.

Sözlerimi bağliayım. Ama önce bir noktayı belirtmek isterim: Demirel de söyledi. Deniyor ki, «Anayasada miras var, özel mülkiyet var. Bunları tartışınlar, Anayasayı dışındadırlar». Halbuki her siyasi parti, Anayasayı değiştirmek isteyebilir. Geçenlerde Hukuk Kurumunda Yargıtay üyeleri, Anayasanın bir maddesi değiştirilmelidir, derken suç mu işlediler? Bu yurulanabilir ki, o teknik bir konu, o başka, miras ve mülkiyet hakkı başka. Ashnda, Anayasanın maddeleri aynı değerdedir. Ayırım dibeçede yapılır, asgarî hukukî müste rek orada aranır.

Demokratik bir düzende, Türkiye'de hayli yaygın görülen şu görüş ileri sürülmüş: «Hürriyet düşmanlarına hürriyet yok». Bu açıdan siyasi parti yasaklanamaz. Anayasamıza göre, ancak şu yasaklanabilir. «Eğer bir parti iktidara gelince, ötekileri kapatacağını peşinen ilân ediyorsa veya bunun kesin maddi delilleri varsa, bu suç sayılabilir». Anayasada bunun dışında demokrasi açısından değiştirilmesi suç sayılacak mukaddes maddeler olduğunu sanmıyorum.

Bu tasarı kanunlaşır mı, kanunlaşmaz mı, bilemem. Yalnız son yılların gelişmeleri, siyasi hayata yeni bir şey, yeni bir polarizasyon getirdi. Ciddi eğilimler yarattı. Bu durumda kanun çıkarsa bile, fazla bir şey çıkmaz.

141 ve 142. maddeler dolayısıyla bilirkişiye gidiliyor. Bilirkişi A'ya gidilirse suç yok, B'ye gidilirse suç var deniliyor. İş, bilirkişilerin insafına, vicdanına kalıyor. Tasarıya göre bilirkişileri üniversite seçecek, üniversite yobazları seçtirerek iptidai ve gerici bir müessese olduğunu mu ortaya koyacak, yoksa kanunun hürriyetleri öldürücü olmasına engel mi olacak? Bu önemli. Ben, kamu oyuna inanırım, iyimserim. Hukukî olmayan kavramlarla adam mahkûm etmek, toplumun tepkisine bağlıdır. Türk toplumu, belirli bir aşamaya gelmiştir. İnanım odur ki, kanun çıkarsa da uzun ömürlü olmayacaktır.

YÖN'ün notu:

Elde edebildiğimize göre, iktidarda bu şiddet kanununda yer alan belli başlı hükümler şöyledir:

— Toplum içinde kamu düzenini veya millî güvenliğini bozabilecek mahiyette her türlü bölücü faaliyette bulunanlar veya bu maksatla söz, yazı, haber, havadis resim karikatür veya sair vasıta ve suretlerle örnekler vererek propaganda yapanlar veya telkinde bulunanlar

— Toplumun, muhtelif sınıf veya zümrelerinden birini, yukarıdaki bentlerde gösterilen maksada mâtuf olarak tezyifkâr sıfatlarla alenen ve topyekûn kötüleyenler,

— Anayasa'nın reddettiği komünizmi kurmayı amaç edinen bir görüşü etkili olarak aşılama, yahut komünizmi benimsetmeye, yahut beğendirmeye mâtuf her ne suretle olursa olsun propaganda yapanlar veya bu maksatla telkinde bulunanlar...

Yabancı uzman gözüyle

CHP ve AP

F. - W. Fernau

F. - W. Fernau, Türkiye'ye sık sık gelen, politik hayatımızı yakından izleyen ve dilimizi de bilen bir Batılı yazardır. Fernau, Orient dergisinin son sayısında "İkinci Türk Cumhuriyetinin Siyasal Partileri" adlı bir inceleme yazısı yayınlamıştır. Gerçeği tam yansıttığını söyleyemeyeceğimiz incelemenin, Türk okuyucularını ilgilendirebilecek kısımlarını yayımlıyoruz.

TÜRKİYE'DE DEĞİŞEN VE DEĞİŞMEYEN

Hiç şüphe yok ki, hâlen politik savaş, Adnan Menderes ve İnönü döneminde olduğundan farklı bir karakter göstermektedir. Siyasal partilerin içinde dahi, yavaş yavaş bir dönüşüm olmaktadır. Her sınıf ve zümreyi kapsayan büyük parti kavramı, politikacıların düşüncesinde iyice kökleşmiştir. Bir yandan sosyal muhafazakârlık, öte yandan seçim endişeleri, yeni yollara yönelmeden önce ihtiyatlı davranmayı gerektirmektedir. Şüphesiz, eski sınıfsız toplum kavramı, uzun süreden beri gerçeğe aykırı düşmektedir. Fakat 1950 yıllarından sonra vuku bulan sosyal dönüşümler, Türk seçmenin zihnini şimdiye kadar pek az değiştirmiştir. 1965 seçimleri, bunun açık bir delilidir. Seçmenlerin çoğu ya köylüdür, ya köylü menseldir. Hissiyata ve geleneğe hitap eden basit bir propaganda, bu seçim üzerinde, zorunluluğunu an-

layamadığı reform programlarından çok daha etkili olmaktadır. Seçmen reform fikrini, hükümetten gelen baskılara duyulan insiyakî şüphe ve güvensizlikle karşılamaktadır. İdeolojiler, kitleleri ancak, hiç nüansa yer vermeden en kalın hatlarıyla sunulduğu zaman etkilemektedir. Sosyal reformlar da dahil, soldan gelen her şey «Komünistlik» sayılmaktadır. Sağdan gelen her şey de «fasist» ve «gerici» dir. Hiç şüphe yok, ideolojilerin ve programların ne anlama geldiği konusunda bazı açık fikirlere sahip bulunan kişilerin sayısı çoğalmaktadır. Fakat bunlar henüz az sayıdadır. Türkiye, intikal hâlinindedir. Bu geçiş hâli, siyasal partilerde de belli olmaktadır. Türk partilerinin eski özellikleri, yeni eğilimlerle karışmaktadır. Bu yeni eğilimler, kişilerin önemini azalması, sosyal meselelere ağırlık verilmesi, somut başarılar ve ideolojilere yönelik biçimde ortaya çıkmaktadır.

I - CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Türkiye'nin çağdaş tarihinin büyük olayları, Halk Partisinin adına bağlıdır: 1923'te Cumhuriyetin kurulması, Kemalist devrimler, İkinci Dünya Harbi sırasında Türkiye'nin tarafsızlığının korunması, çok partili bir demokrasinin kabulü, İkinci Cumhuriyet döneminde bu demokrasinin daha sağlam esaslara bağlanması CHP'nin eseridir. 1923 Eylül'ünde Atatürk tarafından kurulan CHP, olağanüstü bir dayanıklılık göstermiştir. Hiç bir zaman monolitik bir yapıya sahip bulunmadığı ve iç gerginliklerle sarsıldığı halde, CHP, şimdiye kadar disiplinli ve sağlam bir parti olarak kalmıştır. Bunda şansın da payı vardır. İç gerginliklerle birlikte giden sık sık yönetici değişiklikleri ve liderlik kavgalarından talih CHP'yi esirgemmiştir. 1938 Kasım'ında Atatürk'ün ölümü üzerine, İnönü bir güçlüğü uğramadan parti liderliğine geçmiş ve bugüne kadar ciddi rakiplerle karşılaşmadan, aralıksız partinin başında kalmıştır.

CHP'DE ORTANIN SOLU

CHP sosyal adalete yönelmiş, planlı bir gelişme çerçevesinde karma ekonomiden yanadır.

Menderes döneminde CHP, (çift meclis, anayasa mahkemesi ve nisbi temsil gibi) Anayasa reformunu programına almıştı. Bütün bunlar, İkinci Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilince, programın bu maddelerinin anlamı sona ermiştir. "Sosyal adalet" ve "sosyal güvenlik" sloganlarını benimseyen CHP, 1964 İleri Türkiye Ülküsü ve 1965 Seçim Beyannamesi ile, sosyal reformlara daha fazla bağlanmıştır. 1965 Ekim seçimlerine, ortanın so-

lu siyariyle çıkmıştır. Bununla beraber partinin gelecekteki yönü, henüz açıkça belli olmamıştır. Kemalist geleneğin bekçiliği rolü, git-tikçe geride kalmaktadır. CHP'nin 1950 yıllarında, demokratik özgürlükler için cesaret ve azimle yürüttüğü mücadele, özgürlüklerin Anayasa ve kanunlarca tanınması yeterli olduğu ölçüde, başarı kazanmıştır. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nin en eski partisi, bir sosyal demokrat parti, bir reform partisi olma yoluna girecek midir?

Hâlen her şey göstermektedir ki, CHP ciddi bir buhran geçirmektedir. Partinin kuruluşundan beri tanıdığı bu en ciddi buhranın temel nedenleri, uzaklarda aranmalıdır. Kemalist Cumhuriyetin eski tek partisi, 1960'dan önce, çok partili demokraside ancak ikinci sırayı elde edebilmiştir. İkinci Cumhuriyetin en büyük partisi olma ümidini gerçekleştirememiştir. Ancak 1961 seçimlerinde hafif bir farkla, nispeten en kuvvetli parti olarak görünmüştür.

Hükümet edebilmek için İnönü, değişen koalisyonlara başvurmak zorunda kalmıştır. Üstelik 1963 yazına kadar yeni bir ihtilâl tehlikesi ortadan kalkmış değildi. Bu sebeple, reform programı kâğıt üzerinde kalmıştır. Parti 1965 Şubatında muhalefete geçmek zorunda bırakılınca, henüz pek az şey yapabildi. 1965 Ekim seçimlerinde, seçmenler CHP'yi ağır bir yenilgiye uğrattılar. Partinin o güne kadar daima yaslandığı geleneksel seçmen grubunun büyük bir kısmı dahi, CHP'yi desteklemeyi reddetti. Bu beklen medik seçim yenilgisinin ağırlığı, uzun süredir filizlenme hâlinde bulunan, fakat henüz dışarıya pek sızmayan parti içi çekişmelerin şiddetlenmesine yol açtı. Böylece parti programı ve taktiği hakkındaki görüş ayrılıkları iyice meydana çıktı. Yaşlı liderin yerini alma yolunda başlayacak mücadele dolayısıyla, CHP üstünde dolaşan bulutlar daha da ağırlaştı. Bu iki mesele birbirine karıştı ve birbirini etkilediği muhakkaktır.

Partinin sol kanadı, CHP'nin daha kararlı ve açık biçimde, sosyal reformlar yoluna yönelmesini istemektedir. Parti, kuruluşundan beri bir «sol» a sahip olmuştur. Daha Kemalist hareketin başında sol kenarını belli etmiştir. Bu sebeple, CHP de bir sol kanadın varlığı bir yenilik sayılmaz. Ama İkinci Cumhuriyet dönemindeki evrimin bir özelliği olarak belirtmek gerekir ki İnönü'nün partisindeki sol akımları güçlenmiş, genişlemiş ve etkisini arttırmıştır. 1965 seçimlerinden beri, iki genç milletvekili, Bülent Ecevit (Eski Çalışma Bakanı) ve Mustafa Şükrü Koç (ikisi de 1925 doğumlu), partideki sola taraftar kişileri toplamaya çalışmışlardır. Ecevit ve arkadaşları, partinin kesin bir dönüşüm noktasına geldiği kanısındadırlar. CHP bugünkü gibi gider ve kendini yenilemezse, onun erimeye devam etmesini önlemeye imkân yoktur. Parti, kesinlikle ortanın solunda yer almalı, ilerici ve devrimci yola tereddütsüz girmelidir. Seçmenler, bu kararı belki hemen benimsemiyeceklerdir, ama yasal reformların zorunluluğunu halka sistemli biçimde göstererek uzun vâdede halkın desteği kazanılabilecektir. Sol, partinin son yıllarda ilân ettiği ve esasen 1961 Anayasasında da yankısını bulan programın sınırları içinde kalmaktadır.

CHP'DE SAĞ KANAT

Sağ kanat, CHP'nin sosyal - muhafazakâr teşekkül biçimindeki geleneksel karakterinin hiç bir şekilde değiştirilmesine razı değildir. Sol kanadın istediklerini kolektivizm saymakta ve bu tutumun sınıf zihnietine ve devlet kapitalizmine götüreceğini söylemektedir.

CHP'nin sağ kanadının bir kısmını, 20 yıl geride yaşayan gericiiler teşkil etmektedir. Bir kısmı ise, günün gereklerine uyulmasını lüzumlu bulmaktadır. Yalnız bu intibakın programda değil, metod ve biçimde yapılmasını istemektedirler. Başarılı rakipleri AP'nin «halka yakın» metodlarının örnek alınmasını ileri sürmektedirler. CHP'nin geleceğinin, rakip teşekkülle program ve ideoloji karşılaşmasında olmadığı inancındadırlar. Bunun Türk seçmenin zihnietine uygun düşmediğini söylemektedirler. Amerikan modeli iki partili bir rejimi savunmaktadırlar.

ORTA YOLCULAR

Parlâmentoda ve Parti Merkezinde iktidar, (son kurultaya kadar) orta yolcu bir grubun elinde kalmıştır. Bunlar, sol kanadın sosyal reformizmini kabul etmekte, ama sağa da tâviz vermektedirler. Tartışmalı sol etiketinden kurtulmak için, ihtiyatlı bir taktik güdülmesini istemektedirler. Türk halkının soldan gelen her şeye büyük bir alerji duyduğu kanısındadırlar. C. H. P. reformları desteklemeli, ama doktrin partisi hâline gelmekten kaçınmalı, bütün sınıf ve zümreleri toplayan eski karakterini sürdürmelidir. Orta yolcular tutumlarını, seçim endişelerine dayandırmaktadırlar. İleri sürdükleri daha ciddi bir iddia, partinin ister sağa ister sola olsun bir ideolojik yönelişin CHP'de birliği tehlikeye atacağı noktasında toplanmaktadır.

İNÖNÜ'DEN SONRA NE OLUR?

Parti lideri İnönü, bu son yıllar zarfında bir çok kez, «genç sol» a karşı sempatisini belirtmiştir. 1965 seçim kampanyasında CHP'ye «ortanın solu» etiketini yapıştıran da İnönü'nün kendisidir. Bununla beraber «Paşa» — eskiden general olduğu için İnönü'den ekseriya Paşa diye söz edilir —, partisine yeni bir ideolojik yön çizmek istemiş ve hayatının son günlerinde sosyalist olmuş değildir. Hayatı boyunca İnönü, hiç bir zaman ideolog olmamış, pragmatik kalmıştır. Üstelik, yeni denemeler, onun ihtiyatlı, hattâ çok ihtiyatlı mizacına aslâ uygun düşmemektedir. Ortanın solu gibi yeni bir formülü ortaya atarken, İnönü, görünüme göre, CHP'nin meselâ devletçilik gibi eski ilkelerini uygun biçimde teyid etmek istemiştir. Ayrıca birçok kez, komünizm ve faşizm gibi iki aşırılıkla en etkili mücadele yolunun ortanın solunda yer almak olduğunu belirtmiştir. Bundan başka, CHP lideri, sık sık, millî politika nedenleriyle, köklü reformlara girişme zorunluluğunu duyduğunu açıklamıştır (.....)

Bağımsızlık savaşının muzaffer

İSMET İNÖNÜ ve BÜLENT ECEVİT

SAADETTİN BİLGİÇ ve SÜLEYMAN DEMİREL

nerali, Atatürk'ün Başbakanı ve nra Cumhuriyetin başına geçen lefi olan İnönü, CHP'yi ünlü ge reği ile bağlayan son canlı varlı temsil etmektedir. Türkiye'de o n prestijine sahip başka kimse ktur. Paşanın yerini alacak kişi n olursa olsun, onun gibi millî ler statüsüne sahip bulunmıya- k. Tâbir câizse, CHP, yerini ve evkiini korumak için normal şart rda mücadele etme durumunda lacaktır. Hâlen partinin geleceği k cesaret verici sayılamaz. Pa- nın muhtemel haleflerinden hiç ri, kişilikleri itibariyle, partinin ğılmasına karşı İnönü gibi bir te- inat teşkil edebilecek durumda de- dir. En iyimserleri de dahil, bü- n Türk eleştiriciler, CHP'nin ör- ütünü ve metodlarını bir kitle de- mokrasisinin gereklerine uydura- adığı hususunda birleşmektedir. Parti örgütü, birçok alanda "fo leşmiş" tir, halkla zorunlu te- astan yoksundur ve bugün Türk çmenlerine nasıl hitap etmek ge- ktığını anlayabilmiş değildir. Bu- n içindir ki, partinin "halka git- esi" genel bir feryattır. Ama bu- ı söylemek, yapmaktan çok ko- ydır. Öte yandan CHP, prestijin-

den hayli kaybetmiştir. 1961 — 65 döneminde CHP'nin yönettiği çe- şitli hükümetlerin hareketsizliği ha yâl kırıklığı yaratmıştır. Hareket- sizlikten kısmen parti liderleri de sorumlu tutulmuştur. Muhalefette dahi CHP, uygun tutumu henüz bu- labilmiş sayılamaz. İç bölünmeleri ve kararsızlığı, partiye inancı sar- tır. Muhafazakâr eğilimli seçmen- ler, partinin «sola kayması»ndan korkmaktadırlar. Öteki uçtakiler i- se, CHP'nin, reformlara girişme ar- zusunun inandırıcı delillerini ver- mediği kanısındadırlar. CHP, sı- kıntılı bir durumdadır. İnisi önle- yip tekrar yükseliş kolay olmaya- caktır. (Yazarın notu: Bu tahlil 1966 yaz sonu durumuna dayan- maktadır. O tarihten beri Ekim'de CHP Kurultayı toplanmıştır. Ku- rultayda reformcu sol kanat, bek- lenmedik bir güç olduğunu göster- miş ve solun genç lideri Ecevit, merkezci Kemal Satır'ın yerine Ge- nel Sekreter seçilmiştir. Partide ge- nellikle, yönetici kadroları gençleş- tirme azminin geliştiği ve partiyi ortanın soluna yerleştirmek isteyen eğilimin tartışılmaz biçimde ağı bastığı görülmektedir. F. - W. Fer- nau)

II - ADALET PARTİSİ

RDU VE AP.

Adalet Partisinin başarısı, kesin- de yukarı yükselen bir eğri çiz- ektedir. Birkaç yıl içinde, AP, De- okrat Partinin 1950'den sonra sa- p olduğu güç seviyesine erişmiş- ti. Türkiye'nin, seçmen çoğunluğu- n tuttuğu kitle partisi hâline gel- iştir.

AP, genellikle feshedilmiş bulu- an DP'nin mirasçısı görülmektey- . AP bu hususta hiç bir şüpheye- r bırakmıyordu. İsmi dahi, yenik- emokratlar için askerî ihtilâl so- uçlarını, ağır bir adaletsizlik sa- nılarına çağrı teşkil etmekteydi. Sa- ları 4 ilâ 5 milyon tahmin edilen emokrat partizanları bayrağı al- nda toplama şansı, kendini seç- enlere Menderes demokratlarının irasçısı ve intikamcısı diye sundu- ı için büyük ölçüde artmaktaydı. alnız bu davranış, aynı zamanda, estorasyon eğilimlerine yolu tika- ya kararlı görünen politik güç- rin ve ordunun her an alârm hâ- deki güvensizliğini arttırmanın kestirme yoluydu. AP, kapatıl- aktan kurtulmak için, çok ihti- tlı davranmak zorundaydı. Bu- nla beraber, 1961 Ekim seçimle- nde, daha işin başında, CHP'den nra ikinci sırayı elde etmeyi ba- rdi.

Yeni parlâmentoda, çoğunluk- ırları güçlü. CHP ve İnönü ka- madıkça bir hükümetin kurulma- düşünülemezdi. Zira ordu, buna

müsaade etmiyecekti. Daha başında İkinci Cumhuriyetin sona ermesini önlemek için, iki büyük rakip, CHP ve AP, bir koalisyon hükümeti kur- dular. Birçok bakımdan acayip olan bu deneme, ancak altı ay sürdü. Sonunda AP, muhalefete döndü U- zun süre ordunun bir AP hüküme- tine, hattâ AP'nin hâkim olduğu bir koalisyon hükümetine müsaade etmeyeceği tartışmasız bir aksiyom sayıldı. İkinci Cumhuriyetin ilk yıl- larında durum belki gerçekten böy- leydi. Fakat bu aksiyom, tartışıl- maz karakterini yavaş yavaş viti- rdi. Ülkenin en büyük partisi olma iddiasını, olayların gittikçe doğru- ladığı bir AP'nin karantinada tutul- ması, demokrasi kurallarıyla bağ- daşmaz hâle geldi. Askerî ihtilâlin kalıntıları kaybolduğu ölçüde, AP- nin bir gün iktidara gelme ihtima- li kabul edilmeye başlandı. «Afazoz» 1965 Şubatında, Başkan Gürsel'in AP'nin hâkim bulunduğu bir koa- lisyon hükümetinin kurulacağını ve 1961'den beri ilk defa CHP'nin bun- da yer almayacağını resmen açıkla- masıyla son buldu. AP, böylece i-

kinici Cumhuriyet döneminde hükü- met edebileceğinin delili verdi. İnö- nü Hükümetinden, ona karşı bir hükümete geçiş, hâdisesiz gerçek- leşti. 1965 Ekimindeki büyük seçim başarısından sonra AP'nin tek ba- şına hükümet kurması, en ufak bir karışıklığa yol açmadı.

DEMİREL, PARAŞÜTLE GÖKTEN İNDİ!

Partinin kuruluş günlerine döne- lim. Kurucuların başında eski Or- general Ragıp Gümüşpala yer al- maktaydı... Askerî idare, onu Genel kurmay Başkanı bile yapmıştı. A- ma Gümüşpala, Ağustos'ta emekli- ye sevkedilecek subaylar listesine yer aldı. Gümüşpala'nın emekliye sevkedilişi kadar, onun daha sonra AP'nin liderliğini almaya iten ne- denler, pek az bilinmektedir. Askerî hiyerarşinin en üst kademesine yükselmiş ve askerî idarenin bir zaman Genelkurmay Başkanlığını yapmış bir subayın başa getirilme- si, yeni partiye çok büyük avantaj- lar sağlamaktaydı. Bu tercih, par- tiyi, orduya karşı emniyete almakta ve askerî rejimle temasları kolay- laştırmaktaydı. Ayrıca, ihtilâli ya- pan subayların, kararı ile yapılan ordu «tasfiye» sinde Gümüşpala'nın hedef alınması, AP'nin kazanmak is- tediği seçmen tabakaları bakımın- dan da avantajlı bir durum getir- mekteydi.

Gümüşpala, 1964 Haziranındaki âni ölümüne kadar partinin başın- da kaldı. Parti liderinin bir kalb sek- tesinden İstanbul'da âni ölümü, AP yi ciddi güçlüklerle karşı karşıya bıraktı. Parti o sırada, gelecek yıl yapılacak parlâmento seçimlerinin tam hazırlığı içindeydi. Seçimi ka- zanma yolunda haklı ümitler besle- mekteydi. Yakın bir gelecekte, Gü- müşpala'nın halefinin hükümeti kur- maya çağırılması çok muhtemeldi. AP, ülkeye başbakan olarak sunul- cak çapta pek fazla politikacıya sa- hip değildi. Gümüşpala'nın yerini almaya aday dört kişi vardı. Bunlar- dan ikisinin, Ali Fuat Başgil ile Te- kin Arıburnu'nun kazanma şansı çok zayıftı. Vakâleten parti liderliği yapan Saadetdin Bilgiç'in kazanma- sı beklenmekteydi. Bu Ispartalı o- peratörün ailesi, uzun süredir DP' ye bağlıydı. Kardeşi, asırı milliyetçi eğilimleri dolayısıyla geçici olarak partiden uzaklaştırılan bir DP mil- letvekiliydi. 1921 doğumlu Saadet- tin Bilgiç ise, Türk politik hayatına 1960'tan sonra girmişti. AP'nin ku- ruluşu sırasında teşkilâtçı vasıfla- rını gösterme fırsatını bulmuştu. Yö- nettiği parti örgütünde, Bilgiç, cid- di bir destek bulmaktaydı. Politi- kacı olarak, müfrit diye üzerinde tartışılmaktaydı. Bilgiç'in bir gün hükümetin başına gelmesi ihtimali, çeşitli çevreleri ve hattâ AP için- deki bazı çevreleri dahi rahatsız et- mekteydi. Böylece «deus ex machi- na» — Gökten makinayla inen Tan- rı» örneği, birdenbire yeni bir aday ortaya çıktı. Yeni aday da Isparta- lydı ve adı Süleyman Demirel idi. Fakat 1964 Kasım ayı sonunda AP kongresi başladığında, kulislerde dönenleri bilmeyenler, hâlâ Bilgiç- in kazanacağı kanısındaydılar. Bu sebeple, oylama sonucu büyük ço-ğunluk için tam bir sürpriz oldu. Delegeler, üçte iki çoğunlukla, ül- kenin en büyük partisi olmaya a- day AP'nin başına Demirel'i getir- diler.

İlk defa bir «outsider», iki bü- yük Türk partisinden birinin başına gelmekteydi. Demirel, mütevazî bir aileye mensuptu. Bu, Türk politi- kacılarında çok görülen bir durum- dur. Isparta'nın bir köyünde 1924 yılında doğmuştu. O tarihte İnönü, bağımsızlık savaşında askerî ün ka-

zanmış ve genç Cumhuriyetin Baş- bakanı olmuştu.

Demirel mühendisti ve meslek hayatına devlet hizmetinde basla- mıştı. Demirel'in kabiliyetlerini tak- dir eden Menderes, onu Devlet Su İşlerinin başına getirmisti. Bu, poli- tik etkisi olmamakla beraber Tür- kiye bakımından çok önemli bir gö- revdi. İhtilâlden sonra Demirel, gö- revinden ayrılmak zorunda kaldı. Ticarete girdi ve Amerikan Morrison şirketinin temsilcisi olarak başarı sağladı. Onun çok çabuk milvoner olabileceği söylenmekteydi. Demirel- in politik sempatipleri AP'ye git- mekteydi. Fakat adaylığından önc- ce, evvelce DP içinde olduğu gibi, AP'de de varlığını pek az hissettir- mişti. Ordu çevrelerinde, yedeksu- bav sıfatıyla askerliğini Devlet Plân lama Teskilâtında yaparken takdir uyandırdığı anlaşılmaktaydı. Kalın çizgileriyle, AP liderinin portresi böyledir: Kabiliyetli bir teknokrat ve uzman is adamı. Bir Türk parti- sinin başında ilk kez bu tip bir a- dam görülmekteydi.

AP PROGRAMINDA, ATATÜRK'ÜN ADI GEÇMEZ

Demirel'in seçimi AP tarihinde kesin bir dönüm noktası teşkil etti. Parti, görünüşe göre pragmatizme yöneldi ve «dokunulmazlık» kazan- dı. 1962 baharında, İnönü'nün par- tisi ile koalisyon yürümeyince, par- ti geçmişe dönük kısır bir muhalefe- te dalmıştı. Politikası mahkûm de- mokrat yöneticilerin hemen ve ta- mamen affı etrafında dönmektey- di. Bu talep, demagoji plânında et- kiliydi. fakat çok az gerçekçiydi. AP'vi politik sorumluluk duygusun- dan yoksun olmakla suçlavanların değirmenine su taşımaktaydı. De- mirel partiye hemen farklı bir ses verdi. AP'nin liberal eğilimli bir ö- zel ekonomiyeye yönelmesini ön plâna aldı ve partiyi, sol hareketlere kar- şı en güvenilir ve en sağlam tek- kale olarak göstermeye çalıştı. 1964 Kasımında Büyük Kongreye sunu- lan genişletilmiş parti programı da bu espiye göre hazırlandı.

Kurucular parti programına pek az önem vermişler. tüzüğe, temel il- kelerin kısa bir listesini eklemekle yetinmişlerdi. 1964 programı daha geniş ve çok daha somuttur.

(Programda) mutlak tercih özel teşebbüse verilmiştir. Devlet sektö- rü, özel teşebbüsün tatminkâr bir biçimde geliştirecek durumda olma- dığı bazı kilit sektörlerden ibaret kalmaktadır. Bu kilit sektörlerin neler olduğu programda belirtilme- miştir. Bu liberal ekonomi progra- mının yanı sıra, eski DP programı- na nazaran, sosyal güvenliğe çok daha önemli bir yer verilmiştir.

Parti programı laikliğe çok kısa bir yer ayırmıştır: Laiklik, din düş- manlığı, dini kötölemek ve dinsiz- lik anlamına gelmemektedir. Kema- lizmin özünü teşkil eden ve DP programında açıkça belirtilen din ile devletin ayrılması ilkesine, AP. programının hic bir verinde temas edilmemiştir. AP çok genel plânda, zerive her türlü dönüşe karşı koy- duğunu belirtmekte ve Türkiye'yi en kısa sürede çağdaş medeniyet se- vyesine yükseltmek istediğini açık- lamaktadır. Programda Atatürk'ün adı bir tek defa dahi geçmemekte- dir.

AP'NİN MÜSTERİLERİ

Programına bakılırsa, AP hemen heme liberal — sosyal bir parti o- larak görülmektedir. Yalnız AP'yi programına göre tanımlamak, CHP ye nazaran daha da yanıltıcıdır. AP, sâdece, halk çoğunluğunu ve dola-

(Başarısı 6. sayfada)

raya uğrayanlar ve mağdur duruma düşenler olabilir. Bunlar haklarını adalet mercilerinden aramakta serbesttirler. Fakat görevlerinden alınması gerekenler de vardır....

Yavrularımız taze bir fidan gibidir. Onlar üzerinde geliş güzel oynanamaz. Memleketin alışık olmadığı davranışlar ve hazmedemeyecekleri fikirler, çocuklara öğretilmemelidir.»

Öğretmenlere «doğru yoldan ayrılmayın» diyen Sunay'ın doğru eğitim anlayışı da şöyledir: «Tehlikeli gördüğümüz aşırı akımların etkilerine karşı, maneviyata kıymet ve ön çekil vermemiz gereklidir. Bu durum, temel ve genel eğitimi sağlayan ilk ve orta öğretim

okullarıyla, Silâhlı Kuvvetlerin önemini arttırmaktadır. Yavrularımız ve cahil olan gençlerimize bu teşekküllerde esash bilgiler vermek, vatan, millet ve din sevgisini aşılamak zorundayız. Onları aşırı akımlara karşı koruyacak kuvvetli bir inat ve iman ancak bu suretle temin edilebilir.»

Ünlü emirnameyi de, «Çoğu cahil olan çocuklarımızı, iktisadi, sosyal, kültürel ve ahlaki bakımlardan yetiştirmek, dinamik ve morali sağlam olarak kuvvetli bir duruma getirmek» diye yorumlayan Sunay'ın eğitim ve öğretmen anlayışı böylece ortaya çıkmaktadır.

A.P. iktidarının öğretmenlere en son ve apaçık baskı örneği. TÖS Genel Başkanı Feyzullah

Ertuğrul'un Elâzığ'ın bir köyüne sürülmesidir! Bu, memur sendikalarına indirilmiş büyük bir darbedir. Karakuşî kararlarla sendika yöneticilerinin sürülebildiği yerde, sendikacıktan söz edilemez. Bütün

sendikacılar, sendikacılığı yıkmaya yönelmiş bu hareketi şiddetle protesto etmelidirler. TÖS Yürütme Kurulu, yayınladığı bildiride, bu haksız kararı şöyle eleştirmektedir: «Feyzullah Ertuğrul, 17 yılını ilköğretim öğretmenliği yaparak geçirdiği 21 yıllık meslek hayatında ilk defa cezaya çarptırılmaktadır. Ayrıca Genel Başkanımız Ertuğrul hakkında herhangi bir soruşturma da açılmış değildir.

Millî Eğitim Bakanlığı bu kararında, Feyzullah Ertuğrul'un şahsında TÖS Genel Merkezi hedef almış, en büyük memur sendikası ve en güçlü, en yetkil öğretmen kuruluşu olan TÖS'ü beyninden yaralamayı düşünmüştür.»

Oyun apaçık oynanmaktadır.

Başkan Arif'in ziyareti ve Kürt meselesi

Geçen yıl Barzani ile anlaşma yoluna giren Irak Başbakanı Bazzaz, Türkiye ve İran ile ilişkilerini düzeltmeye karar vermişti. İran, Kahire'ye yakın diye Irak'a karşı Barzani emrindeki Kürtleri desteklemekteydi. Bazzaz, ancak Kahire'den uzaklaşma pahasına İran'ın Kürt meselesinin çözülmesinde yardımını sağlayabilecekti. Ama CENTO üyelerine yaklaşan bir Irak, «İleri ve devrimci» denen Mısır ve Suriye gibi ülkelerin ağır hücumlarına uğruyor ve bu görüşler Irak içinde de büyük yankı buluyordu. Baas Partisi, 23 Şubat 1966'da bir bildiriyi Irak'ın Türkiye ve İran'a yaklaşmasını eleştiriyor ve «Azami insaf, bu ilişkiler için söyleyebileceğimiz şey, bunun ilerici unsurları tatmin etmediğidir... Irak rejimi ilerici, kurtuluş ve ciddi birlik eğilimlerinin tamamen dışındadır.»

Bazzaz ise, Türkiye ve İran ile yaklaşmayı şu sözlerle savunmaktaydı: «Irak'ın ve Iraklıların ve Arabizmin çıkarları, Irak'ın komşularıyla âhenk içinde olmasını gerektiriyor mu? Komşumuz Türkiye ile iyi ilişkiler kurmamız, bizim Türkiye'nin imzaladığı ittifaklara katılmamız anlamına gelir mi? Türkiye, kendi millî çıkarları olan bağımsız bir devlettir... Biz de kendi millî çıkarlarımızı anlayan bağımsız devletiz... Bu devletlere (İran ve Türkiye) samimiyetle ve tam bir açıklıkla diyoruz ki dostane ilişkiler ve iyi komşuluk onların ittifakları konusundaki politikalarını paylaşmamız anlamına gelmez. Bu devletler, istedikleri politikayı seçme hakkına sahiptirler. Hiç bir Türk yöneticisi bize Türkiye ile bir ittifak imzalamayı teklif etmedi.»

Ne var ki, Bazzaz'ın bu yaklaşma politikası, içte ve dışta Arap ilerici çevrelerce paylaşılmadı. Kürtler ile anlaşma teşebbüsü de Bazzaz'ın aleyhine kullanıldı ve Bazzaz, Ankara dönüşünden bir süre sonra, 1966 yazında devrildi. Başbakanlığa Talip geldi. O tarihten beri Irak'ın Türkiye ve İran ile yaklaşmasında bir duraklama olmuştur. Kürtlerle mütareke de sonuçsuz kalmış, yeniden bir savaş ihtimali belirmiştir.

Bazzaz'ın yerine Talip'in geçmesiyle, Irak, Mısır ve Suriye gibi ilerici Arap ülkeleriyle yaklaşmıştır. Fakat millî zorunluklar, Irak'ı komşuları Türkiye ve İran ile de iyi ilişkiler kurmaya zorlamaktadır. İşte Irak Cumhurbaşkanı Abdurrahman Arif'in Türkiye'ye geliş, böyle bir konjonktüre rastlamaktadır. Görünüşe göre ziyaret, büyük politik sorunlarda bir yaklaşma sağlayacak değildir. Bu konularda görüşler çok farklıdır. Ama iki ülke arasındaki teknik konuların çözümünde ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesinde Irak Cumhurbaşkanı'nın Ankara ziyareti herhalde yararlı olacaktır. Barzani meselesi için ise bir şey söylemek mümkün değildir. Zira bu bakımdan asıl önemli olan, İran'ın tutumudur. İran ile Türkiye, Kürt meselesinde farklı görüşlere sahiptirler.

yısıyla «halk iradesi»ni temsil etme iddiasındaki bir kitle partisidir. Çizgileri ve sınırları belli olmaktan uzaktır. AP'de İstanbul ve İzmir gibi büyük ticaret şehirlerindeki yönetici ekonomik çevrelerin temsilcileri (Türk oğr. businnes'i) ver aldığı gibi, müslüman hocalar, arazi sahipleri Menderes döneminde zenginleşen taşracan gelme yeni milyonlar bulunmaktadır. Köylülerin, sanayi işçilerinin, geçekondulara yığılan yeni proletaryanın çoğu, AP'ye oy vermektedir. AP yalnızca aydınlar arasında pek az ilgi görmektedir. Türkiye'de aydınların, ağırlığı oy pusulasıyla ölçülemeyecek geniş etkisi vardır.

Kitleler ve çoğunluğun partisi olma iddiası, mütecanis bir parti olmaktan vazgeçmeyi gerektirmektedir. Partinin iç gerginlikleri, çok şiddetli olabilmektedir. Bununla beraber, eğilimleri, grupları ve akımları tanımlama teşebbüsü, araştırıcı, cabucak içinden çıkılmaz bir çıkmaza götürmektedir. Parti, belirli özelliklerden ve devamlı farklılaşmalardan yoksundur. AP, CHP gibi aydınlar tarafından etkilenmediğinden, hattâ antientellektüel bir teşekkül olduğundan, partide ideoloji ve program tartışmaları nispeten sınırlı kalmaktadır. AP, bir çıkar grupları ve kişisel «müşteriler» topluluğudur. Bunlar, iktidara hâkim olma, oy kazanma ya da somut çıkarları koruma peşindedirler. Partinin iç tartışmaları nâdiren derinlik taşır. Günün taktik zorunluluklarına göre görüşler avarlanır. Partide belli bir istikrar gösterir gibi olan bazı eğilimler sunlardır:

DEMİREL İ KİMLER SEÇTİRDİ?

Önce eski demokratlar ile AP'nin yeni üyeleri arasındaki farkı belirtmek gerekir. «Eski Demokratlar»dan 1960'ta feshedilen DP'nin yönetici kadrosu (milletvekilleri, bakanlar, yüksek memurlar) anlaşılmalıdır. AP 1961'de kurulduğunda, yönetici kadro politik hayatın dışında bırakılmıştı. Hemen hepsi hapisteydi. Fakat AP, dokunulmadan kalan DP teşkilâtının büyük kısmını almıştır. Yalnız başa yeni adamlar geçmiştir. İkinci sınıf demokrat politikacılar ile ilk kez politikaya atılan bazı gençler, yönetici kadroyu teşkil etmiştir. Bunlara Gümüşpala'yı ve ordudan gelen bazı çalışma arkadaşlarını eklemek gerekir. İlk yıllar bu yeni ekip tek başına sahneyi doldurmuştur. Eski demokratların hapishaneden en fazla yapabildikleri, nasihatler yağdırma idi. Eski demokratlar, zamanla serbest bırakılmıştır. Sivasî faaliyet yasak olmakla beraber onlar, kulliste etkili olmak için yeterli imkânla sahiptirler. Üstelik, eski demok-

rat elitin bir kısım akrabaları parlamentoda bulunmaktaydı. Partiyi güçlüklerle kuran yeni ekibin ise, «geri gelenler»in vesayetine girmeye pek hevesli olmadıkları açıktı.

İktidardan pek şerefli olmayan şartlarda ayrıldıkları halde, ülkeyi yine de on yıl yönetmiş bulunan eski demokratlar, kendilerini AP'nin yeni üyelerinden üstün görmekteydiler. Politik tecrübeye sahiptirler ve üstelik, eski faaliyetleri dolayısıyla yönetici ekonomi çevreleriyle değerli ilişkiler kurmuşlardır. Sol akımların korkusu arttığı ölçüde, «big business», gözlerini AP'ye çevirmiştir. Bu sebeple, partinin «gerekli itibar»a kavuşturulması zorunluydu. Saadettin Bilgiç ve bir takım yeni kişileri toplayan çevresi, görünüşe göre, istenen teminatı sağlamaktan uzaktı. Böylece eski demokratlar ile iş çevreleri arasında bir cins koalisyon kurulmuşa benzemektedir. Demirel'in adaylığında ve parti başkanlığına seçilmesinde, bu ittifakın rolü olsa gerektir. Bilgiç grubu, bundan sonra eski etkisini bir miktar yitirmiştir, fakat parti içinde kuvvetli ve faal bir muhalefet olarak kalmıştır. 1966 yazındaki aftan sonra, eski demokratlar politik haklarının büyük kısmına kavuşmuşlardır. Celâl Bayar ve demokrat milletvekilleri ile bakanlar, daha açık ve güçlü biçimde partiyi etkileyebilecek duruma gelmişlerdir.

AP'DE SAĞ KANAT

Öte yandan AP, çok kaba biçimde aşırı sağ diye adlandırmak âdet olan bazı akımların gelişmesi dolayısıyla yeni bir görünüş kazanmıştır. Bu sağ kanattaki bir klik değil, gerçekten bir kanat söz konusudur. Bilgiç grubunun bir kısmını kapsamaktadır, fakat onunla aynıyet hâlinde değildir. Sağ kanat, çok farklı ufuklardan gelmiş ve gerek ideolojik, gerekse kişisel plânda bir ortak ölçüye indirgenmesi güç insanları toplamaktadır. Sağ kanat, kısmen Anadolu menşeli basit taşra muhafazakârlığını yansıtmaktadır. Bundan başka, partilere ve parlamentoya girişi şimdiye kadar engellenen halk tabakalarını temsil etmektedir. Nihayet, partinin gölgesinde, eskiden beri mevcut, fakat sönük kalmaya mahkûm aşırı milliyetçi ve mukaddesatçı gruplar bulunmaktadır.

Sağ kanadın sözcüsü başta Yeni İstanbul'dur. Sabah, Tercüman gibi gazetelerde az çok intizamlı biçimde görülen çeşitli yayınlar da aynı niteliktedir. Sağ kanat Marksizm kadar kapitalizme de karşıdır. Bazıları milliyetçiliğe, ötekileri ise milliyetçilikten başka islâmiyete de dayanan bir cins sosyalizmi ileri sürmektedirler. Islâmiyet, milliyetçilik ve sosyal zorunluluklar, ekseriya karışık biçimde, birbirine sıkı sıkıya bağlı görünmektedir. Bu «sağ» ka-

nat içinde, bir kısım fakir halk tabakalarından gelme, büyük miktarda genç politikacının bulunuşu dikkat çekicidir.

Sağ kanat, 1964 kongresinden sonra Demirel'in seçilmesiyle, partinin aldığı tutuma karşı çıkmıştır. Demirel, partiyi «tüccarlar kulübü»ne çevirmek, yabancı sermayeye tesüim olmak ve fakülte tabakalarının çıkarlarını ihmal etmekle suçlanmaktadır. 1965 ilkbaharında sağın aşırıları — bu etiket gerçeğe uygun düşmemektedir — Demirel'e karşı hücumu geçmişlerdir. Ama bu hücum, önemli bir ayrılmaya yol açmış değildir. Nasyonal — sosyal grubun baş sözcüsü Gökhan Evliyaoglu gibi bir iki kişi partiden ayrılmıştır. Aşırı sağ kanadın çoğunluğu, içerde daha etkili olacakları ümidiyle partide kalmışlardır. Böylece, AP de kendine göre ideolojik gerilimler yaşamaktadır: Bir uça sağ, milliyetçilik ve islâmiyet bayrağı altında, antikapitalist görüşleri savunmaktadır. Öteki uça Prof. Aydın Yalçın gibi Anglosakson ilkeleri ne göre yetişmiş ve özel teşebbüsle sıkı ilişkileri bulunan liberal entellektüel grup vardır. Bu iki ideolojik eğilim arasındaki mesafe çok büyüktür. Ne var ki her iki eğilim de, henüz bu büyük pragmatik kitle partisinin kenarında kalmaktadır.

AP, İkinci Cumhuriyet döneminde, 1960'tan önce DP'nin işgal ettiği yeri almıştır. AP, yeni bir isim altın da DP'nin devamı mıdır, yoksa gerçekten yeni bir parti midir? Bu sorunun tek cevabı, AP'nin aynı zamanda her ikisi de olduğudur. Kısa süreli askerî rejim, DP'nin temsil ettiği halk eğilimini değiştirmiş de gildir. AP, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bu eğilimi devam ettirmektedir. Seçmenlerinin büyük kısmı, DP'ye oy verenlerden gelmektedir. Programına, DP programının bir çok maddelerini almıştır, ama yeni şeyler de getirmiştir. Ekonomik açıdan, AP daha kararlı ve daha liberal biçimde özel sektöre yönelmiştir. Başka açılardan ise, DP'den daha muhafazakârdır. Yeni olan «sol» ile ideolojik karşılaşmadır. Durum elvermediğinden, DP döneminde böyle bir karşılaşma belirli değildir.

Bundan başka, yalnız parti başkanı ve parti merkez komitesi tarafından değil, milletvekili ve senatörler tarafından yüklenilen en geniş anlamıyla liderlik açısından Menderes dönemi politikacılarına nisbetle zayıf kalması, AP'nin başka bir önemli özelliğini teşkil etmektedir. Bugün AP'de rol oynayan politikacıların çoğu, birkaç yıl önce, hiç değilse 1961'den önce tamamen meçhûl kişilerdi. Eski demokrat elitin şimdiki ve gelecekteki etkisi ne olursa olsun, nesil eğişikliği, partiyi geçmişin mirasından uzaklaştıracığa benzemektedir.

B. RUSSEL BUNADI MI?

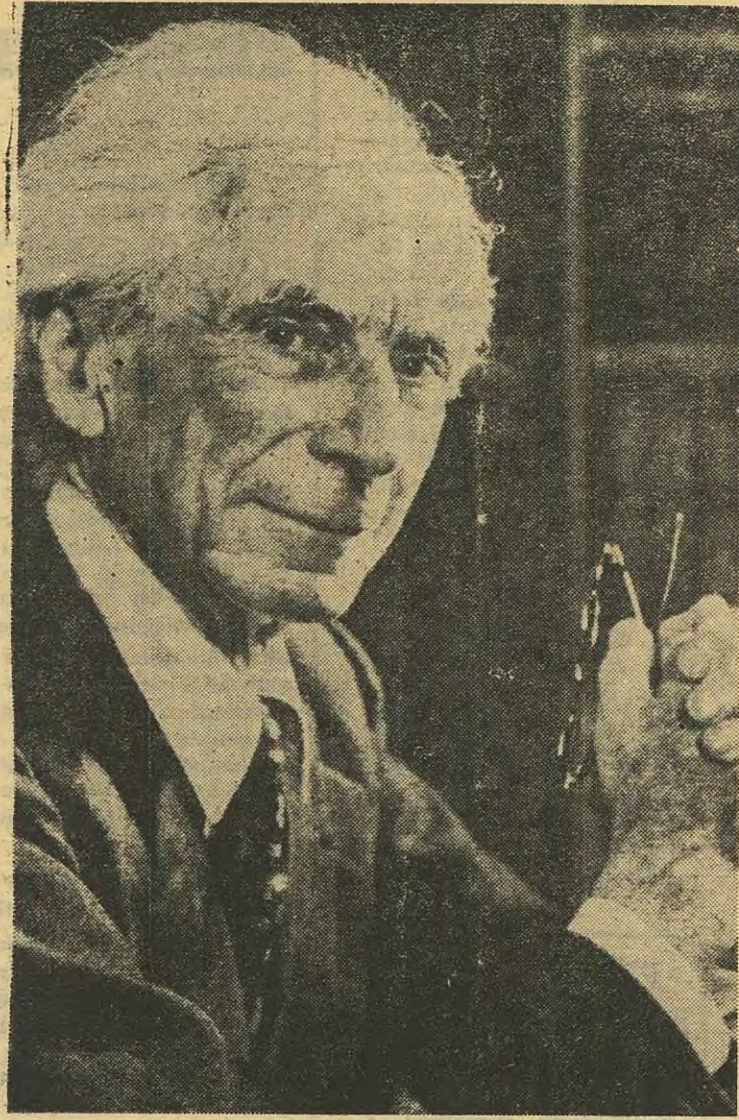
Johnson'un yargılanması karşısında küplere binen Anglosakson çevreleri, ünlü filozofa cepheden hücumu pek cesaret edemedikleri için onun buna-dığını ve bir takım tertipçilerin kuklası olduğunu ileri sürmektedirler. Russel'in hayatına kısaca göz atmak dahi, bu iddianın komikliğini göstermeye yeterlidir.

Bertrand Russel, hayat hikâyesini on yıl önce yazmıştır. Fakat kitap ölümünden sonra yayımlanacaktı. Ünlü filozofun dost ve editörü Stanley Unwin kitabın bir an önce yayımlanması konusunda yazarı ikna etmiştir. Russel'in hayat hikâyesinin «son yıl-ların en büyük edebî olayı» olacağı belirtilmektedir.

Russel, hayat hikâyesine şöyle başlamaktadır: «Basit, fakat dayanılmaz biçimde bende kök salmış üç ihtiras hayatımı yönetti: Aşk ihtiyacı, öğrenme susuzluğu ve ıstırap çeken herkesle kaynaşma.»

Otobiyografinin ilk cildi, 1914'te son bulmaktadır. O tarihe kadar filozofi ve matematikin yanı sıra, Russel'in hayatında kadınlar büyük bir rol oynamıştır. Dört defa evlenen filozof, «Kadınlar olmasaydı, hiç şüphe yok, çok daha dar kafalı olacaktım» demektedir.

Çağımızın bu büyük kişinin hayat hikâyesini yayımlıyoruz.

LORD BERTRAND RUSSEL

bir programla milletvekilliğine adaylığını koydu, fakat kaybetti. 1910'da, aday dahi olamadı. Zira kiliseye gidiyor-muş gibi görünmeyi reddet-mekteydi.

Serbest mübadele taraftarı liberal Russel'in, Fabien'ci sosyalist çevrelerle temas sonucunda, bu görüşleri değiştirdi. Bernard Shaw'a bisiklete binmeyi öğretti; Wells'in serbest aşktan söz edişini ürkerek dinler. Londra ve Cambridge'de Russel ile dostluk kuran iktisatçı John Maynard Keynes siyasal felsefe plânında onun hakkında şu hükme varır: «Büyük bir yanlış yapıyor: İnsanların akla uygun hareket ettiklerine inanıyor.»

ABD'de bir konferans turnesi sırasında, Russel, şunları söyler: «Oxford'da, Sorbonne'da veya Amerikan Üniversitelerinde yeni fikirler savunmaya çalışan her kimse, Amerikalıların yeni bir biçimde düşünmeye çok daha hazır olduklarını farkedecektir.»

HAPİSHANE YOLU!...

Birinci Dünya Harbi sırasında, Russel kesinlikle barışçıdır. Savaş aleyhine propaganda yapmaktan 100 İngiliz Lirası para cezasına çarptırılır. Cambridge'ten kovulur. A.B.D.'ye çağırılmıştır ama, Dışişleri Bakanlığı ona pasaport vermek istemez. 1918'de Avrupa'daki Amerikan askerlerinin, savaşın sona grevleri bastırmakta kullanılabileceğini ileri sürdüğü için 6 ay hapse mahkûm edilir.

Brixton'da 2917 numaralı mahkûm, Hapishane Müdürü Yüzbaşı Haynes için büyük bir dert teşkil eder. Tutuklunun bütün yazdıklarını sansür etmek zorundadır. «Matematik Felsefeye Giriş» adlı yazı, acaba yıkıcı ve kışkırtıcı mıdır? Hapishane Müdürü bunu çözmekle görevlidir.

Sovyet İhtilâli, başlangıçta Russel'i çok heyecanlandırdı. Sovyetler Birliğine çağırıldı, orada Troçki'yi tanıdı. Troçki için, «Çok Napolyonvâri bir

görünüşü var, merhametsiz, fakat zalim değil... İktidar aşkından da güçlü bir kibir sahibi» demektedir. Lenin'e karşı daha büyük bir sempati duyduğu anlaşılmaktadır: «Onda, iktidarı elinde tutan kişi olduğunu anlatan hiç bir ifade bulamazsınız...» Russel, Lenin'e sorar: «İngiltere'de sosyalizm herhalde kanlı şiddet hareketlerine başvurmadan gerçekleşecek?» Lenin'in cevabı, «imkânsız» olur.

Mizaç itibarıyla anarşizme kaydığını teslim eden Ondokuzuncu Yüzyıl adamı Russel, politik ve sosyal tahlillerinde, Engels'ten çok Tocqueville'e yakındır. «Teoride ve Uygulamada Bolşeviklik» adlı kitabında, «proleterya diktatörlüğü»nün, onun için önce diktatörlüğü temsil ettiğini yazmaktadır.

Russel, 1921'de boşandı ve yeniden evlendi. (Hayatında dört kez evlenecektir). Tekrar Cambridge'e kabul edildi. Üniversiteden ayrılarak Çin'e gitti. Çin'i çok sevdi. Bilginlerden ve Mandarinlerden hoşlandı. Çinliler de onu çok beğendi. Sun Yat - sen «Russel, Çin'i anlamış olan yegâne İngilizdir» demektedir. Pekin'li öğrenciler Lossu - Chik'an'ı yayınlılar (Russel Der-gisi). 1922'de Russel, «Bütün büyük devletlerin çıkarları, uzun vâdede istisnasız, Çin'in refah ve mutluluğu ile mutlaka çatışacaktır. Çinliler için tek çıkar yol, sadece kendi enerjilerine güvenmektir, yoksa bir başka devletin yardımına değil» demekte ve şöyle devam etmektedir: «Kudretli oldukları zaman, Çinlilerin emperyalist bir yola sapacaklarından korkulur.»

Londra'ya dönen Russel, birçok uzmanı kızdıran büyük tiraj gazeteciliğine atıldı. Amerika'ya gitti. Amerikalılara Russel şöyle seslendi: «Sizi Washington değil, Morgan Bankası ve petrol yönetiyor. Son derece dar kafalı ve zalim olan Amerikan mâli im-

paratorluğu dünyaya yayılmakta. İşte bizi bekleyen kâbus.»

Amerika'dan sonra Cambridge'e döndü. Filozof Ludwig Wittgenstein'a doktor ünvanı veren jüride bulundu. Bu garip tabiatlı Avusturyalı, bir dâhi idi. Russel, harp yıllarında onunla muhabere etti. Wittgenstein'ın Anglosakson felsefesinde ihtilâl yaratan «Tractatus — Logico — Philosophicus» adlı eserine ön-söz yazdı.

1927'de Russel, geleneksel pedagojik rejime tamamen aykırı, orta öğretim seviyesinde ilerici bir okul açtı. Okul, mâli bir fiyasko oldu. Okulda asgarî bir disiplin ortamı içinde modern eğitim metodları uygulanmaktaydı. Çocuklar hep birlikte şiirler yazmaktaydı.

BİR BARIŞÇI!...

Russel, evliliğe ve cinsiyete karşı bir savaş açtı. Kendine yeni bir cinsî ahlâk arayan 1966 yılı İngilteresi pek farkına varmasa bile, bu konuda Russel'a çok şey borçludur. Viktorya tabularına ve prütin bağnazlığına veryansın etti. Evlilik dışı cinsî ilişkileri övdü. Mrs. Whitehead onun için «Bertie, siz bir aristokratsınız, ama bir centilmen değilsiniz.» demektedir.

1931'de büyük kardeşinden Lord'luk ünvanını miras alarak Lordlar Kamarasına girdi ve 1937'de ilk barışçı nutkunu verdi. Bir sonraki yıl, barışçılığını saçmalığa kadar vardırdı: «Eğer Almanlara karşı koymadan, ülkemize gelmelerine müsaade edersek, bu onların ruhî hallerini değiştirecektir. Militarizm, onlara çok budalaca görünecektir.» Böyle bir tutumla, Münich anlaşmalarını savunacak ve kendini ABD'ye «sürgün» edecektir.

Amerika'da Kaliforniya'ya yerleşti. Ona New York'ta bir kürsü teklif ettiler. Bir dişçinin karısı olan Mrs. Jean Kay, vatandaşlık hakları ile mücehhez olarak, Russel'in tayinine karşı çıktı; New York'un pedagojik otoritelerini dâva etti ve kazandı. Mrs. Kay'n avukatı mahkemede Russel'in eserlerinin «tahrik edici, pis, şehvetperest, zehirli, azdıracı, din aleyhtarı, saygısız, dar görüşlü ve yalancı» olduğunu ve «ahlâka aykırı» bulunduğunu söyledi. Hâkim, yetkililerin Russel'a bir görev vermekle bir «utanmazlık kürsüsü» yaratacaklarını söyledi. Albert Einstein, filozof Dewey, Whithead ve Harvard Üniversitesi Russel için mücadele ettiler. Kısa bir süre Amerikalı bir koruyucu tarafından misafir edilen Russel, çabucak terk edildi ve mâli güçlükler içinde kaldı. «Batı Felsefesinin Tarihi» adlı kitabı ile İngiltere'ye ve yeniden Trinity College'e döndü.

1948'de içinde bulunduğu uçak Norveç kıyılarında denize düştü —Russel 78 yaşındadır—, kıyıya kadar yüzererek kurtuldu. Cambridge öğrencileri dönüşünde ona «muzaferane ve son derece hayranlık dolu» bir karşılama töreni yaptılar. Onun kişiliğinde yüzücüyi veya sürî mantık konferansçısını değil de, kendi ihtisas dallarına adanmış gömülmüş meslekdaşlarının büyük çoğunluğunun aksine politikayla da ilgilenen filozofu selâmlıyorlardı.

Bu dönemde Russel atom bombası yüzünden ıslâh kabul

Lord Russel'in Vietnam'da Amerikalıların her gün savaş suçları işlediklerini ispatlamak isteyen uluslararası mahkemesi, İngiltere'nin fena halde canını sıkmaktadır. O İngiltere ki, müthiş ihtiyarına bağrına basmış, şımartmış, kutsallaştırmıştı. Ve işte şimdi 94 yaşında, eşi görülmemiş mahkemesini kurdu. Geçen hafta Muhafazakâr Partiden bir milletvekili, bu mahkemenin «Bir palyaçonun hayatının son farsı» olduğunu söylemekteydi. Bu sözler, bahis konusu isyânı tanımlamaktan çok uzaktır.

Liberal Devlet adamı Lord John Russel'in torunu olan Bertrand Russel'a az daha Galahad adı verilecekti. Bu adı taşumaktan büyükannesi Lady John tarafından kurtarıldı. Üç yaşındayken anne ve babasını kaybettiği için, bu büyükanne tarafından yetiştirildi. Lady John, presbiteryen ve İskoçyalı idi. Bağımsızlık isteyen İrlandalıları savunarak, Afrika'daki İngiliz emperyalizmine karşı çıkarak çevresinde skandal yaratıyordu. Russel, böylece kadifeden fakat yalınız, aristokratik fakat konformist bir atmosferde büyüdü. Kralice Viktorya'nın önünde ilk reveransını, sırtında mavi kadifeden bir elbiseyle yaptı.

Russel, çok genç yaşlardan beri şüpheli idi: Yeryüzünün yuvarlak olduğu iddia edildiği zaman, gerçekten öyle olduğuna inanabilmek için bahçede deneme yapmıyordu. Omuzlarında birer melek olduğu mu söyleniyor? Russel, gözleri yarı kapalı, onları yakalamaya çalışırdı. Tanrıyı ve melekleri çabucak terketti.

Hayatının ilk entellektüel hâdisesi, 9 Ağustos 1883'te kardeşi Franck'ın ona bir geometri dersi verdiği gündür. Yüksek tabaka çocuklarının okudukları en aristokrat okullardan birine değil, Cambridge'e girdi. Bu üniversite bilim, matematik ve felsefede Oxford'dan çok daha ileriye. Orada üç yıl matematik okuduktan sonra, Russel, felsefeye geçti. «Hegel'ci Mc. Taggart'ın etkisiyle, babasının arkadaşı olan Stuart Mill'in amprizmini bir süre reddetti. Kant, Hegel ve Bradley'e ina-

nyordu. «Geometrinin Temelleri» adlı etüdünden sonra, Russel, Trinity College'de bir hocalık elde etti.

BİR MANTIKÇI!...

Asaletin bazı yükümlülükleri vardır: Russel, Paris Elçiliği fahri ataşeliğine tâyin edildi. Camı sıkıyordu. 1895'de genç, fakat az konuşan Quaker tarikatından bir kadınla evlendi, sonra da Berlin'e gitti. Artık majestelerinin elçiliğine davet dahi edilmeyordu: Sosyalist toplantıları izlediği duyulmuştu. İlk kitabı Alman sosyal demokrasisi üzerineydi. «Komünist Manifestosu» nun epik gücünü göklere çıkarıyor, fakat tarihi maddecilikte «hissiyata yer vermemekle beraber, zalim bir kadercilik» görüyordu. Marksist teorinin artık — değer teorisini kabul etmiyordu. Onun sermaye birikimi teorisi ile çelişme halinde olduğunu ileri sürüyordu. Almanya'da çatışan başlıca iki gücü (sosyalizm ve militarizm) inceleyerek şu sonuca varıyordu: «Burjuvazi, askerî diktatörlükten çok daha fazla, sosyalizmden korkmaktadır.»

Sussex'de bir villaya yerleşen Russel, Leibniz'i derinlemesine incelemeye devam etmekle beraber, yeniden matematike döndü. Tam on yıl süre ile, geleceğin idealisti Alfred North Whitehead ile birlikte dev eseri «Principia Mathematica» yı hazırladı. Kitabın temel tezi, mantık ve matematikin tamamen benzer olduklarıdır. «Principia Mathematica»nın 347 sayfası, «1» sayısının tanımlanmasına ayrılmıştır.

Russel'in Aristo'dan bu yana en büyük mantıkçı olduğu söylenmektedir. Russel'in kenedisi «Mantık ilerledikçe, ispat zorlaşır» ve «Mantık, sonuçlara varmaktan kaçınma sanatıdır» der. Bir çok filozofun psikoloji ile mantığı karıştırdığı bir dönemde, Russel onları ayırır. Russel, bütün İngiliz ve Amerikan felsefesini etkileyen çeşitli teoriler ortaya koydu: Mantıkî kategoriler doktrini, tanımlamalar teorisi, dolaylı ve dolaysız bilgi arasındaki ayırım gibi.

1907'de Russel, kadınlara oy hakkı tanınmasını isteyen

etmez barışçılığından sıyrıl-
mıştı ve Batının —Almanya
dahil— silâhlanmasında tarafta
rıydı. Russel'a göre, barış
için «Rusya'dan daha kud-
retli olmak» gerekiyordu.
Moskova Radyosu için Russel
«Felsefe yapan kurt» olmuş-
tu. O zamanlar Kominform,
onu, «Yamyam İngiliz ideolo-
gu» diye adlandırıyordu.

1950'lerde Russel'in Ameri-
kancılığı, onun Mc. Carthy'
ciliğe karşı şiddetle çıkış
yapmasını engellemedi. Gene
aynı yıl, Kraldan 12 kişiye ve-
rilen liyakat nişanını aldı. Ge-
orge VI., Russel'i «Garip ha-
valı bir kişi» bulmaktaydı.

BİR SAVAŞÇI!...

Yorulmak bilmeyen Rus-
sel, Avustralya'yı keşfe çıktı.
Orada onu «Komik bir hikâye
düşünen çok bilmiş bir ayı»
ya benzettiler. Russel, hayvanat
bahçesini ziyaret ettikten
sonra, «Bu büyük bir iltifat»
cevabını verdi. «Çok bilmiş
ayı», Nobel Armağanını Avus-
tralya'da aldı. İngiltere'ye dö-
nüşünde, hayli yırtıcı hikâyeler
yazdı ve yayınladı. «Haya-
tımın ilk 80 yılını felsefeye
ayırdım. İkinci 80 yılını ise
başka tip bir hayale ayırmak
istiyorum.» diyordu.

1954 de Russel, «Atom kur-
banları» fikrine saplanmış ola-
rak, komünist ve antikomün-
ist bütün bilgilerin bir
nükleer savaş tehlikesini ön-
lemek için birleşmelerini istedi.
Einstein'a başvurdu. Rus-
sel, Roma'dan dönerken uçak-
ta pilottan Einstein'ın ölümünü
öğrendi. Londra'da onu,
Einstein'ın destekleyici bir
mektubu bekliyordu. Böylece
Linus Pauling'in (ABD), Joli-
ot Curie'nin (Fransa) deste-
ğini elde etti. Uzun boyu, be-
yaz yeleli ile Trafalgar Squa-
re'daki bütün gösterilerde ha-
zır bulundu. O zamandan bu
yana Russel, genel silâhlan-
ma ve nükleer silâhlar aley-
hinde savaşmaktan geri kal-
madı. Geçen yıl, Vietnam'da
Amerikalıların işledikleri sa-
vaş suçlarını incelemek için
bu mahkemeyi kurmaya karar
verdi.

Doktrin tarihçileri, bu mah-
kemede Anglosakson ampris-
ti Russel ile Kıt'a Avrupası-
nın geleneksel filozofu, Hume
ve Descartes'in mirasçısı Sart-
re'nin bir araya gelmelerini il-
giyle izleyeceklerdir. Zira fel-
sefe alanında her şey onları
ayırmaktadır. Fakat çağımı-
zın en önemli politik sorunu
olan Vietnam konusunda ve
adalet uğruna birleştiler. Bu
tarihçiler, İngiliz basınında,
Russel mahkemesine karşı
yöneltilen alayları ve küfürle-
ri görerek 1966 yılında İngil-
tere'nin en büyük adamının
Russel mi yoksa, Harold Wil-
son mu olduğunu herhalde
kendilerine soracaklar-
dır....

Çeviren SEVİL AVCIOĞLU

Amerika'ya beyin ihracı!

Yetişmiş mühendis, doktor
ve mimarlarını Amerika'ya

hediye eden az gelişmiş ülke,
yalnız Türkiye değildir; ileri
İngiltere dahi, ABD'ye «Beyin
ihracı» ndan şikâyetçidir. Geçen
hafta İngiliz Parlâmentu-
su bu konuyu tartıştı. Konu o
kadar önemliydi ki, muhale-
fet bunu bir gensoru meselesi
yaptı. «Beyinleri kaçışı» n-
dan söz eden eski Muhafaza-
kâr Parti Bakanlarından Qu-
intin Hogg, şunları söyledi:
«Genç uzman ihtiyacını karşı-
lamak için ABD., Batı Avru-
pa Üniversitelerini yağma et-
me yolundadır.» Yalnız dil or-
taklığı yoluyla en çok bun-
dan İngiltere zarar görmek-
tedir... Yalnız aeronotik ala-
nında 1300 kadar İngiliz uz-
manı Amerika'ya göç etmiş-
tir.»

Hükümet adına muhalefeti
cevaplandıran Teknoloji Ba-
kanı Wedwood Benn, «Mese-
lenin vehametini» kabul et-
miştir. Gensoru önergesi, 314'e
karşı 233 oyla reddedilmiş ol-
makla beraber, Hükümet de
bu konuda ciddi tedbirler ala-
cağını belirtmiştir.

Avam Kamarasındaki bu
tartışmadan iki gün sonra, Mi-
marlar Odası Genel Sekreteri

PENTAGON: DEVLET İÇİNDE DEVLET!

Pentagon'un Amerikan
hayatındaki önemi herke-
şe bilinmektedir. Pek az
bilinen, Pentagon'un bü-
yük servetidir. 1966 yılı
sonunda Pentagon'un mal
mülkünün değeri 183,6
milyar dolara ulaşmakta-
dır. Bu rakam, Türkiye'-
nin milli gelirinin 50 ka-
tından fazladır! Pentagon
mal mülkü, Amerikan Hükü-
metinin mal mülkünün
de yüzde 53'ünü teşkil et-
mektedir.

Öte yandan Pentagon
yeryüzünün en zengin ara-
zi sahibidir. Yalnız Ame-
rika'nın dışında 31 milyon
akr araziyi kontrolunda
tutmaktadır.

Ülkenin içinde de Penta-
gon, bir ekonomik kral-
lıktır. Kaliforniya'da Penta-
gon'a bağlı harp sana-
yisi, faal nüfusun yüzde
55'ini, Washington'da yüz-
de 42'sini kullanmaktadır.
Aeronotik sanayiinin yüz-
de 90'ı Pentagon'a gitmek-
tedir. 18 bin Amerikan şir-
ketinin en fazla kâr kayna-
ğı, Pentagon siparişleri-
dir.

Ve Pentagon, bu devlet
içinde devlet durumunu
iftiharla açıklamaktadır!

Demirtaş Ceyhun, mimarlar
açısından aynı derdi dile geti-
ren bir basın toplantısı yapı-
yordu. Ama gazetelerin çoğu,
Ceyhun'un sözlerine yer ver-
me ihtiyacını dahi duymadı-
lar. Ceyhun, şöyle diyordu:
«Bir mimar, devlete yılda 150
bin liraya mal olmaktadır. Hâlen
Türkiye'de 2100, yurt dışında
ise 500 Türk mimarı vardır.

«Emirname» üzerine..

Dr. Fahrettin Yakal

(Emekli Tümgeneral)

Türkiyemizde bizleri üzen ve derin de-
rin düşündürmesi gereken olumsuz olay-
lara sık sık rastlanılmaktadır. Bunlardan
bir tanesi de hepimizin sevgi ile saygı ile
bağlı bulunduğumuz bir kurumun şimdiki
Başkanının yayınladığı bir günlük emirle
oldu.

Bilindiği gibi bu emrin bir özetini Mil-
liyet Gazetesi kamu oyuna duyurdu, bunun
üzerine eğilimlere göre toplumumuzda çeşit-
li tepkilere şahit olduk. Bu tepkilerin poli-
tik örgütlerden olanları elbette kişilerden
gelenlere göre daha önemli idi. Bununla be-
raber A.P.'nin kalburüstü gelen üyelerinden
biri, sayın bay K. Eroğan'ın görüşü çok dik-
kate değer bir özellik taşıyordu. Meselenin
Millet Meclisine getirilme biçimini tümü-
nüüz biliyoruz. Herhalde Millet Meclisinde
muhalefet partilerinin ve iktidarın görüş ve
davranışları üzerinde toplumumuz ısrarla
durmalıdır. Çünkü ana muhalefet partisi
başkanının belirttiği gibi bunun bütçe ko-
nuşmalarında yeniden ele alınması ihtimali
vardır, böylece konu günün meselesi olmak-
ta devam ediyor.

İşte bunun içindir ki bu yazıda bazı dü-
şüncelerimi ele almak istiyorum:

İlkin sayın Orgeneralin tepkiler üzerine
yapmak lüzumunu duyduğu gazetecilerle
sohbet toplantısında, buyurduğu hususlara
eğilelim. Sayın Orgeneral diyor ki: «Ben
günlük emri yayınlarken bir taraftan gö-
revimin icabını yerine getirmiş oluyorum, diğer
taraftan bu davranışımı Atatürk'e dönüşü
başarmış bulunuyorum.» Sayın Orgeneral
herhalde zühul buyuruyorlar. Nedeni basit,
Atatürk Türkiye Cumhuriyetinin ne kurulu-
şundan önce ne de sonra Genelkurmay Ba-
şkanlığı ödevinde bulunmamışlardır ve bes-
bellidir ki, Türk toplumunu uyarma görevi-
ni aşamalara göre bir başka makam namı-
na ve bir başka isimle yerine getirmişlerdir.
Örneğin: Heyeti Temsiliye Başkanı, Büyük
Millet Meclisi Hükümeti Başkanı, ya da Tür-
kiye Cumhuriyeti Başkanı olarak. Hepimi-
zin bildiğimiz bu. Bu bakımdan Sayın İn-
önü'nün Millet Meclisi kürsüsünde söyledikle-
ri çok ilginçtir. Kurtuluş Savaşında Cumhu-
riyet Ordusu kurulurken bu aksiyona mesnet
olan ilkeler üzerinde dikkatle ve ihtimamla
eğilebilenler ana muhalefet partisi sayın
Başkanının neyi kastettiğini hiç şüphesiz
anlamışlardır. Diğer taraftan ordunun biricik
ödevi memleketimize saldırmak küstahlığın-
da bulunacak düşmanlara karşı başarılı bir
savunma ve sonra da zaferi sağlamaktır, ha-
zırklarını bu yöne sürer, yoksa günlük po-
litika ile uğraşmak onun hizmet anlayışı sı-
nırları dışında kalır. İdare kadrosu içinde
bunlarla uğraşacak başka kademeler vardır
elbette. Bununla beraber Sayın Orgeneralin
böyle bir yetkisi olduğunu varsayalım. O
halde Sayın Orgeneral günlük emrindeki
uyarmalarını hükümetin gidisine aykırı bir
yönde belirtmemeye ihtimam zorunda idi.
Ne yazık ki, Sayın Orgeneralin yayınladığı
emir bu gidişe, zıt bir yönde tecelli etmiş-
tir. Sayın Orgeneralin devletlerin yöneti-
minde uyguladıkları metodlardan herhangi

birini kişi olarak eleştirmeye, hattâ yerme-
ye ve kinamaya tamamiyle hakkı vardır. Yal-
nız bizim kullandığımız metoddan gayri bir
usül ile idare edilmekte bulunan devletler-
le ilişkilerimiz normal ise hükümet kadrosu
içinde görev almış bulunanların bu çeşit
duygularını belirtmekten titizlikle kaçınma-
ları gerekmez mi? Uluslararası diplomatik
kaideler ve gelenekler böyle bir lüzumu be-
nimsemiştir. Öyle ise beğenmediğimiz bir
metodla idare edilmekte olan bir devletten
kör, kör parmağın gözüne örneği söz aç-
makta ne yarar var?

Kişisel görüşlerin açıklanması elbette
mümkündür, lakin bunun bir zamanı ve de
bir zemini vardır. Atatürk'ümüzün büyük
nutkunda sözü edilen bir olayı hep beraber
hatırlayalım: Cumhuriyetin kuruluşunu ta-
kip eden günlerde Atatürk'ün Genelkurmay
Başkanı ile (Rahmetli Mareşal Çakmak) di-
ğer bazı kumandanların politik hayattan
istifa etmelerini istemesindeki hikmet
nedir acaba? Bu düpedüz Türkiye Cumhuri-
yeti Ordusunun kuruluş prensipleri değil mi-
dir?

Bu günlük emri benimseyen sayın ikti-
dar Başkanına biraz acele ettiğini söylemek-
te sakınca olmaz sanırım. Çünkü bu be-
nimseyiş, iktidar Başkanını önceki eylem ve
işlemleriyle açıkça çelişmeye itmiştir. Dev-
letin devamlılığı ilkesinin varlığını kabul et-
miştir Sayın Demirel. Şu halde ondan evvel-
ki iktidar zamanında Başbakanın ve Türki-
ye Büyük Millet Meclisi adına bir heyetin
S.S.C.B. memleketine gönderilmesi, oradan
gönderilen heyetlerin kabul edilmesi her iki
tarafın karşılıklı ilişkilerimizi iyileştirme ça-
baları, memleketimizde yapacakları tesisler
üzerindeki anlaşmalar ve yine Sayın Dışiş-
leri Bakanımızın resmi beyanları ortada
iken Sayın Orgeneralin günlük emrini he-
men tasvip eden ve bunda bir fayda uman
iktidar Başkanının tutarlı olmaması ortaya
çıkıyor mu? Bu bakımdan da konunun üze-
rinde durulmaya değer.

Bu arada ana muhalefet partisinden
bir sayın profesör milletvekilinin mantık
kurallarına aykırılığı aşkâr olan bir konu-
şmasına da değinmek istiyorum. Bu sayın
profesör milletvekilli, gazetelerin verdiği
bilgiye göre T.I.P.'in verdiği önerge üzerin-
de Halk Partililerce yapılan görüşmede söy-
le buyurmuş: Ne demek efendim, daha ön-
ce bu nevi bir bildiri yayımlanmıştı nurcular
hakkında, o zaman kimse yadırgamamıştı ve
kimse bunu bir mesele yapmamıştı. Bu
şimdiki davranış elbette yersizdir, münase-
betsizdir... Sayın profesör milletvekilinin
her olayı, analogie gözlüğü ile görme eğilimi
çok tuhaf. Oysa bir zamanlar Milli Güven-
lik Kurulunun Genel Sekreteri Sayın Korge-
neral Rafet Ülgenalp'ın sakallı keçiler ve
keçi sakallılardan söz ettiği için görevinden
alındığı ve Askeri Şûraya atandığı söylentile-
rini henüz unutmadık. Bu varit olmasa bi-
le herhalde geçmişe ait eylemler ve işlemler
ne bugün ne de yarın için bir anahtar
olamaz. Çünkü olayların mustaki hüviyeti
var. Bunu Sayın Profesör Milletvekilinin
hepimizden daha iyi bildiğine inanıyorum...

Yâni 75 milyona mal olan bir
güç, başkaları için çalışıyor.»

Ceyhun, başka bir derdi
daha dile getirdi: «Türk mi-
marları işsizlik çekerken, Dev-
let milyonlarca lirayı heba
ederek büyük bina projele-
rini yurt dışındaki mimarlara
yaptırıyor. Örnek, Ankara O-
teli, Efes Otel, Hilton Ote-
li, Ataş Rafinerisi Lojman bi-
naları v.b.»

Aynı gün Ankara'da konu-
şan Mimarlar Odası İkinci
Başkanı Şevki Vanlı da bu
derde parmak basıyor ve
«Mevcut 3 bin mimardan en
az bininin Türkiye dışında ça-
lıştığını, yapılacak tüm yapı-
ların projelerinde ve uygula-
masında Türk mimarlarının
yeteri kadar güç, yetki ve uz-
manlığa sahip olmalarına rağ-
men bazı kuruluşların yabancı

firmalara proje verip yabancı
mimar kullandıklarını» açık-
lıyordu. Bu arada iktidar söz-
cülerini Meclis'te, «Yaşasın A-
merika, yaşasın yabancı ser-
maye, komünistlere ölüm» di-
ye nutuk atıyorlardı. «Temel
Haklar Kanunu» peşinde ko-
şanlar, «Türk Beyninden Ya-
rarlanma Kanunu» çıkartsa-
lar, herhalde çok daha isa-
betli bir iş yapmış olacaktılar-
dır.

Meclis'te yalnız Prof. Nihat
Erim, hem de dış politika ile
ilgili bütçe konuşmasında bu
önemli noktaya parmak bastı:
«Bu konuda Hükümetten rica-
camız, hem yabancı ülkelerde
genç bilim adamlarımızın ye-
tişmesini mümkün kılacak
tedbirleri alması, hem de
yurdumuzda bu alandaki ça-
lışmalara üstün önem verme

sidir. Zira artık dış politika,
güvenlik, savunma, ekonomik
gelişme en başta bu etkenlere
bağlıdır.

Başka memleketlere oranla
sayıları zaten az olan bilim
adamlarımızın, uzmanların,
zın yurdumuzu terk ederek
yabancı diyarlarda yerleşme-
leri telâfisi mümkün olmayan
bir zarardır. Batının en ileri
ülkeleri bile (beyin akıltılma-
sından) yâni bilgilerin ve
uzmanların dışarıya kaçışın-
dan şikâyetçidirler ve bunu
önleyecek çâreleri aramakta-
dırlar.

Hükümetten, yetişmiş seç-
kin uzmanlarımızın, bilim
adamlarımızın, doktorların,
mühendislerimizin yaban-
cı memleketlerde yerleşme-
sini teşvik edici etkenler üze-
rine eğilmesini rica ederiz.»

Ömer Faruk Toprak'ın Şiir Kitabı

SUSAN ANADOLU

Fahir Onger Yayınları

Fiati 3 lira

Posta Kutusu: 918 İstanbul

Adresinden isteyiniz

YON — 31

Avrupa Topraklarımızı Nasıl Yitirdik?..

Derleyen: Erol ULUBELEN

GİRİT'E BAKIN, KIBRIS'I ANLAYIN!

(9 Ekim 1908, S. 418, Vesika No. 349, Sir E. Grey'den Sir G. Lowther'e):

... Türk Büyükelçisi, Avusturya'nın hareketini protesto eden bir nota verdi. Bundan bazı pasajlar okuyarak, Avusturya'nın hareketinin Berlin Anlaşmasına aykırı olduğunu söyledi. Ayrıca, Girit meselesini sordu. Ben, kendisine Girit'in Yunanistan'la birleşmesine razı olmayacağımızı söyledim. Yunan askerlerinin adaya çıkmasına imkân yoktur, bizim gemilerimiz Türk halkının menfaatlerini koruyacaktır, dedim. Büyükelçi bir konferans fikrinin gelişmeğini sordu. Ben, hayır dedim. Zira, Boğazlar meselesinin konuşulacağı bir toplantıda kendimizi kötü duruma sokmak istemiyordum.

(13/14 Ekim 1908, S. 438, Vesika No. 375, Mr. Whitehead'den Sir E. Grey'e):

... Müslüman Bosnalılar, tedricen göç ediyorlar. Yerlerine derhal Almanlar, Macarlar ve Ortodoks Sırlar yerleştiriliyor...

(13 Ekim 1908, S. 439, Vesika No. 379, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Alman Büyükelçisi, Yakin Doğu politikalarının, tipik İngiliz politikası gibi olduğunu söyledi. Marschall bana, Türkler bir konferansa giderken daha fazla toprak kaybına uğramayacaklarından emin olmadıklarını, dedi. Türkler, hâdiseleri şimdilik çok soğukkanlı karşıyorlar. Konferansta menfaatlerini tehlikeli görürlerse, Avrupa'ya karşı hoş olmayacak hareketlerde bulunabilirler. Kâmil Paşa, şimdilik çok kuvvetli görünüyor. Komitenin kudretinde bir zayıflama var. Ahmet Rıza Paşa'nın onlar için bir kıymeti yok, onun üstünde pek fazla zaman kaybetmenize değmez. Memleketin kaderine etkisi olacağını sanmıyorum. Girit meselesinin de Türkler için pek fazla bir şey ifade ettiğini sanmıyorum. Kaybın mesuliyetini büyük devletlere yükleyerek ve yüküce bir tazminat alarak tatmin olabileceklerini tahmin ediyorum. Bu iş için 20 milyon Frankın uygun rakam olduğunu duydum. Bulgaristan, Doğu Rumeli ve demiryolu için de 100 milyon Frank... Gözden kaçırmayacağımız bir husus da dış tehlikelerin reaksiyonlarının sayısını arttırdığıdır. Kabaca bir tahminle nüfusun yüzde 20'si böyledir. Şayet Türkler tatmin edilmezse, bu oran yükselir.

(15 Ekim 1908, S. 447, Vesika No. 382, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Sadrazam, artık anlaşmalara hiç güveni kalmadığını, Girit'in Yunanistan'la birleşmesi fikrinden çok hayal kırıklığına uğradığını söyledi. Kıbrıs gibi Girit'in de İngiliz işgalinde kalmasını tercih ettiğini, şayet Yunanistan Girit'i elde ederse, Ege'deki bütün adaları da isteyeceğini ve Ruslara Boğazlarda hiçbir hak vermeyeceğini söyledi...

(15 Ekim 1908, S. 447, Vesika No. 382, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Sadrazam, artık anlaşmalara hiç güveni kalmadığını, Girit'in Yunanistan'la birleşmesi fikrinden çok hayal kırıklığına uğradığını söyledi. Kıbrıs gibi Girit'in de İngiliz işgalinde kalmasını tercih ettiğini, şayet Yunanistan Girit'i elde ederse, Ege'deki bütün adaları da isteyeceğini ve Ruslara Boğazlarda hiçbir hak vermeyeceğini söyledi...

KAMİL PAŞA

(16 Ekim 1908, S. 477, Vesika No. 383, Sir E. Grey'den, Sir G. Lowther'e):

... Türk Büyükelçisi benden, şayet Ruslar konferansta Boğazlar meselesini ileri sürer ve Türkiye bunu reddederse, Ruslarla aralarının bozulup bozulmayacağını sordu. Ben, hayır dedim. Şayet Türkiye, bu konuyu şimdi değil, ileride görüşürüz derse, aramız bozulmaz.

(16 Ekim 1908, S. 452, Vesika No. 388, Sir E. Grey'den, Sir G. Lowther'e):

... Rusların konferansa Boğazlar meselesini getirmemesini sağladım. Şu ara bu konuyu tartışmanın Ruslar lehine olmadığı hususunda onları ikna ettim. Böylelikle Boğazlar konusunu ileri bıraktık.

(16 Ekim 1908, S. 454, Vesika No. 391, Sir A. Nicholson'dan Sir E. Grey'e):

... Novoe Vremya'da çıkan başyazıda, Balkan meselesinde Türkiye ile bir anlaşma yapılmasını, Boğazlar meselesinin dostça bir ruh içinde halli gerektiği yazılıyor. Bu, muhtemelen, İktidam'da çıkan ve Rus politikasının Petro'ya dayandığını bildiren makaleye karşıdır.

(17 Ekim 1908, S. 455, Vesika No. 392, Sir E. Egerton'dan Sir E. Grey'e):

... İtalyan Dışişleri Bakanlığı, Türk Hükümetinin konferansı derhal kabul etmesi için baskı yapılması gerektiğini söyledi.

(19 Ekim 1908, S. 456, Vesika No. 394, Sir E. Grey'den, Sir A. Nicholson'a):

... Türklerle, Boğazlarda bir anlaşma yapmanın lüzumuna inandığımı söyledim. Şayet Rusya ile iyi münasebetler istiyorsanız, bu şarttır dedim. Bu ara Boğazlar meselesinde, Türklerle baskı yapmaktansa, ileriye bırakmanın daha iyi olacağı kanaatindeyim.

(19 Ekim 1908, S. 457, Vesika No. 395, Sir E. Grey'den, Sir E. Egerton'a):

... İtalyan Büyükelçisi ile Girit konusunda görüştük. Büyükelçi bunun önemli bir soru olduğunu, Türkleri Girit'in, Yunanistan'a katılmasında inatçı davrandıklarını, bu iş gerçekleşene kadar barış olamayacağını ve bizlerin uygun terimlerle bu bağlantıyı sağla-

manımız gerektiğini söyledi.

(26 Ekim 1908, S. 465, Vesika No. 406, Sir E. Grey'den Sir G. Lowther'e):

... Türk Büyükelçisi ayın 24'ün de bana geldi. Aşağıdaki bildiriği gizli olarak verdi: Türk Hükümeti, diğer devletlerden çok bize itimat etmektedir. Bize danışmadan ve bizim tavsiyemizi almadan hiç bir karara varmayacaktır. Türkiye ile Avusturya - Macaristan arasında hiç bir müzakere olmadı. Avusturya Büyükelçisi, her gün gelip Türkiye'yi durumu kabule zorladı. Türk Hükümeti ise bunu reddedip, protestolarını yeniledi.

(26 Ekim 1908, S. 466, Vesika No. 407, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e):

Bugün Kont Mensdorff'a, Avusturya ile Türkiye arasında doğrudan doğruya müzakere yapılmasına muhalif olmadığımızı ve Türklerin müzakereyi kabule tamamen kendilerinin karar vereceğini söyledim. Kendisinden Bosna ve Hersek'i neden Türklerle haber vermedin ilhak ettiniz diye sordum. Cevaben, şayet Türklerle haber verseydik, bunu reddedeceklerdi ve Avusturya'nın bu arzusunun yerine getirmesi imkânsızlaşacaktı, dedi.

(29 Ekim 1908, S. 468, Vesika No. 409, Sir E. Grey'den Sir A. Nicholson'a):

... İslowsky ile konuştum, Boğazlar meselesi güç bir konu. Harp sırasında bütün devletlere aynı hakların verilmesini istedi. Türkiye ile Rusya arasında iyi münasebetlerin mümkün olduğuna inanıyorum. Ruslar, Boğazlardaki durumlarını geliştirirlerse, bu, Türkiye'nin durumunu kuvvetlendirir. Fakat Türkler bu mevzuda çok şüpheli. Ruslar, mevcut güçlüklerde Türklerle yardım ederlerse itimatlarını kazanabilirler.

GİRİT'E KARŞI KIBRIS

(28 Ekim 1908, S. 471, Vesika No. 414, Sir G. Harding'den Sir A. Nicholson'a):

... Balkan krizleri hakkında ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Türklerle nasihat vermeye çalışıyoruz, Avusturya ve Bulgaristan ile anlaşma yapmalarını istiyorum. Diğer taraftan Türkler tıpkı çocuklar gibi, inanılmayacak tekliflerde bulunuyorlar. Bu tekliflerini de burdaki Büyükelçilerine bildirmeden yapıyorlar. Neticede işlerin iyi olacağına inanıyorum. Paris'te Bertie'den öğrendiğime göre, İslowsky çok aptalca bir teklifte bulunmuş. Biz, Girit'e karşı Kıbrıs'ı Türklerle vermeliyiz... Halbuki daha şimdiden adada bir Türk'e karşı üç Rum var. Bu da adanın Türklerle verilmemesi için iyi bir sebep teşkil eder.

TÜRK HALKININ AVUSTURYA MALLARINA BOYKOTU

(13 Kasım 1908, S. 496, Vesika No. 443, Mr. Whitehead'den Sir E. Grey'e, Belgrad'dan «çok gizli» kaydı ile):

...Bugün Türk - Sırp askeri anlaşmasının metnini gördüm. Türkiye ile Sırbistan, Bulgaristan'ı işgal edip paylaşacak-

lar. Fakat Sırp Hükümeti, bunu kabul edemez. Zira, hristiyan bölgelerinin Türklerin idaresine girmesine hiç bir devlet müsaade edemez. Müsait an gelince, Türk Hükümeti üstüne mümkün olduğu kadar baskı yapınız. Yalnız şimdilik Majestelerinin Elçisi, durumu Türk Hükümetine belli etmemelidir. Zira, Sırp Hükümeti, bu gizli anlaşmayı göstermekle şerefsiz duruma düşmüş olabilir.

(23 Kasım 1908, S. 504, Vesika No. 458, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Türklerin, Avusturya gemilerine ve mallarına boykot etmeleri, gittikçe kuvvetlendi. Avusturya Büyükelçisi, Sadrazamı ziyaret ederek gümrüklerde çalışan hammalların devlet memuru olduğunu, onlara emir verilmesi gerektiğini söyledi. Sadrazam gereken emirleri verdi, fakat halkın nefreti o kadar kuvvetli ki, bu emirlerin yürüyeceği şüpheli. Alman Büyükelçisi de Avusturyalı meslekdaşını destekliyor.

(4 Aralık 1908, S. 518, Vesika No. 478, Sir F. Cartwright'den Memerandum, Paris):

... Avusturya ile Türkiye'nin arasının düzelmesi için M. Clemenceau'ya dedim ki: Birinci Jön Türk Komitesindenmiş gibi yollarsınız ve bu ajan, Avusturya'nın Bosna'yı almasının iyi olduğunu söylerse işler düzelir. Fakat Avusturya elçisinin bunu başaracağını

sanmıyorum. Büyükelçi, Kâmil Paşa'yı boykotu durdurmaya razı etti, fakat naik, bir türlü boykotu durdurmuyor.

(6 Aralık 1908, S. 520, Vesika No. 478, Sir C. Harding'den Sir A. Nicholson'a):

... Aerenthal bana, Türklerin borçlarından hiç birini kaldırmayacaklarını ve Türkiye'ye hiçbir malî taviz vermiyeceklerini bildirdi.

(8 Aralık 1908, S. 523, Vesika No. 481, Sir E. Grey'den, Sir E. Goschen'e):

...Türk Büyükelçisi, hiçbir resmi memurun boykotta yer almadığını söyledi. Boykottan, Hükümetin sorumlu tutulamayacağını bildirdi. Kont Meter-nich, şüphesiz halk sorumlu tutulamaz, fakat hammallar, hükümete tâbidirler ve gemileri boşaltmaya mecburdurlar, dedi. Hükümetin daha kuvvetli olan Jön Türk Komitesi, boykotu teşvik ediyor.

(25 Aralık 1908, S. 830, Beşinci Ek, Sir E. Grey'den Sir F. Cartwright'a):

... Avusturyalıların şüphesi yanlıştır. Majestelerinin Hükümeti, onlara karşı daima iyi hisler beslemiştir. Türkiye'nin Avusturya ile bu kadar kolay müzakereye yanaşmasında bizim büyük rolümüz olmuştur. Ve gene bizim tesirimizle Türkiye'de ılımlı hisler yaratılmıştır.

Gelecek Yazı:
BALKAN HARPLERİNE DOĞRU...

Günümüzün en önemli kitabı

392 sayfa - 12,5 lira

YÖN YAYINLARI

P.K. 512 - İSTANBUL

Faşist ölüm kamplarının en dehşetlisinden kurtulanların anlattıklarından meydana gelen bir eser:

TREBLINKA CEHENNEMİ

VASSİLİ GROSSMANN

Bir solukta okuyacaksınız...

Aylarca unutamayacaksınız...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

3 lira

İsteme adresi:

PAYEL YAYINEVİ - P.K. 889 İSTANBUL

YÖN - 32

TÜRK EDEBİYATINDA HİKAYE VE ROMAN II

Cevdet Kudret'in değerli eserinin ilk cildi yayımlandığı zaman, ondört ay önce, şöyle demiştim: «Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, birinci basıkısı yıllarca önce tükenmiş olan çok aranan bir eserin yeni baskımıdır... Eksiksiz bibliyografyası, iyi değerlendirilmiş antoloji örnekleri, biyografik bilgilerinin doğruluğu, geniş bir derleme ve tarama çalışması nın tasnifli yargılarla özetlenmiş sonuçları, yazarların özel görüşlerini belgelendiren aktarmaları, yeni bulgularıyla, nice yorgunlukların tam bir müracaat kitabı; her kitaplıkta bulunması, «sayısız faydalar» sağlayacak bir araştırma emeğinin toplamı bu... Tanzi-mat başlangıcından Milli Edebiyat yıllarına kadar getirilen bir tür incelemesi, bir tema ve tipler tasnifi... Ardından gelecek ciltleri ilgiyle bekleten güvenilir bir destek. Artık geçmişle, edebiyatımızın yakın geçmişle, bağlarını hemen hemen koparak yaşayan gü-dük günlerin ihtiyacı olan kaynak kronoloji; bu karışık yayım kalabalığında eşine az rastlanan tarih çalışması. Zahmetsiz faydalanmaların büyük teşekkürlerini ilterek...» (YÖN, 142, 17 Aralık 1965)

Şimdi, çok gecikmeden, ikinci cilt te elimizde: Meşrutiyet-ten Cumhuriyete kadar, 1910-1923, İnceleme ve Örnekler, (428 sayfa, 8 lira). Yukarıda andığım yargılara katacak daha doğru sözlerim yok; ne de onlarla çelişecek bir yeni durum. Sayın Cevdet Kudret'in dikkatli ve özetleyici gözlemleri aynı tutum birliğiyle bu ciltle de sürüyor. Bir iki zaman yorumunu aşağıda açıklamak üzere, önce kitabın dış değerinden söz etmeliyim.

Üç dört formalık acele çevirilerin bile dört beş liralık fiyatlarına alışmış okuyucular, kitap pahalılığındaki bu ucuzluk ölçüsüne şaşmış olacaklardır. Varlık Yayınevinin sürüm olanaklarının genişliğiyle, «ucuz, gerekli yayın» ilkesini inatla uygulama yönetiminden doğuyor bu. Yirmi yılda yaratmış bir okuyucu kütlesini, büyük çoğunluğu maaş artıklarıyla en faydalı birkaç esere ancak yetiştirebilen küçük memur, öğretmen, öğrenim gençliği, küstürmeden ve usandırmadan elde tutmanın başarılı ölçüsü. Belki biraz kapaktan, kâğıttan, dizgiden, sayfada kenarlarından tasarruf edip, baskı toplamı ve dağıtım dikkatinden yararlanarak sürdürülen o henüz vazgeçilmemiş eski yöntem. Şimdi ele alınıp okşanması, karşıya konup seyre-

dilesi güzel biçimli kitaplar yayımı başlayınca, alışkanlığımızın o alçak gönüllü eski tanıdıklarını küçümser gibi oluyoruz biraz. Ama Varlık'dan başka bir yayınevinin basmaya niyet etmeyeceği, basmayı başarsa da duyurup yaymaya-acağı nice kitabın ancak bu tı-tumla ortaya çıktığını hatırlıyalım bir. Bu bakımdan «Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman»'ın ikinci cildinin de Varlık Yayınları arasında çıkışı, yaygın okuyucusunu bulması için en kestirme yoldur diyeceğim. Cevdet Kudret'in güzel ve haklı ders kitaplarına (Abdülrahman Nisari dizisi) Milli Eğitim Bakanlığı'nın uyguladığı o kadir bilmez, engelleyici tutumu düşüncem, şimdi de Tebliğler Dergisinde salık verileceğinin Bakanlıkça kabul edilmişceğini bilsek bile, «Ne gam?» Kendi niteliklerinin yüz akıyla bu kitap, hem öğrenim gençliğinin, hem öğretmen üyelerinin, hem bütün meraklarla ilgilerin arayacağı bir iki eserin en iyileri arasında olacaktır. Bu iki cildi tam bir dizi yapacak yazı emeğiyle baskı imkânlarının çok gecikmeyeceğini umut edelim; çünkü asıl o zaman eksiksiz bir kaynak olma niteliklerini tamamlayacak, hazırlanmış yirmi yıldan fazla bir zamana ihtiyaç gösteren bu büyük dizi, en gündeş bibliyografya notlarıyla de bağlanmış bütünlümlü olacaktır.

Milli Edebiyat döneminin kısa ama tam bir özetiyle başlayan ikinci cilt; Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Ercument Ekrem Talât, Selâhattin Enis, Osman Cemal Kaygılı, F. Celâlettin, Reşit Nuri Güntekin, Peyami Safa, Memduh Şevket Esendal, Halikarnas Balıkcısı, Mithat Cemal Kuntay, Sermet Muhtar Alus, Abdülhak Şinasi Hisar ve Mahmut Yesari'yi alıyor içine.

Adı, «Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman Antolojisi» olan Tahir Alangu'nun eserinin birinci cildinde bu yazarlardan F. Celâlettin, Selâhattin Enis, Osman Cemal Kaygılı, Memduh Şevket Esendal ilk sıraları tutarlar. Böylece iki eserin adlarının sınırında bir ayırım göze çarpar. «Cumhuriyete Kadar» la «Cumhuriyetten Sonra» nitelendirmelerine ayrı anlamlar vermenin kolay anlaşılabilir bir tarafı var şüphesiz. Gerçekte her sosyal olay gibi bir edebi kişiliğin doğup yayılışına da kesin ve değişmez başlangıç ve bitim tarihleri koymak daima yorumlara bağlı bir ayırım gösterecektir. Bu açıdan, bir çalışmadan çok, bu değerlendirme ayrılığının sebeplerini tartışmalıyız.

Aslında iki incelemeci de yazarların sanat kişiliklerini, eserlerini başlatan ilk yazıların tarihlerine bakarak ölçmekte birleşiyorlar. Ne var ki örneğin şiirle işe başlayıp eleştiriyi sürdüren bir yazarın, Abdülhak Şinasi Hisar'ın, ilk romanı 1942 de yayımlandığına — daha önce yazılmamış olduğunu da kesinlikle bildiğimize göre — Cumhuriyete kadar ki zaman, hele Milli Edebiyat dönemi içinde incelenmesi yanlış bir kronolojik değerlendirmedir. Bu konuda Cevdet Kudret'in öne sürdüğü gerekçe şu: «Memduh Şevket Esendal, Halikarnas Balıkcısı, Mithat Cemal Kuntay, Abdülhak Şinasi Hisar, Mahmut Ye-

Şiir okurunu arıyor

Ömer Faruk TOPRAK

Geçen gün, edebiyat öğretmeni bir dostumla konuşuyorduk. Kendi öğretmen çevresi içinde, öğrencileri arasında yaptığı bir incelemeyi, bir anketi anlattı bana:

«Sizin ozan kuşağı, gerçekten mutsuz bir ömür geçirmiş. Şöyle ikiyüz yıllık döneme bakarsak, bir altın çağ yaşattınız edebiyatımıza. Buna karşılık, okul kitaplarına alınmıyordunuz. Gazeteler, hemen bütün sanat kollarına az, ya da çok yer verirdi ama, şiire, şiir üzerine yazılmış yazılara kapıları kapalıydı. Gazeteleri bırakın, fikir ve sanat dergilerinin bir bölümü şiir yayınlamaz oldular. Edebiyatın içinden yetişmiş bazı editörler, şiir kitabı basmıyorlar. Gençde Yaşar Nabi, bunun sorumluluğunu ozanlarda, sanatçılarda buluyordu. Görüşlerinin haklı yanları yok değildi. Ama duygusal etkilerle hiç şiir kitabı basmama yoluna gitmek, sorunu çözülmemiyor bence. Yılda 70 - 80 kitap yayınlıyan bir yayınevi, şiire üç - dört kitaplık bir kontenjan ayırabilir. Her ne hal ise, benim üzerinde kafa yordum konu bu değil. Cumhuriyet şiirinin temsilcilerini, kendi çevremde öğretmen katında, öğrencilerim arasında tanıyorlar mı, diye merak ettim. Kâğıt üzerinde bir soruşturma yaptım. İlk sorunu şöyle koyuyordum ortaya: Cumhuriyet döneminde yetişmiş ozanların isimlerini sayar mısınız? Yahya Kemal'i söylüyorlar. Önce. Kabul etmiyorum. Ve sorumu yeniden açıyorum. Cumhuriyetin ilânından sonra, kendilerini tanıtmış ozanlar diyorum. Nâzım Hikmet, Orhan Veli, Cahit Sıtkı Tarancı diyorlar, duruyorlar. Orhan Veli ile sacayağı kurmuş öbür iki ozanı anımsamıyorlar, ya da bilmiyorlar. Sonuçta bu yoldan bir açıklığa çıkamıyacağımı anladım. Değiştirdim soruyu. Edebiyatı, özellikle şiiri izleyen arkadaşlarım ve öğrencilerim, daha az ün kazanmış isimleri de biliyorlardı, ama bunlar azınlıktı. Şiirle özel ilgileri olmayan kişilere yönelttim soruları: — Ziya Osman Saba, Turgut Uyar, İlhan Berk adlarını duyunuz mu? Bu isimler üzerine ne biliyorsunuz? Örneğin doksan kişilik bir ilse öğrenci grubu içinden, iki kişi Ziya Osman Saba'yı anımsayabildi, eserlerinin adlarını veremedi. Öbür iki ozanın adlarını ilk kez duymuş gibi, bakıldık yüzüme Şuracıkta hemen ekliyeyim ki, şiirle özel ilişkiler kurmuş öğretmen ya da öğrencilere, kimse öğretmeye bile onlar, kitap ve dergilerden ozanları tanımışlardı. Bunlar o kadar azınlıktı ki, yüzde ikili, üçü geçmez. Oysa belli bir ekin katına çıkmayı amaç edinmiş kişilere tanıtılabileliyz sanatçılarımızı Bana sorarsan ozanlar görevlerini yeteri kadar yapıyorlar derim. Eserlerini veriyorlar. Bunları basacak ya-

yınevi bulamıyorlar. Burada sorumluluğun büyük payı yayınevi - sahiplerine düşüyor. Eserleri tanıtmasını, ondan sonra da satmasını bilmiyorlar. Gerçi bu bir örgüt işidir, düzen işidir. Bütünü ile düzeni bozuk bir toplumda, bireysel çalışmalar ne getirebilir? Ashını ararsan, bir çıkmazdayız galiba biz. Onun için hiç bir sorunumuza çözüm bulamıyoruz.»

Arkadaşım saatine baktı, telâşlandı:

«Bu konu üzerinde düşün. Şimdi benim dersim var. Sonra konuşuruz.» dedi, hızlı yürüdü.

Bu konuyu düşünmeğe başladım. Bu sorun, Varlık Dergisi açık oturumunda türlü yanları ile ele alındı. Şiirin soyut bir içerikle, biçimsel bir sınıra girdiği söylendi. Bir takım sanat eserlerinin, Dil Özleşmesi yönünden bazı aşırılıklara tırmanması, bir bölüm okuru edebiyattan, özellikle şiirden kopardı denildi. Bunlar doğru yargılardı. Ama bana kalırsa eksikti. Bir kez düşünelim. Dergi yayınlıyan, yayınevi kuran arkadaşlarım bu konuda, başka görevleri yok mu? Kitap ya da dergilerini yayımlayınca iş orada bitmiş sayılır mı? Üç - dört ilân verilince kitap satılır sanırsak, yanlış daha ilk günde başlıyor demektir. Tanıtıcı yazılar yayımlanması sağlanmazsa, ilânlar küçük de olsa ilgi çekici sunuşlarla verilmezse, kitaplar depoları dolduracaktır. Sonra bizim edebiyatımızın büyük eksikliği şurada başlıyor. Cumhuriyet döneminin ozanlarını, yazarlarını geniş analizlerle tanıtan, resimli kitaplarımız yoktur. Antolojileri açsanız, çeşitli nedelerle noksalıklar çıkar karşınıza. Kimisi resimsizdir. Kimisi bir tek örnekle ozanı tanıtmaya çalışır. Bazıları da belli bir çizgiye varmış ozanları almamıştır. Çünkü sayfalar gayet ölçülüdür. Kitap için ayrılacak gider, ne kadar düşürülebilirse, zarar az olur düşüncesi gitmez usulardan. Böylece dörtbaşı mâmur bir eser yerine, noksanlıklarla dolu derme çatma bir antoloji çıkar ortaya. Edebiyat severler, yabancı sanat eserlerini eminim daha iyi tanıyorlar. Hem de bütün yaşantılarını ayrıntılarına kadar biliyorlar. Biz öyle bir anlayış içindeyiz ki, yerli ozanları, romancıları, hikâyecileri tanıtmaktan çekiniyoruz âdeta. Şiir ve hikâye kitabının az satılmasına, yukarıda saydığımız nedenlerin yanıbaşında, sanatımızın çilekeş kalemlerinin tanıtılmamasının önemli rolü vardır. Bakın, bir iki yıldır bazı dergiler, bu noksanlığı sezmişler gibi, bir hazırlık dönemine girdiklerini gösteriyorlar. Ve olumlu sonuçlar alıyorlar. Koşullar hazırlırsa, yaratılırsa, şiir kitabı da satacaktır, hikâye kitabı da...

sari... Kendi çağlarında edebiyatın... başka dallarında yazı hayatına atılmış, hikâye ve roman türündeki eserlerini Cumhuriyet devrinde vermişlerse de, üslup, dil ve sanat anlayışı bakımından Cumhuriyetten önceki devre bağlı kaldıklarından o devrin sanat akımı içinde ele alınmışlardır. (15)

1937 ye kadar yaşadığı halde Abdülhak Hâmid'i bir Tanzimat yazarı; Cenap Şahabettin'i (öl. 1934), Uşaklıgil'i (ölümü 1945), hele 1957 ye kadar yazdığı halde kalemine edebiyat dışı bir ömür seçtiği için Hüseyin Cahit Yalçın'ı birer Serveti fütünlü saymakta hiç bir sakınca yok. Kendilerinden sonraki akımlardan belli alışkanlıklarla açıkça ayrı ve geri düştükleri için. Ama yeni hikâyeciliğimize yeni teknikler ve anlatım imkânları getirmiş M.S.E.'yi, temalleriyle de, tipleriyle de, anlattığı çevreyle de yepyeni karşımıza çıkan Halikarnas Balıkcısını, uzun süre susup sonra geçmişe dönük özlemyle ayrı bir roman türünün çetnisini getiren Abdülhak Şinasi Hisar'ı birkaç kaba nitelmenin çizgisinde birleştirerek Cumhuriyet öncesine itelemek,

gerçekten anakronik bir ölçü olacaktır. Roman ve hikâyemizin gelişim yolunu engelleyip yanıltacağı için.

Bir şey daha var. «Üzerlerinde durmayı gerekli görmediğimiz» diye sıralanan adlar arasında başta Aka Gündüz'ün anılışını da haksız bir yargı saymalıdır. Romanlarının yayım tarihlerini düşünerek —Örneğin Sadri Ertem gibi— bundan sonraki ciltte anılacağını düşünürken alt satırda Raif Necdet, Müfide Ferit, Selâmi İzzet, Suat Derviş arasında sayıldığını görmek, Cevdet Kudret tipi bir edebiyat tarihçiliği davranışına gölge düşüren aceleci bir eleştiriyi yargısı olarak gözüktüyor. Üstelik Aka Gündüz'ün yanı sıra adları anılan kişiler üzerinde de, belki eserlerinden seçme yapmaksızın ama niteliklerini belirterek, hiç olmazsa karşılaştırmalı özet maddeleriyle durmak gerekliydi derim. Eserin adı «Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman»dır; bir antoloji seçicisinin titizliğiyle değil yakın bir edebiyat tarihçisinin nesnel tespitleriyle var olacaktır. Konunun bu eskimiş, belki değerleri bundan sonra

hep yadsınacak olan unutulmuş adları üzerine, bir inceleyicinin de bakışı düşmeyecekse eğer, bu işi kim yapacaktır?

Bu yorum yadırgamalarına belki bir kaç nokta daha eklenecektir. Ne var ki, «Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman» örneğindeki çalışmalar, herkesin en çok gereksindiği bir türün ürünleridir. Harf devrimi sonrasında doğal güçlüklerinden başka, ortak tembelliklerle en yakın geçmişimize bile sırt çeviren umursamazlıklar için deyiz. Varları da yokları da iyice bilerek hesaplaşmamız, eskimemiş değerleri bulmamız, yanlışları bilerek yön almamız gerek. Gençlerden, sanatçılardan adım adım eskiye dönerek araştırma yapmalarını istemeye kimsenin hakkı yok. Dünden getirilmeye değen toplamaları belirleyecek yol gösterici araştırmaların sorumluluğu büyük. Cevdet Kudret'in yirmi yıldan fazla bir emeğe mal olan bu geniş araştırmasını, acele, ve kalın özetlemelerden çok, hep belgelerin tanıklığına yaslayarak olduğu gibi vermesini istemek, genel bir dilek olmalıdır. Bunu ondan istemeye hakkımız var; çünkü güven veren çabası ortada.

Tartışma

Sinemamızda halkçılık ticareti

Ziya Metin

Eski film eleştircisi Hâlit Refiğ'in, yerli sinema endüstrisinin ünlü bir rejisörü (!) olunca, piyasa kurallarına boyun eğmesi diyelim ki kendi bileceği iş.. Amacı para kazanmak olan her yurttaş kapitalist düzende dilediği iş alanını deneyebilir. Ne var ki, endüstri olduğu kadar sanat da olan sinema konusunda böyle bir marifet işlendi mi, adamın karşısına sanatçılar, aydınlar da dikiliverir.. Bu acı durumla karşı karşıya kalan H. Refiğ, başını eğip, «Ne yapalım, ekmek parası, bizim gücümüz bu kadar arkadaşlar.» deyip, efendice bir oto-kritik yapacağına, sağda solda sesini duyuracak araçlar aramakla meşgul.

YÖN'de yazı yayınlamak gereğini neden duyar H. Refiğ? Yazılarından bildiğimize göre kendisinde sosyalist bir eğilim yoktur. Belki beş dakika önce sosyalist oldu. Gerçi YÖN'de yazı yayınlamak için sosyalistlik şart olmayabilir. Ama YÖN'ün okurlarının yüzde doksanı sosyalist.. Bir takım çarpık fikirleri bir makaleye tıkıştırıp, bu okurları kandırmak kolay iş mi? Aptal mıdır YÖN okurları? Bir H. Refiğlenme krizi içinde, «Biz halk sineması yapıyoruz.» iddiasında bulununca bütün YÖN okurları inanıverecek zâhir..

Sömürge kuralların paraleline girdiği andan beri her olumlu girişimin üstüne yürüyen H. Refiğ, derin fikirlerini gerek Teknik Üniversitedeki açık oturumda ve I. Türk Sinema Şurasında, gerekse Sinematek Toplantısında bütün sivililikleriyle açıklamıştı. Sinemayla ilgili arkadaşlarımız —ki aralarında sosyalistler çoğunlukta idi— o fikirleri benimsemediler. Hâlâ da H. Refiğ, kendisinden başkasını kandırma yacağını öğrenememiş.

Hani bazı gazetelerde «Beş dakikada dünya turu» gibi bö-

lumlere rastlarız. Hâlit'in yazısı da «Bir makalede Osmanlı sosyolojisi» başlığını hak edecek durumda. Bu arada bir takım büyük bilim adamlarının eserlerinden de örnekler göstermeyi ihmal etmemiş. (Meselâ Osman Turan'ın bir kitabından. Evet.) Batı kültürüne bir veyânsın ediyor ki, demeyin gitsin. Sinemamıza ne geldiyse Batı kültüründen gelmiş.. Kültürün evrensel niteliğini hasıraltı etmesi bir yana, doğudan batıya gidenlerin hesabı nerede? İbni Haldun, Mevlâna, Hayyam v.b... Batı kültürüne az mı katkıda bulundular? Biz Batı'dan önce Doğu kültürü almış bir ulusuz. Türkler İslâm'ı kabul ettikten sonra, din yoluyla giren Arap kültüründen ne haber? Arap yarımadası.. Güneydoğumuzda.. Demek ki biz Batı kültüründen çok önce, Güneydoğu kültürü (!) almışız.. Sırf kültürle iş bitse, iyi. Söz konusu olan sanat.. Her kültürünün yiyeceği nane mi bu? Sanat yapmak için kabiliyet gerek, samimiyet, iyi niyet gerek..

Sinema denilen sanat bize, olduğu gibi Batı'dan gelmiştir. «Batı malıdır, tuu kaka..» diyenin, sinemadan uzak durması gerek. Ama bunu kabul eden alıllı yurttaşın, Batılı kameralayı omuzlayıp, kendi toplumu muz üzerine çevirmesi şart. Bu Hâlitgillerin henüz hiç birisi yapabilmiş değil. Kendisinin bazı filmlerindeki az-bu, çok başarısı Batı'dan esinlendiği hazır üslup sayesinde gerçekleşmiştir. Yoksa filmlerinde insanların davranışları hiçbir zaman yerel değildir. Ne sevişmeleri ve dövüşmeleri, ne de oturup kalkmaları..

Hâlit, bir türlü tanıyamadığı Türk halkını, Türk sineması sayesinde öğrendiğini gerine gerine ilân ediyor. Sabahlar hayır olsun.. Bir ulus sinema yapılarak tanınacaksa vah o ulusa. İnsan önce halkı tanımak zahmetine katlanır, sonra hiç olmazsa o filmleri çevirmek cürmünü işler. Sırça köşkten halk serenadı öylesine ucuz ki..

Köyde kentte tek eğlencesi sinema olan halkımızın gözüne zorla sokulan bu filmler, herşeye rağmen büyük rağbet görmüyor.. İsterse filmcilerin elde ettikleri hâsılatı birlikte gözden geçirelim. Aydınlarla zahmet etmesin de şöyle halk arasına girip bir anket yapsın. İnşaat işçileriyle, şoförlerle, kasabalılarla bir konuşsun.. İyi zannettiği filmlerin nasıl haklı olarak yerden yere vurulduğunu kendi kulaklarıyla duysun.. «Halk Sineması» kavramı o kadar ucuza harcanacak bir slogan değildir. Halkın duygularını parmaklayarak din, bayrak, erotizm, gözyaşı üzerine geviş getirmenin adına düpedüz «ticaret» denilir. Halk sineması demek, halkın ekonomik re-

TARİH GÖZÜYLE GÖRMEK!..

15 Şubat Çarşamba

Belki garibinize gidecek: Ben iyi çay demlemeyi, bir çoklarımız gibi cezaevinde değil, Paris'te Fahri'den (Abbas Yolcu'daki Mahel'in arkadaşı var ya, işte o.) öğrenmişimdir.

O bu işi, simsiyah kaş ve bıyıklarının eczacı ciddiliği arkasına sığınarak, söze möze sığmaz bir titizlikle yapar; sık sık da yeğlediği çay harmanını edinmek için taa Kardo mah'ga, Rue de Rivolt'ye kadar gitmeye üşenmezdi. Ne heyecanlı günlerdi o günler!... Çokluk Porte d'Orléan'daki otelin güneş görmez ama hayli konforlu odasında öteki çocuklarla çay fincanlarının etrafına çevrelenir, bir yandan gâvur Paris'i döven acı soğğun toplarını dinler. Bir yandan memleket sorunlarını tartışır-dık.

O ara tarih gözüyle görmek diye bir şey tutturmuşum ben, durmaksızın da tekrarlar-dım:

«— ...Ancak tarih gözüyle görüp değerlendirmek siyasal eylemi olumlu sonuçlara ulaştırır, yalnız nesnel ve toplumsal koşulların actuel durumu na göre tasarlanmış bir eylem gereklidir belki, ama eksiktir; o koşulların tarihteki köklerini kadar uzanmak, olduğunu olabileceğini hesaba katmak asıl sonuçların öngörülmesini kolaylaştırır.»

Ne demek bu. Şöyle söyle-niverince pek soyut görünüy-yor, elle tutulur bir anlam çıkıyor gibi ya, değil: Bir örnekle şimdi hemen da-marlarında kan dolaşmaya başlayacak, hakkı olan can-lılığı kazanacak.

Abdülhamid, genç Osmanlı-larla ve savundukları hürriyet fikriyle ne denli uğraşmıştı, ne yasaklar, ne cezalar koy-muştu değil mi? Sonradan it-tihatçılar iktidara gelince ay-ni yasakları itilâfçılara karşı koydular, onlarla uğraşmaya başladılar. Daha sonra itilâfçı lar ve hain Vahdetin Mustafa Kemal'e ve Anadolu hareke-tine böylesi yasaklarla, bu ki-sıtlamalarla karşı durmak yo-luna gitti. Daha sonraları C. H.P. faşizan bir tek parti dik-tası hâline girince yaptı aynı şeyi, muhalefetleri çeşitli bas-kılarla susturmak istedi. En sonra da Demokrat Partinin gizli faşizmi!... Şimdi, aşağı yukarı yüz yıldır bir çeşitli iktidarların sırtına koyduk-ları çeşitli yasaklara bakın, bir de bu yasaklara karşılık Mit hat Paşa Kanunu Esası'sinden bizi 27 Mayıs Anayasasına ge-tiren gelişmeye!...

fahmın gerçekleşmesine fikri ve estetik plânda destek olan sinema demektir. Bunu yapabi-lecek yiğit rejisör de uyusturu-cu, «escapist» filmlerinden yıl da kazandığı elli bin lirayı feda edip, biraz sıkıntı çekmeğe kat-lanan kimsedir. Yılda dört film yapacağına doğru dürüst bir film yapar. Onu da yapamazsa,

Aradaki olumlu fark ekono-mik ve tarihsel gerekirciliğin zorunlu sonucudur. Tarih gö-züyle gören aydın politikacı bu gelişmenin önlenemeyeceği-ni bilir, onun için de hem öz-gürlükten yana görünüp hem de çıkı çıkmış bir oyunu ye-niden sahneye koymağa uğ-raşmaz.

Akıntıya kürek çekmektir bu!...

NÂZİM'İN SUÇSUZLUĞU

17 Şubat Cuma

Tristan Tzara'nın adı anıl-dı mı herkes dadaisme hareke-tini anımsar, oysa ben çağrı-şmalarımın ışıltılı trenine bin-diğim gibi «Nâzım Hikmet'i Kurtarma Komitesi» ni, Mai-son de la pensée française'de-ki heyecanlı toplantıları, ya-bancı bir kürsüden yabancı bir kalabalığa tir tir titriye-rek, «Mehmedçik Mehmed» i okuyuşumu bir koşu yaşar ge-lirim. 40 - 50 yıllarının o bü-yük çarpıntısını anımsarım demek, Nâzım'ın suçsuzluğu-nu dünyaya duyurmak için, geleceklerini harcayarak, gur-bet illerinde didinen bir avuç Türk delikanlısını!... Parasız-dılar, çâresizdiler, arkasızdı-lar; doğru dürüst hiç kimse ellerinden tutmuyordu; yine de Tristan Tzara Başkanlığın-daki Komitenin çabalarına yü-reklerini âdeta turnaklarıyla yırtarak katılıyorlardı. O yıl-larda yabancılar Nâzım ola-yıyla yeni yeni ilgilenmeğe başlamıştı henüz, şiirlerinden ilk Fransızca çeviriler Les Let-tres françaises'de, Les Temps Modernes'de yeni yeni yayın-lanıyor, Fransız aydınları oza-nın kurtarılması ve suçsuzlu-ğunun duyurulması için bu-luşmalar düzenliyor, imza topluyor, dört bir yana telg-raflar çekiyordu.

Genç bir Türk ozanım ya, benden onun şiirlerini kendi dilinden okumamı istemişler-di. Çıktım okudum. Bir baş-kası çıktı halk ezgileri söyle-di. Bir başkası, toplantıya Türk musikisinden bir perde olsun diye, Alesia'lara, La Motte — Picquet'lere koşup ermeni udiler rum kanuniler aradı, buldu getirdi. Bunları yaparken ya bir daha yurda hiç dönemeyeceklerini, ya da döndükleri saat Galata rıhtı-mından «derdest» edilecekle-rini biliyorlardı. (Öyle olmadı mı? Son Paris yolculuğuna çı-kacağım sıra yine pasaportu-mu bir türlü vermediler, o zamanlardan kalma bir dâva varmış meğer kuyruğumda, bir de yurt dışına çıkamaz ka-rarı! Pasaportu alabilmek için İçişleri Bakanına başvur-mak zorunda kaldım.) Ne var ki geçici olarak ahmaklık ve kaba kuvvet herşeye hâkim gibi görünse de, haksız suçla-

malar insanı belli etmeksizin yaralasa da, onlar Türkiye'nin şanına ve büyüklüğüne hizmet ettiklerinden emindiler.

Bu inançlardır ki, döner dönmez, «Mavi Gözlü Dev» başlıklı bir yazı yayınlamış-tım. Şimdi bakıyorum da şöyle demişim bir yerinde:

«...Nâzım Hikmet'i sev-mek koay değildir. Çünkü onu sevmek bir vatani sev-mek gibidir. Kendisini mü-dafaa etmelisiniz. Onun için çarpışmalısınız. Onu hissetmeli, yaşamalısınız.»

O günler (Mayıs 1950) oza-nın açlık grevine karar verdiği günler, şöyle çizmişim bu acı olayın altını:

«...Nâzım Hikmet açlık grevi yapıyor veya yapmadı, mühim olan bu mudur? Ha-yır, bence değil! Mühim olan 13 yıllık haksız çilesin-den sonra milletleri ve kıta-lar arası bir şöhrat olan Nâ-zım Hikmet'in ve bilhassa onun gibi manevi kabiliyet-leri gayet sıhhatli bir ada-mın açlık grevi yapmağa karar verebilmesidir, kendi-sini âdeta mecbur hissetme-sidir. Ayıp olan, ağır olan, kahredici olan budur.»

Yazıyı Barış dergisinden iste-mişlerdi, tereddütsüz yazdım, imzam altında da aynı yayımlandı. Bunun o zamanki zaman-da ne demek olduğunu bilmem o koşulları yaşamamış deli-kanlılar kestirebilecekler mi? Üstelik, yazımı şöyle açık ve su götürmez bir çağrıya da bağ-lıyordum:

«...Nâzım Hikmet'in kur-tulması bahsinde neyimize, boyumuza ve gücümüze gö-re mesuliyetler düşüyor. Bu mesuliyetlerden korkma-mak, vicdanımızın ve haki-katın emrettiğini yapmak vazifesi karşımızdayız. Bir adamı öldürmek acı ve feci bir şeydir. Fakat kendisini öldürmek isteyen bir ada-mın ölümünde hazır bulun-mak!... Bütün insanlık kend-i soyunun bir evlâdı olan Nâ-zım Hikmet'le, büyük Nâ-zım Hikmet'le övünüp du-rurken, biz onun dört duvar arasında, hasta ve yalnız öl-mesi karşısında elimizi ko-lumuzu bağlayıp susama-yız.»

Evet, Yeni Derginin son sa-yısı aklıma getirdi bütün bun-ları, o acıları o heyecanları ye-niden yaşar gibi oldum. Meh-met Fuat, Nâzım'ın adama ka-hır ve utançtan taşları ısırmak duygusu veren mektuplarını yayınlamış. Suçsuzluğu konu-sunda da bir yazı yazmış. Biraz geç mi diyeceksiniz, demeyin, haksızlıkların açıklanmasında kimse, hiç bir zaman, hiç bir şekilde, geç kalmış sayılmama-lı.

verdi. Millet durumunu ortada. Oysa sen, karnı tok, sırtı pek, her vesileyle süslü magazin der-gilerinde reklâmını yaptırıp ününe (!) ün katmaktasın. Bu yolda devam et.. Yalnız toplum-cu aydınları kandıracağını veh-metme. Karşında prodüktör bilmem kim efendiler yok, biz varız..

FRANSIZ SOSYALİZM TARİHİ

Paul Louis'den çeviren:

ŞERİF HULÜSİ

Bu kitapta Fransız sos-yalizminin bütün mese-lelerini ve bütün müca-delelerini bulacaksınız.

DÖRDÜNCÜ YAYINEVİ

Genel Dağıtım:

KEMAL KARATEKİN, Ankara Cad. 51/İstanbul

YENİ ÇIKTI

Ödemeli gönderilir. Bütün kitapçılarda arayınız (YÖN — 27)

I. AMERİKAN YARDIM TEŞKİLATI GENEL BAŞKANI DAVID BELL'İN İTİRAFI

«1959 yılından bugüne kadar, gereğince anlaşılamamış bir durum var. Bu durum, 1959'dan bu yana, dış yardım fonlarımızın yardım gören ülkelere kullanılmasında temel bir değişiklik yapmış bulunmamızdır. Artık, ihmâl edebileceğimiz kadar küçük istisnalar dışında, açtığımız dış yardım kredilerinin kullanılmasını, Amerika'dan mal ve hizmet ithal etmek için kullanma şartına bağlıyoruz. Bu değişiklik; bu şart, dış yardım programlarının, dış ödemeler dengemiz en düşük maliyetle intikalını sağlamak tadır.»

«YARDIMLARIMIZIN YÜZDE 80'İ BİZE DÖNÜYOR»

«Sonuç, ortadaki rakamlarla, gözler önündedir; açıktır. 1963 mali yılında verdiğimiz 2,4 milyar dolarlık dış yardımın yüzde 80'i; yani 1 milyar 900 milyon doları, Amerika'dan mal ve hizmet ithali şartı sayesinde, Amerika'nın ülke sınırları içinde kullanılmıştır.»

«DEMİR - ÇELİKTE YÜZDE 87... GÜBREDE İSE YÜZDE 97...»

«Mesleği, mal ve üretim alanlarımızda ele almak, duruma açıklık kazandıracaktır. Örneğin; bu yeni politikanın uygulanmaya başlamasından önceki 1960 yılında politika tespit edilmiş fakat tam etkenlikle uygulanmamıştı - az gelişmiş ülkelerin Amerika'dan aldıkları demir - çelik sanayi ürünleri, bu ülkelerin kullandıkları demir - çelik ürünlerinin toplamı içinde yüzde 11 oranındaydı. Oysa, 1963 yılının ilk 9 ayında bu oran yüzde 87 olmuştur. Demirden başka metallerde ise, 1960'daki yüzde 11, bu 9 ay içinde yüzde 92'ye; gübre ise yüzde 17'den yüzde 97'ye çıkmıştır.»

«İHRACATIMIZI FİNANSE EDİYORUZ DEMEK Kİ...»

«Bu durumun anlamı; yani, dış yardımlardaki bu kayıtlayıcı politikanın anlamı, birçok dallarda ve büyük miktarlarda, Amerikan ihracatının, bizim dış yardımlarımızla finanse edilmeye başlanmasıdır.»

«1962 takvim yılı içinde, ihraç ettiğimiz lokomotiflerin üçte birini; kimyasal gübrenin gene üçte birini; demir - çelik sanayi mallarımızın ise yüzde 21'ini, Asya - Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin kalkınmaları amacıyla verdiğimiz bu dış yardımlarla finanse etmiş bulunmaktayız. Böylece, bu yeni politikamızla, dış yardımlarımız, Amerikan ödemeler dengesinde küçük ve gittikçe azalan bir unsur (declining) olmuştur.»

«DİŞ YARDIMLARIMIZIN MALİYETİ ASLINDA 500 MİLYONDUR.»

«Bu yıl, dört buçuk milyarlık dış yardımlarımızın nihai maliyetinin aslında 500 milyon dolar kadar olacağını hesaplamış bulunmaktayız. Dışarıya turist olarak çıkan Amerikan vatandaşlarının harcadıkları 2,5 milyara göre bu az bir paradır.»

BİNDİĞİNİZ DALI KESMEYİN!

«Bu gerçeklerin Kongre tarafından gereğince anlaşılmış bulunduğu inanmıyorum. Birkaç hafta önce Temsilciler Meclisinde, Latin Amerika için kurduğumuz «Gelişme İçin İttifak» çerçevesi içinde bizim yardım alacak ülkelere ve diğer Asya Afrika ülkelere verilmek üzere programa konulan dış yardımlarda kısıntı yapılması için oy kullananlar oldu. Bunlar ekonomimize iyilik edeceklerine, ödemeler dengemize yarar sağlayacaklarına inanıyorlardı. Fakat yanlış düşünüyorlardı. Bu ülkelere verilecek olan ekonomik ve askeri amaçlı yardımları kısanlar, bunların yüzde 100 Amerikan mal ve hizmetlerinin ithali şartına bağlı olduklarını görmezlikten geldiler. Gerçekten, dış yardım programlarımız, bugün, Amerika'nın kendi ihracatının finansmanında temel faktör haline gelmişlerdir.»

«BİZDEN PARA ÇIKMIYOR»

«Az gelişmiş ülkelere giden Amerikan yardımlarının çok büyük bir kısmı Amerika'dan ithal şartıyla kullanılabildiği için, Amerika'dan dışarıya para çıktısı da kesilmiştir.»

VESİKA

Amerikan yetkilileri dış yardımı anlatıyor

Amerikan dış yardımları hakkında YÖN'de çok yazı yazıldı. Yalnız yazdıklarımızı, Amerikan yetkililerinin de aynen tekrarladıklarını bilmek, herhalde yararlı olacaktır. Bu sebeple, Dışişleri Bakanı Rusk ile AID Başkanının Amerikan Kongre zabıtlarına geçmiş sözlerini okuyucularımıza duyuruyoruz. AID Başkanı, dış yardımların amacını açıkça söylemektedir: Yardımın «herşeyin üstünde ve herşeyden önceki amacı, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki bu ülkelerin yardımlarımızla geliştikten sonra Amerikan ekonomisi için pazar olarak kurulmaları ve buralarda Amerikan özel yatırımları için en elverişli şartların hazırlanmasıdır.»

«Kaldı ki bunun diğer bir anlamı, (dış yardımla ihracatın desteklenmesi sayesinde) ekonominin üretim kapasitesinin yüksek tutulması; böylece en azından birkaç yüz bin Amerika'ya iş imkânı sağlanması, bu imkânın korunmakta olmasıdır. Bu gerçek, Plânlama Özel Grubu'nun araştırmaları ile de onaylanmış ve doğrulanmış bulunmaktadır.»

«YÖN'ün notu : Bizim Plânlama Teşkilatımızda, Memduy Aytür'ün günnünde yapılan Dış Borçlanmada Politika ve Alternatiflerin Tesbiti konusundaki araştırmalarda, Maliye Bakanlığının dış borçlar bültenlerine paralel olarak, faizlerden yüzde 32; şarta bağlı kredi kullanma zorunluluğundan, serbest teşebbüsçü ve rekabet sisteminin faziletini savunan Amerika'nın tekerci durum - kazanmasıyla, yüksek tutulan fiatlardan, yüzde 20'ye yakın zarar gördüğümüzü tespit etmişti.)

«AMERİKAN ÖZEL SERMAYESİNİ KORUYORUZ...»

«Bu rakamlar, dış yardım programlarının Amerikan ekonomisindeki yerini açıkça göstermektedir. Ama, yardımların ikinci bir yanı daha vardır. Bizim dış yardım programlarımız, az gelişmiş ülkelere gidecek Amerikan özel sermayesinin desteklenmesi ve yardım görmesi için bir seri tedbirler manzumesi ile birlikte kurulmaktadır. Biz inanıyoruz ki; bu ülkelerin kalkınmasında, Amerikan özel sermayesinin büyük katkılarını olacaktır.»

«EN BÜYÜK AMACIMIZ, BU ÜLKELERİ AMERİKA'YA PAZAR YAPMAKTIR.»

«Birleşik Amerikanın dış yardımları, şimdilik sadece ihracatının finansmanını sağlamak ve Amerikan özel sermayesine yardımcı olmak gibi alanlarda etkenlik kazanmıştır. Fakat, her şeyin üstünde ve her şeyden önceki amacı, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki bu ülkelerin, yardımlarımızla geliştikten sonra, Amerikan ekonomisi için pazar olarak kurulmaları ve buralarda Amerikan özel yatırımları için en elverişli şartların hazırlanmasıdır.»

«JAPONYA VE BATI AVRUPA EN BÜYÜK MÜŞTERİMİZ ARTIK...»

«BİZİM bugün en büyük müşterilerimiz, 1940 - 1950 yıllarındaki yardımlarımızla kalkınmış, ileri Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya'dır. Son on yılda Batı Avrupa ülkelerine ihracatımız iki misli, Japonya'ya ihracatımız ise üç misli artmıştır.»

«BAŞ ROL AID'NİNDİR»

«Gelişmekte olan ülkelere, Amerikan Yardım Teşkilatı (AID) programları, Amerikan mallarının bu ülkelere girmesinde ve Amerika'nın ihracatı pacağı geniş pazarların kurulması için gerekli ekonomik gelişmelerinin sağlanmasında baş rolü oynamaktadır.»

«MİLLİYETÇİ ÇİN'LE KOLOMBİYA BAŞLADI BİLE»

«Daha şimdiden, Milliyetçi Çin'le Kolombiya'ya bile yardımsız ihracatımızın; bu ülkelerin bizden yaptıkları toplam ithalat içinde artan bir orana çıktığını görmekteyiz. Bu oran Milliyetçi Çin'de yüzde 14, Kolombiya'da ise yüzde 28 olmuştur.»

«Size bunları burada söylemekten amacım, dış yardım programlarımızın haklı ve maktû olduğunu ispata çalışmak değildir. Dış yardım programlarımızın haklılığı daha derin ve daha geniştir. Amacım; çoğu zaman bazılarının söylediğinin aksine; dış yardımların ekonomimiz ve vergi mükelleflerimiz için bir yük olmadığına dikkatlerinizi çekmektir.»

«Başkan, 1964 mali yılı için sizlerden, dört buçuk milyar tutarında bir dış yardım programı için talepte bulunmaktadırlar. Bu, belli bir prespektiften bakılmazsa, büyük bir paradır. Ancak; bu paranın yıllık Gayri Safi Millî Hasılamızın yüzde 0,7'si olduğu; bütün Federal hükümet bütçe toplamı içindeki oranının ise yüzde 4'ü aşmadığı hatırlanmalıdır.»

«PARİSTE BİR AMERİKALI» NİN ALTINCISI...

«Bu yıl, dış yardımlardan nihai maliyetimizin yarım milyar doları aşmaya çağı hesaplanmıştır. Bu para, her yıl dışarıya turist olarak çıkan Amerikalıların kullandıklarının (beşte biri) çok altındadır. Turistlerimiz iki buçuk milyar dolar kullanmaktadırlar.»

«Son yıllarda Amerika Birleşik Devletleri, her yıl 35 - 40 milyar dolarlık bir kapasiteyi kullanacak yer bulamamıştır. Bütün dış yardımların ve askeri yardımların on katıdır bu atıl kapasite. Bu kullanılmayan kapasiteyi atıl tutmamızı istemek, elimizdeki imkânları ve kaynakları kısıtlamamız; dünya'nın bu en zengin milletin yoluna set çekmek demektir. Böyle bir görüş ise asla savunulacak bir görüş olamaz...»

Kaynak: «Department of State Bulletin», XLIX, No. 1274 (November 25, 1963), sh. 830 - 31 «The Impact of Foreign Aid on the American Economy» by David Bell.

II — AMERİKAN DİŞİŞLERİ BAKANI DEAN RUSK'IN İTİRAFLARI...

David Bell'in sözlerine inanmadınızsa, Dean Rusk'ı dinleyin. Lobbycilik yapan bir senatörle Dean Rusk'ın konuşmaları şöyle:

Senatör Alexander Wiley (Wisconsin) :

«— Toplantıya katılmadan az önce, önemli bir dostumdan; bir iş adamından telefon geldi. Telefonda, şimdi oynamakta olduğumuz bu dış yardım meselesinden pek hoşlanmadığını belirtti. Doğrusu benim de içime kuşku girdi ve bu 4,8 milyar doların neden verildiğini merak etmeye başladım. Diğer bir

deyimle; 1) Bu yardımlar sayesinde memleketimizde ne kadar iş imkânı yaratmış olacağız, 2) Bu paraların ne kadar burada kalacak, 3) ve, programda söylendiği gibi, bu masrafları haklı kılacak dışarlarda bir yerlerde savaş tehlikesi var mı acaba? Diye düşünmeye başladım...»

«Eminim ki, hükümet ve bizler, bu dev paraların harcanmasını haklı kılacak esaslî sebepler aramak durumundayız. Memleketimize hizmet edebilmemiz için başka türlü hareket edemeyiz...»

«Az önce söylediğim gibi, deminki telefon önemli birinden; bir iş adamından gelmişti. Benim kanaatimce, hükümetin bu konudaki seslere iyi kulak vermesi gerekiyor. Hükümet büyük sorumluluk altındadır... Aranızda çok farklı gruplar var. Birch'lerin grubu ve diğer gruplar sizin aranızdadır. General Walker, kendi konuşmasıyla ispatladı bunu... Amerikan halkının büyük kısmı «Başımı çorap mı örülüyor?» demektedir... Şimdi, bu soruları sormakla, bizi aydınlatmanız için bir fırsat hazırlamak istedim. Buyrun, (Dean Rusk'a söylüyor) sıra sizindir...»

Dean Rusk : «Çok teşekkürler Senatör Wiley. Sanıyorum bizim hükümetimiz bu programların Amerikan halkına açıklanması ve savunulması için yeter güçtedir.»

Ve eminim ki, bu kanuna oy veren Kongre üyeleri de aynı zorunluluğu duymaktadırlar... Soruları için teşekkürler...

İş imkânı ile ilgili sorunuza cevabım; tahminlere göre 700 bin kadar yeni iş imkânı yaratılacaktır...

Senatör Wiley : «Yani, 700 bin Amerikalı, bu programlarda söylenen işleri yapmak için, verilecek malzemeleri imâl için çalıştırılacaktır demek istiyorsunuz?..»

Dean Rusk : — Hiç değilse bir kısmı, belli bir çoğunluğu... Evet, öyle...

Senatör Wiley : — Peki malların yardım gören ülkelere taşınmasında aynı politikayı uyguluyor musunuz?

Dean Rusk : — Evet, büyük ölçüde... (Yön'ün Notu : Bizim Deniz Nakliyatın 1960'dan sonra kıçın kıçın gitmesi nedenmiş anlaşılıyor...)

«Bu yardım paralarından ne kadarının Amerika'da kalacağına gelince; bu yıl için bunun yüzde 78 kadar olacağı hesaplanmıştır. Ama gelecek yıllarda arttırılacaktır. Askerî yardımları ve Public Law 480'i de sayarsanız o zaman şimdi bile yüzde 85 oranına çıkıyor. (PL 480'i soya yağı meselesinden hatırlayacaklar arasında, bu konuda dürüst davranan Macit Zeren de - PL 480'i 1965 de bazı maddeleriyle yürürlükten kaldıran Demirel'in eski Ticaret Bakanı - vardır.)

«AMERİKAN BİRLİKLERİ DÜNYA'NIN HER TARAFINA YAYILMIŞTIR.»

Bu yardımların, Amerikan vergi mükellefleri için, en düşük maliyetle işletilmesinde, «çok bilinçli» hareket ettiklerini söyleyen Dean Rusk, yardımların belki de asıl en önemli yanını şöyle anlatıyor:

«... Bugün Dünyanın her kıtasında, her yanında Amerikan birlikleri bulunmaktadır... Önümüzdeki yıllarda, burada, Amerikamızda, evlerimizde ne şekilde yaşayabileceğimizi, memleketimizin birçok iç meselelerini halledip halledemeyeceğimizi dışardaki işlerimize bağlıdır... Önümüzdeki yıllarda dışarlarda çok işlerimiz olacaktır.»

DOSTLARA UYARIDA BULUNUYORUZ...

Ve Mr. Dean Rusk, bize filân da sesleniyor Kongre'den:

«... Bizim dostlarımız üzerinde, bütün nüfuzumuzu kullanarak onlara durmadan anlatmamız gereken bir mesele de, bu paraların dağlardan inmedidir... Bu paraların her kuruşu, Amerikan vergi mükelleflerinin ceplerinden alınmaktadır... Pek tabiidir ki, yapacağımız yardımların Amerikan vergi mükelleflerine yüklediği fedakârlığı küçümseyemeyiz...»

Kaynak II — Foreign Assistance Act of 1962. Hearings before the Senate Committee on Foreign Relations, 87 th Cong., 1 st sess. (Washington, D. C. : Government Printing Office, 1962), sh. 20 - 21.